

PRÁVO?!

ZMĚNA JE ŽIVOT

V ČASOPISE PRÁVO21

HLEDÁME NOVÉ REDAKTORY

Máš chuť psát, vyjadřovat se k aktuálním společenským, právním či kulturním tématům? Nebo se aktivně zajímáš o dění na fakultě?

Možná hledáme právě Tebe!

Ozvi se nám na e-mail: redakce@pravo21.online

WEB: PRAVO21.ONLINE

FACEBOOK: FB.ME/PRAVO21

FACEBOOKOVÁ SKUPINA: REDAKCE PRÁVO21

Navštiv www.pravo21.online a buď v obraze!

Obsah

PĚT NEJ

Pět životních NEJ	7
<i>Jan Šlajs</i>	

STUDIUM

Moot Court během studia práv: ANO, či NE?	8
<i>Jan Dohnal</i>	
„Je libo červa?“ aneb netradiční výuka práva životního prostředí	9
<i>Kateřina Gabrhelíková</i>	
Czechem w Polsce na Erasmu	11
<i>Jan Šlajs</i>	
Děkanské volby vyhrál Martin Škop. Do funkce nastoupí 1. dubna	12
<i>Svatava Veverková</i>	
#jsemneomezenej	13
<i>Jakub Strouhal</i>	

DOMOV A SVĚT

Testování kosmetiky na zvířatech není minulostí. Pokud je vyvážena do Číny, výrobce ji testovat musí	15
<i>Kateřina Gabrhelíková</i>	
Chybovatí je lidské, tedy i soudcovské. O kárné odpovědnosti soudců	17
<i>Roman Šafář</i>	
České specifikum: Z GDPR se stal byznys se strachem	20
<i>Marek Tesař</i>	
Doba plastová: Plasty konzumujeme v pitné vodě, soli i medu	22
<i>Kateřina Gabrhelíková</i>	
Komunisté při převratu v roce 1948 těžili z poválečných změn	23
<i>Adam Pálka</i>	
Máme v justici genderový problém?	25
<i>Štěpán Paulík</i>	
Okno za okno, zub za zub? Vatikán opět vyvolal diskuzi o trestu smrti	26
<i>Barbora Mitášová</i>	
Sexistické prasátečko oslavilo kulaté narozeniny a končí. Anticenu získala pražská Městská policie	27
<i>Martina Ivanová</i>	
Jak si koupit evropské občanství? Investujte na Kypru	29
<i>Anna Katerina Vintrová</i>	
Voda nad zlato?	31
<i>Kateřina Gabrhelíková</i>	
5 politiků, kteří v roce 2018 řekli nejzajímavější nepravdy o historii	32
<i>Adam Pálka</i>	

ROZHOVORY

Mikuláš Bek: Pokud se chceme vyrovnávat se skutečnými problémy, nesmíme spoléhat na emoce	34
<i>Filip Vlček a Marek Pivoda</i>	
O právním jazyku, právu a literatuře s Martinem Škopem	37
<i>Božena Filipová a Štěpán Janků</i>	
Martin Kopa: Snažím se řídit tím, že každý člověk je víc než nejhorší věc, kterou kdy udělal	39
<i>Kamila Abbasi</i>	
Humans of PrF – Barbora Kočtářová	43
Lenka Dobešová: Rozhodnete-li se být matkou, musíte si uvědomit, že někde bude nutné ubrat	44
<i>Filip Vlček a Marek Pivoda</i>	

PRÁVO

Přehled vybraných legislativních novinek za leden až duben 2018	46
<i>Vendula Vymazalová</i>	
Přehled vybraných legislativních novinek za květen až listopad 2018	47
<i>Petr Jedlička</i>	
Influencerem snadno a rychle? Právní rámec odpovědnosti blogera za tzv. blog marketing	49
<i>Lucie Smělá</i>	
Nedůslednost Ústavního soudu: Když se váží pouze jedna strana vah	51
<i>Štěpán Paulík</i>	
Nejstarší zákoník v Evropě pochází z Kréty. Na svou dobu byl velmi pokrokový	52
<i>Petr Jedlička</i>	
Princip omezené důvěry v dopravě na pozemních komunikacích	53
<i>Marcela Lukášová</i>	
Prolomení internetové anonymity aneb Víím, kdo jsi a co máš rád	56
<i>Jakub Klodwig</i>	
První, a přesto jedenáctý v pořadí. Několik zajímavostí k zákonu z 28. října 1918	59
<i>Adam Pálka</i>	
Vlk způsobuje statisícové škody. Co s tím?	61
<i>Gabriela Procházková</i>	
Donucovací prostředky: Násilí, nebo nutné zlo?	62
<i>Klára Setváková</i>	
Přístup k internetu jako základní lidské právo	64
<i>Jaroslav Hroch</i>	
Vše, co jste chtěli vědět o online streamování her, ale báli jste se zeptat	68
<i>Ondřej Woznica</i>	

GLOSA ZÁVĚREM

Eda	70
<i>Josef Kotásek</i>	

Redakce

Šéfredaktorka: Mgr. Bc. Svatava Veverková
(veverkova@pravo21.online)

Zástupce šéfredaktorky: Josef Bártů
(bartu@pravo21.online)

Editoři: Mgr. Kamila Abbasi (abbasi@pravo21.online), Mgr. Sabina Baronová (baronova@pravo21.online), Josef Bártů, Mgr. Bc. Svatava Veverková

Propagace: Martina Ivanová
(ivanova@pravo21.online)

Obálka: Mgr. Jakub Strouhal

Fotografka: Bc. Markéta Humplíková

Korektoři: Bc. Zuzana Benešová, Kristýna Bónová, Ilona Jakubčíková, Adam Němec, Bc. Marek Tesař

Redaktoři: Mgr. Kateřina Gabrhelíková, Mgr. Bc. Petr Jedlička, Barbora Mitášová, Mgr. Bc. Adam Pálka, Marek Pivoda, Bc. Roman Šafář, Bc. Jan Šlajs, Bc. Marek Tesař, Mgr. Anna Katerina Vintrová, Filip Vlček

Externí spolupráce

Sazba: Mgr. Petr Havlík

Dále se na přípravě podíleli: Jan Dohnal, Božena Filipová, Jaroslav Hroch, Bc. Alena Ivanová, Štěpán Janků, Mgr. Jana Kledušová, Jakub Klodwig, Barbora Kočtářová, doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., Mgr. Marcela Lukášová, Jana Marková, Štěpán Paulík, Martin Pracný, Gabriela Procházková, Bc. Klára Setvákova, Lucie Smělá, Damir Solak, Vendula Vymazalová, Ondřej Woznica

Tiráž

Právo21

III. ročník, 1–2. číslo
periodicita: 2x ročně

Vydavatel:

Právo21, z. s.
Václavkova 1267/46
IČO 07174918

Web: www.pravo21.online

Facebook: www.facebook.com/pravo21

E-mail: redakce@pravo21.online

ISSN 2570-8805 (Print)

ISSN 2570-8813 (Online)

Registrováno u Ministerstva kultury ČR MK ČR E 22833

Toto číslo vychází 22. ledna 2019 v Brně.

Časopis je vydáván na půdě Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Jeho tištěná verze by nevznikla bez finanční podpory vedení fakulty a advokátní kanceláře VFH Vašíček a partneri. Oběma moc děkujeme. Všechny texty vychází k právnímu stavu dne 1. prosince 2018. Za případné tiskové chyby se omlouváme.

Slovo šéfredaktorky

V duchu hesla „změna je život“ se vám představujeme v novém kabátě. Změnili jsme název na Právo21. Změnou prošla i podoba. Časopis jsme přesunuli do online prostoru. Na webových stránkách pravo21.online již více než rok můžete sledovat novinky z práva, z domova a světa, praktické články o studiu, literární glosy či rozhovory s inspirativními osobnostmi. Jedenadvacítkou v názvu odkazujeme na 21. století jako na století nové generace právníků. Naším cílem je přibližovat právo nejen právníkům, ale i laikům.

V rukou držíte symbolické dvojčíslo s podtitulem Změna je život. Protože u nás se toho změnilo opravdu hodně. Svě o změně ví i Lenka Dobešová, lektorka na Katedře občanského práva, která na svět přivedla šestkrát nový život. Jak se jí jako šestinásobné matce daří skloubit právníckou kariéru s rodinným životem a co si myslí o podobě právního vzdělávání?

Vysoká škola je boj. Když ale začne jít o život, může se z ní stát neskutečná opora. A přesně o tom je příběh Jakuba Strouhala. Ten navzdory svému tělesnému handicapu může směle říci: „Jsem neomezený“. Neomezená je bohužel i krutost výrobců kosmetiky. Mysleli jste si, že jakýkoliv kosmetický produkt zakoupený v Evropské unii dnes již nenese stopy testování na zvířatech? Není to zdaleka tak jednoznačné. Kateřina Gabrhelíková u nejnámějších kosmetických výrobců zjišťovala, jak se staví k testování.

Abychom se vám jako Právo21 mohli předvést v proměněném kabátu, stálo nás to spoustu úsilí. Věříme, že z něj budete mít stejnou radost jako my. A pokud se zrovna koukáte na svá novoroční předsevzetí a váháte, zda svůj život změnit v jejich duchu, myslete na to, že i nejdelší cesta začíná jedním krokem.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, inspirativní čtení vám přeje

Svatava Veverková

šéfredaktorka časopisu

Partneři

VAŠÍČEK A PARTNEŘI

MUNI
PRÁVNICKÁ
FAKULTA

HLEDÁME TEBE!

Bud' náš editor
rubriky Studium

OZVI SE NA:
REDAKCE@PRAVO21.ONLINE

PRÁVO?!

PĚT NEJ

Pět životních NEJ

Jan Štajs

Přinášíme vám 5 životních NEJ. Dočtete se, kdo byla nejmladší matka a v kolika letech se jí stala. Stejně tak, kolik bylo nejstarší studentce vysoké školy. V duchu tématu se dozvíte, kdo byl jednou z prvních osob, které podstoupily změnu pohlaví.

Nejmladší matka

Nejmladší matka v historii medicíny porodila v necelých šesti letech. Byla jí Peruánka Lina Marcela Medina de Jurado. Jde o jediný doložený případ těhotenství u takto mladé dívky. Její syn byl vychováván v domnění, že Lina je jeho starší sestra. Pravdu zjistil v deseti letech.

Nejstarší univerzitní absolvent

Nejstarší osobou, která kdy absolvovala univerzitu, byla toho času 95letá Nola Ochs. V roce 2007 absolvovala Fort Hays State University v Kansasu, kde získala diplom z obecných studií s důrazem na historii. Školu absolvovala spolu se svou 21letou vnučkou. Nola Ochs zemřela v roce 2016 ve 105 letech.

Nejstarší živočich žijící v zajetí

Nejstarším suchozemským tvorem žijícím v zajetí je Jonathan, samec želvy obrovské z ostrova Sv. Helena. Jonathan v tomto roce oslaví 187. narozeniny. Jeho věk je odhadován podle fotografie, na které je zachycen ve velikosti odpovídající přibližně 50 letům. Vůbec nejstarší želvou byl Adwaita, který v roce 2006 zemřel ve věku 256 let. Jde však o odhadovaný věk, jelikož přesné datum narození není doloženo.

Nejstarší transgender osoba

Jednou z prvních osob, které podstoupily operaci pohlaví, byla Dánka Lili Elbe. Změnou pohlaví z muže na ženu prošla v roce 1930. Do doby jedné z operací se živila jako malíř, s čímž ovšem poté přestala, neboť věřila, že jde o součást její staré identity. Poslední operaci podstoupila v roce 1931, kdy také zemřela na zástavu srdce v důsledku odmítní dělohy jejím imunitním systémem.

Nejpočetnější rodina

Nejvíce dětí se narodilo Feodorovi Vassilyeovi z města Šuja v Rusku. Se svou první ženou měl 69 dětí, s druhou pak dalších 18. Přestože jsou údaje o jeho dětech zaznamenány v Guinnessově knize rekordů, nebyly nikdy ověřeny zahraničními vědci.

Zabrušovali jsme
do práva za Vás.

Děkujeme
za Vaši přízeň
a přejeme hezký
nový rok 2019.

WWW.PRÁVO21.ONLINE

PRÁVO?!

STUDIUM

Moot Court během studia práv: ANO, či NE?

Jan Dohnal

V roce 2018 si studenti Právnické fakulty Masarykovy univerzity Lukáš Grodl a Jan Dohnal vybojovali páté místo na světovém finále mezinárodního simulovaného soudního řízení International Trademark Moot Court Competition v Singapuru. Jak se na podobný Moot Court dostat? Je projekt přínosný? To se dozvíte v osobní výpovědi jednoho z členů.

Moot Court neboli simulovaný soudní proces je stále oblíbenějším nástrojem zdokonalování právního vzdělávání. Jedná se o dobrovolnou a nadstandardní aktivitu studentů, která je velmi pozitivně vnímána fakultou i potenciálními budoucími zaměstnavateli.

Hledání ideálního Moot Courtu

International Trademark Moot Court Competition jsme objevili sami, především díky zájmu o známkoprávní problematiku. Ochranné známky slouží jejich vlastníkům k odlišení výrobků a služeb od konkurence. Zabezpečují, aby spotřebitelé měli možnost rozeznat výrobce daného produktu a nedocházelo k jejich zmaření. Týkat se to může společností jako Coca Cola, Apple či Google.

Právnická fakulta MU je dlouhodobě zapojena do simulovaných soudních sporů a každý rok hledá studenty, kteří ji budou reprezentovat. Velmi známý je Lidskoprávní Moot, Vis Moot týkající se mezinárodní obchodní arbitráže, FDI Moot na mezinárodní investiční arbitráž nebo Římskoprávní Moot Court. Kromě toho se studenti mohou přihlásit i do jiného renomovaného soudního sporu. Díky odborné garanci a mentoringu Radima Charváta, odborného asistenta

na Katedře mezinárodního a evropského práva, nás fakulta v tomto známkoprávním simulovaném řízení podpořila. Nakonec jsme se na světovém finále umístili na pátém místě z celkových čtyřiaadvaceti týmů.

Průběh soutěže

Zmínovaný simulovaný soudní proces byl prvním ročníkem, do kterého se mohli přihlásit studenti z celého světa. Podobný známkoprávní Moot má letitou tradici ve Spojených státech amerických. Nicméně, účastnit se ho mohou pouze američtí studenti. O organizaci našeho Moot Courtu se postarala International Trademark Association. Moot Court byl nezvykle situovaný do odvolacího řízení.

Naše zapojení spočívalo ve vytvoření písemného podání za jednu stranu sporu. Měli jsme za úkol správně vyhodnotit skutkovou podstatu případu, zdůraznit relevantní fakta a následně správně aplikovat vybranou právní úpravu. Jedna strana argumentovala, že užitím konkrétních ochranných známek došlo ke zmatení spotřebitelů a porušení práv odvozených od ochranných známek prvního vlastníka. Druhá strana sporu se snažila prokázat přesný opak. Hodnocena byla nejen logická struktura odevzdaného textu, správné uchopení skutkové podstaty, jasnost a přesnost nastíněných argumentů, ale i originalita a kreativita přístupu. Skrze naše písemné podání jsme se dostali až do finálového kola soutěže.

Když jsme poprvé viděli zadání případu, působilo na nás velmi sympaticky. Získali jsme mylný dojem, že bude jednoduché nastíněné problémy vyřešit. Při detailním rozboru právních problémů se náš názor značně změnil. Celý Moot Court byl zaměřený na nejnovější trendy známkového práva, které jsou stále předmětem odborného diskurzu. Tudíž jsme bojovali s nedostatkem relevantní judikatury a adekvátních odborných článků. Spolehli jsme se na naši logiku a intuici. Přípravovali jsme se již od října roku 2017. Avšak nejintenzivnější a časově nejnáročnější byly samozřejmě momenty před samotným odevzdáním písemného podání a před ústními koly v Singapuru.

Během finálového ústního kola v Singapuru jsme si procvičili anglické argumentační a prezentační schopnosti i věcné odpovídání soudcům na doplňující otázky. Dokonce jsme zastupovali obě dvě strany sporu v dílčích kolech soudního řízení, čímž se naše celková příprava dramaticky ztížila. Soudci posuzovali naše schopnosti nenechat se vyvést z míry velkým množstvím konkrétních otázek, kterými záměrně přerušovali naše výpovědi. Dále oceňovali i kvalitu našich výroků, jimiž jsme v závěrečných prohlášeních úderně vyvraceli argumenty protistrany.

Zajímavou součástí bylo překlenutí rozdílů mezi kontinentálním a anglosaským právním systémem. Právě díky různorodému zastoupení týmů ve finále bylo povoleno používat naprosto libovolnou judikaturu. Potěšilo nás, že i asijské týmy často citovaly rozsudky

Soudního dvora Evropské unie. Většina soudců pocházela z anglosaského právního prostředí, tudíž kladli důraz na důslednou znalost judikatury, včetně podrobných detailů skutkových podstat. Mimo to hodnotili kvalitu našeho vystupování a míru vyvedení z rovnováhy během zastupování našeho klienta.

Poznávání Singapuru

Pokud se vám podaří vycestovat díky Moot Courtu do zahraničí, nabízí se skvělá příležitost poznat tamní zemi. V našem případě šlo o jedinečnou zkušenost exotického a poměrně vzdáleného Singapuru, který je známý svou čistotou, bezpečností a velmi striktními pravidly. Jedná se o úžasnou mezinárodní a vysoce multikulturní metropoli. Velmi nás zaujalo, že za přestupky, jako odhazování drobných odpadků na ulici,

hrozí vysoké pokuty, nebo trest uklizení celé městské lokality. Nešvar zvykačkového vandalizmu přerostl v kompletní zákaz jejich dovozu. Za porušení zákona hrozí i tělesné tresty, jako například pár ran rákoskou.

Moot Court je skvělou příležitostí k praktické aplikaci teoretických znalostí získaných na Právnické fakultě. I když je celý simulovaný spor veden procesně totožně jako reálný, stále se jedná jen o „hřiště“ k procvičení naučených znalostí bez hrozby, že někomu způsobíte svým jednáním reálnou újmu. Nakonec mohou díky vlastní zkušenosti každému studentovi Právnické fakulty alespoň jeden Moot Court při studiu vřele doporučit. Jedná se o nenahraditelný zážitek, na který mám velmi pozitivní vzpomínky.

Foto: archiv autora

„Je libo červa?“ aneb netradiční výuka práva životního prostředí

Kateřina Gabrhelíková

Je možné týrat žížaly? Může se stát hmyz běžnou součástí našeho jídelníčku? Jak se zapojuje veřejný ochránce práv do ochrany životního prostředí? Odpovědi na tyto i mnohé další otázky bylo možné získat v rámci Letní školy práva životního prostředí, která se konala na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Při této příležitosti jsme požádali o vyjádření jednoho z organizátorů, doktora Vojtěcha Vomáčka, který nám prozradil, proč dává přednost fakultním prostorám před vířivkou v hotelu za městem.

Již druhým rokem pořádala Katedra práva životního prostředí letní školu. Koncipovala ji jako čtyřdenní událost, která mohla zaujmout nejen svým pestřím a rozmanitým programem, ale také širokou paletou odborníků. Účastníci se mohli setkat s přednášejícími působícími v organizacích jako Liga lidských práv nebo OBRAZ – Obránci zvířat či se zástupci z řad advokátů nebo z justičního prostředí. Přednášející tak mohli účastníky seznámit se svými zkušenostmi z praxe z různých úhlů pohledu.

Jaké cíle si letní škola klade, nám objasnil doktor Vomáčka. Podle něj je hlavním cílem letní školy představit obor atraktivním způsobem i studentům nižších ročníků, jelikož předměty vyučované katedrou jsou zařazeny až do čtvrtého a pátého ročníku studia (pozemkové právo a právo životního prostředí). Řada účastníků si potom zvolí související téma diplomové práce nebo SVOČ. Další přínos letní školy pak Vomáčka vidí i pro druhou stranu: „Letní škola funguje také jako inkubátor pro doktorandy, kteří si mohou vyzkoušet praktickou výuku na tématu, kterému se věnují, a před publikem, se kterým je radost pracovat.“

Kdo je ideálním účastníkem letní školy?

Akce byla určena především studentům druhých a třetích ročníků, kteří se s veřejnoprávním odvětvím setkali zatím spíše okrajově. Ptali jsme se proto, zda je třeba, aby se studenti na výuku předem připravili. K tomu Vomáčka uvedl, že i podle zpětné vazby byla letní škola vcelku nenáročná na přípravu. Naopak je nadšen,

že si organizátoři díky časové dotaci letní školy (která pokrývá více kontaktní výuky než dvousemestrální předmět) mohou dovolit pojmout výuku úplně jinak. Na rozdíl od seminářů, které se konají jednou za dva týdny, se mohou na letní škole věnovat komplexním případům rozvoje území nebo naopak vyzdvihnout dílčí zajímavé téma i bez důrazu na přesné znění právních předpisů.

Pro studenty vyšších ročníků může být letní škola přínosná, zejména pokud si chtějí rozšířit obzory nebo se důkladněji připravit na zkoušku či státnice. Vomáčka doplňuje: „Nehrajeme si na to, že je právo životního prostředí nejdůležitějším právním oborem. Jeho rámcová znalost je však pro praxi jednoznačnou výhodou. Studenti vyšších ročníků se mohou dozvědět, kde hledat potřebné informace a jak je uplatnit, až bude třeba.“

A jaký typ studentů tedy pořadatelé na letní škole vidí nejraději? „Ideálním účastníkem letní školy je student s otevřenou analytickou myslí a zároveň sníženou potřebou sociálního kontaktu, který se nechá v pondělí ráno zavřít do učebny, ze které vyleze na konci týdne s veškerým know-how, které do něj dokážeme nacpat. Zdá se, že v tomto ohledu není rozdíl mezi mladšími a staršími studenty,“ komentuje Vomáčka.

Srdeční záležitost

Organizátory velmi překvapil velký zájem o letní školu ze strany absolventů fakulty, a dokonce i vyučujících z jiných univerzit. Zatím však chtějí držet letní školu jako bonus pro stávající studenty a vychytat obsahové i organizační nedostatky, byť s rizikem, že se nepodaří naplnit požadovanou kapacitu. Vomáčka toto pojetí odůvodňuje takto: „Vzhledem k tomu, kolik je s pořádáním letní školy práce, jde o určitou formu činnosti pro bono ve prospěch fakulty. Využíváme toho, že jsme komunitou srdcařů, což platí i pro hosty – a nejen ve vztahu k letní škole. Nejsem si však jistý, nakolik by to přetrvávalo, pokud by šlo o zcela otevřenou, komerční akci.“

Například náklady na vytvoření plakátů, kterých bylo potřeba jen několik, byly extrémně vysoké, protože

zahrnovaly licenci na díla amerického grafika. „U velké akce by nikdy neprošly. U malé akce je člověk zaplatí s potutelnou radostí z vlastní kapsy, protože jsou prostě pěkné, jako by šlo o lepší brokolici na rodinnou oslavu,“ dodává s nadšením Vomáčka. Dokud pořadatelé nepřejdou na jiný model, což bude nejdříve po dokončení rekonstrukce fakultní budovy, mohou zájemci mimo fakultu využít například kurzy pořádané pro odbornou veřejnost.

Hmyz jako potravina?

Nutno zmínit, že akce byla poměrně široce zaměřena. Spokojeni mohli být nejen milovníci zvířat, kteří byli seznámeni s činností spolku OBRAZ – Obránci zvířat a jeho kampaněmi proti kožešinovým farmám, klecovým chovům a množirám psů nebo s detaily ohledně obchodování s ohroženými druhy. Na své si přišli také milovníci pozemkového a stavebního práva. Ti se mohli dozvědět, jak souvisí ochrana životního prostředí s územním plánováním nebo jak je to s těžbou šterkopísku a řešením poměrů v území.

Na programu byl také blok vedený foodbloggerem a kuchařem Milanem Václavíkem. Studenty seznámil s vizí hmyzu jako potraviny. Součástí bloku byla dále praktická ukáзка. Došlo tedy i na přípravu a ochutnávku hmyzích pokrmů. V souvislosti s tím jsme se tázali, s jakou myšlenkou je vlastně program letní školy sestavován. Vomáčka se k tomu vyslovil následovně: „Letní škola stojí na odbornících z praxe. Zajímá nás rozmanitost, takže jednotlivé bloky vedou hosté z advokacie, justice, zaměstnanci veřejného ochránce práv, různých sekcí České inspekce životního prostředí nebo krajské správy, Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Ligy lidských práv, ekologičtí aktivisté atd. Studenti se seznámí i s jejich osobním vývojem a profesní historií, což považují za přínosné. Zjistí, jak funguje špičkový advokát se třemi malými dětmi nebo jak se specialista na finanční právo dostala ke kácení stromů.“

Hlavně udržitelně

Organizace akce samotné také nebyla pojata úplně tradičně. Kromě toho, že bylo patrné úsilí o co nejmenší produkci odpadů, účastníci měli po celou dobu trvání letní školy zajištěno stravování vegetariánskou kuchyní. S ohledem na to nás zajímalo, zda se organizátoři snaží účastníky směřovat k výchově z hlediska udržitelného přístupu k životnímu prostředí. Vomáčka objasňuje: „Otevíráme témata s přesahem do ekopolitiky, ovšem bez zbytečných emocí a s důrazem na protichůdné zájmy zúčastněných subjektů, ať už jde o přijímání územního plánu nebo klecový chov slepic. Záměrem je přesvědčit studenty, že mají možnost ovlivňovat úroveň ochrany životního prostředí nejen z pozice občanského aktivismu. Po organizační stránce fungujeme bez plastů a bez masa (s výjimkou hmyzu), účastníci si umývají vlastní nádoby. Jde o drobnosti, ale díky nim produkujeme minimum odpadu a šetříme peníze v rozpočtu. Vířivka v hotelu za městem by se mi líbila, ale ne za peníze studentů nebo fakulty.“

Sami účastníci přitom hodnotili celou akci veskrze pozitivně. Vyzdvihovali především praktičnost výuky, netradiční zážitky jako ochutnávku hmyzích pokrmů, ale také interaktivnost a kontaktní pojetí letní školy. Negativně studenti vnímali především to, že se akce konala v týdnu, který měl pouhé čtyři pracovní dny. Program tak v některých případech považovali za delší a poměrně zhuštěný. Nicméně napříč ročníky hodnotili letní školu jako přínosnou a obohacující.

V případě zájmu tedy nelze než doporučit sledování stránek <http://envi.law.muni.cz> a nepromeškat příležitost účasti další této akce. Radostnou zprávu máme také pro zájemce o životní prostředí z řad studentů jiných fakult. Katedra práva životního prostředí totiž zajišťuje předmět Základy práva životního prostředí pro neprávnický. Ten je otevřený všem studentům MUNI a hlásí se do něj chemici, sportovci i budoucí učitelé.

Foto: archiv Vojtěcha Vomáčky

Czechem w Polsce na Erasmu

Jan Šlajs

Polsko není příliš vyhledávaným cílem studijních pobytů. Proč tomu tak je a co nám vlastně Polsko může nabídnout?

První otázka zněla: „How did you get here?“ Ptala se studentka medicíny z Rakouska na seznamovací akci. „By train,“ odpovídám. Rakušanka má podobný smysl pro humor, takže vtip pochopila. Já jsem zase pochopil, že Čech v Polsku je pro většinu ostatních studentů podivná věc. Většina z nich si myslí, že polština a čeština jsou jazyky velmi podobné, takže bych se měl cítit jako doma.

Další věc, na kterou si musíte zvyknout, je, že naprosto všude dominují skupinky Španělů a Italů. Pokud umíte základy a nemáte certifikát potřebný k tomu, aby vás fakulta vybrala do těchto zemí, zkuste Polsko – potřebujete i další jazyky.

Proč Polsko?

Výběr Polska byl takový snátek z rozumu. Z univerzity na východ od nás mě lákala akorát University of Helsinki, a byť musím přiznat, že v Krakově je taky hodně zima, nechtěl jsem půlku semestru strávit jako sněhulák a ještě projít většinu úspor.

Zároveň mi přišlo zvláštní, že do Polska jezdí málo studentů, a to i na ty nejlepší právnické fakulty v zemi (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

w Poznaniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński).[1] To znamenalo poměrně slušnou šanci dostat se na vytouženou školu.

Následovala rešerše zdrojů za účelem zjištění, která fakulta je v Polsku nejlepší. Neboť na rozdíl od Česka, kde v podstatě nemáte šanci šlápnout do Plzně – pardon – vedle, je v Polsku bez přehánění několik desítek právnických fakult. Nakonec má volba padla na Uniwersytet Jagielloński v Krakově („UJ“), protože jde o nejstarší (a navzdory tomu docela moderní) univerzitu v Polsku. Kromě toho měla z výše zmíněných tři univerzity nejlepší nabídku kurzů pro mě tehdejší zájmy. Říkám tehdejší, protože se výběrové řízení na jarní semestr koná na naší fakultě rok dopředu, a tak existuje poměrně slušná šance, že se vám změní priority.

Nutné zlo a další papírování

Dva semestry uplynuly jako voda a popravdě jsem neměl ani chuť odjíždět. Zvláště protože vyřizování studijní smlouvy (learning agreement) a dodávání dokumentů pro zahraniční univerzitu se zdá být nepříjemnou byrokracií. Nakonec to není tak zlé, jak to vypadá.

Tohle všechno je vhodné vyřídit už někdy v listopadu/prosinci, kdy většina škol vyžaduje registraci pro jarní semestr. Na poslední chvíli

se to nezařizuje zrovna lehko. Já všechno zvládl vyřídit během ledna a druhý týden v únoru už jsem balil.

Mezi „všechno“ řadím i shánění bydlení. UJ má zvláštní systém přidělování kolejí, které probíhá náhodně. Šance jsou sice vyšší než na výhru ve sportce, ale funguje to obdobně. Jen předpokládám, že bez státního dozoru a notáře. Pro ty z vás, kteří máte rádi klid, čistotu anebo jste si zvykli na luxus v podobě ledničky a kuchyně nesdílené s celým patrem, je určitě lepší volba privátní bydlení. Je rozhodně lepší umět alespoň základy polštiny, ale i s angličtinou se dá pochodit. Většina bytů v centru (tj. Rynek Główny a okolí, či vyhledávaná židovská čtvrť Kazimierz) stojí kolem 1200 zł, což je téměř celé stipendium, tj. 300 €. Já bydlel o něco dál od centra u Univerzitního kampusu, asi dvacet minut tramvají, se dvěma Poláky – studenty UJ – za docela příjemných 160 €.

Cesta do Krakova

Cesta z Prahy zabere asi pět a půl hodiny a vyplatí se nejvíc s RegioJetem vlakem do Ostravy a odtud autobusem do Krakova. Pro cestující z Brna lze doporučit polskibus.pl. Po příjezdu do Krakova zjistíte, že městská hromadná doprava je poměrně dobrá a lístky levné (40 minut za 23 Kč), přičemž, pokud započítáme studenty, je Krakov co do počtu obyvatel podobně velký jako Praha. Pokud se rozhodnete bydlet v centru, v pohodě dojdete pěšky. Pokud nejste v centru, určitě se vám bude hodit stránka jakdojade.pl (nebo do mobilu stejnojmenná aplikace).

Po menších zmatcích dorážím na byt, kde čekám na svou spolubydlici. Když dorazí, následuje obligátní: „Cześć, po Angielsku czy po Polsku?“ „Dla mnie jest lepiej po Angielsku,“ odpovídám. Tím začíná má pouť na cestě za polským jazykem. Má spolubydlici Sonia mě „nutí“ mluvit polsky, což je vlastně docela pěkné.

Druhý den začíná Introduction Week, s čímž souvisí důležitá rada pro ty z vás, kteří se rozhodnou jet do Krakova. Proveďte platbu za studentskou kartu (za 17 zł) před příjezdem, ušetří vám to dost starostí. Inu, poučený z chyb. Jestli máte zájem, můžete

si požádat o mentora(ku) z řad studentů UJ. Já mám mentorku, která mluví plynule česky. Dva semestry v Brně na ni zanechaly stopy (v dobrém slova smyslu samozřejmě).

Právnická fakulta a první výuka

Při vyřizování prvních papírů tady jsem byl poměrně zklamaný, když jsem viděl budovu právnické fakulty v centru města. Prostorné chodby jako u nás nečekejte, přestože stáří budovy odhaduji na přibližně stejné. Po registraci předmětů ale zjišťuji, že většina výuky probíhá v budově „Collegium Maximum“ – a to není zaklínadlo z Harryho Pottera. Budova nejenže je nová, ale má i kavárnu. Trochu jako Starbucks, akorát horší kafe. A taky o dost levnější.

Když jedete z Masarykovy univerzity, jedna věc vás tu pěkně naštve a tou je informační systém. Ne, že byste v něm neudělali, co potřebujete, ale je to o dost horší user experience než s Isem. Na druhou stranu, na funkci rostlináře by to nemělo mít vliv a na kvalitu předmětů snad už vůbec ne.

Další věc, která vás asi překvapí, je absence seminářů. Některé fakulty, například Centre of European Studies (taková fakulta sociálních studií), nabízí discussion classes, co si můžete zapsat. Discussion class nad MPS EU (mezinárodní právo soukromé Evropské unie) může být docela zajímavá, tedy alespoň pro ty, pro které není MPS hanlivý výraz. Například International Criminal Justice přednáší prof. Hofmaňski, soudce ICC.

Ať už pojedete kamkoliv, vybírejte si předměty, za jejichž absolvování vám na právnické fakultě uznají alespoň semináře. Ušetří to dost práce s psaním seminárek či klauzur. Například pro nadšence je na UJ v zimním semestru MPS a PMO (právo mezinárodního obchodu). Tam je asi slušná šance uznání celého předmětu, ale kdo ví.

[1] V akademickém roce 2017/2018 pouze 7 studentů.
Zdroj: <http://erasmus.muni.cz>

Foto: archiv autora

Děkanské volby vyhrál Martin Škop. Do funkce nastoupí 1. dubna

Svatava Veverková

Akademický senát v listopadových volbách rozhodl, kdo se na další čtyři roky postaví do čela Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Funkci obhájila stávající děkanka Markéta Selucká. Dále kandidoval vedoucí Katedry mezinárodního a evropského práva Filip Křepelka a proděkan pro bakalářské studium a navazující magisterské studium Martin Škop. Budoucího děkana jsme se zeptali na několik málo otázek.

Čtyři roky jste členem vedení fakulty. Setkali jsme se s názorem, že by kandidát s takovými zkušenostmi ve svém volebním programu měl přinášet více konkrétních plánů a vizí a méně příslibů otevírání diskuzí. Jak se k tomuto stavíte?

Tohle je velmi pozoruhodné. Já se setkal s názory opačnými (příliš mnoho konkrétního), nebo i jinými

(příliš konzervativní, příliš liberální atp.). Je tedy patrné, že v programu se každý může najít a najít to, co mu vyhovuje, či naopak to, s čím chce polemizovat. Jsem rád, že to není strnulý dokument. Plně respektuji váš názor, že se někomu může jevit diskusní. Domnívám se však, že je vhodné nejprve zjistit, jak se věci mají, tedy znát názor fakulty, resp. jejích členů. Bez diskuse se nedozvíme, jaké jsou potřeby a kam můžeme směřovat. Akademická samospráva je velmi důležitá a každý by měl dostat prostor vyjádřit se k zásadním otázkám. Nejsem zastáncem direktivního řízení, ale spíše otevřenosti.

Ve svém programu zmiňujete spolupráci se soukromým sektorem. Jak by tato spolupráce mohla vypadat a co by mohla přinést studentům?

Měla by podněcovat výuku a řešení obecných otázek, ke kterým je fakulta velmi dobře vybavena. Soukromý

sektor by měl dávat podněty a připomínky (což se mimo jiné promítá i v nové podobě fungování studijních programů), ale také se podílet na formování obsahu, byť dominantní stále zůstane fakulta, se všemi svými akademickými svobodami. Musíme ale vzdělávat studenty, kteří se v praxi uplatní. Studentům by tato spolupráce mohla a měla přinést více praxe, teoretický rozbor praktických problémů, ale také možnost již při studiu si vytvářet podmínky pro další profesní působení. Ovšem vždy za jejich souhlasu a v žádném případě jako jakýsi „prodej“ studentů.

Jak má vypadat ideální absolvent právnické fakulty? Je to student, který bude mít větší volnost ve výběru toho, jaké předměty chce studovat?

Ano, s tím jednoznačně souhlasím.

Univerzitu čeká v roce 2019 kulaté výročí. Co musíme udělat, abychom byli opravdovou špičkou v mezinárodním měřítku?

Nesmíme se zastavit. Minulost není dostatečnou podmínkou pro to být špičkou. Všichni vyučující, studenti i zaměstnanci se musí neustále zlepšovat. Pokud kterákoli ze skupin sníží své nároky, pak nemáme šanci.

V čem vyniká Markéta Selucká a Filip Křepelka?

Vynikají v mnoha ohledech, ale jeden je velmi významný. Snaží se na fakultě něco udělat, třeba i změnit a není jim lhostejná.

V živé reportáži jsme pro vás sledovali celý průběh voleb. Pokud chcete znát další názory a kroky budoucího děkana, čtěte článek na webových stránkách časopisu (<https://pravo21.online/studium/volby-zive-kdo-bude-novym-dekanem-sledujte-online-reportaz>).

Foto: archiv kandidátů

#jsemneomezenej

Jakub Strouhal

Vysoká škola je boj. Když ale začne jít o život, může se z vaší školy stát neskutecná opora. A přesně o tom je můj příběh.

Pamatuju si, že člověk měl v prvním semestru co dělat, aby našel učebnu 030 nebo 215, a že jedinou jistotou byla schopnost neomylně po čichu objevit menzu. Protože přednášky z římana byly neprostopupně obsazené, podezřívám dokonce část spolužactva, že byla ochotna ve škole přespát, aby si zabrala nejlepší místa, nám méně bojovným nezbyvalo, než se posadit do již zmíněné nulatricítky a poslouchat výklad z reproduktorů, z nichž se např. pravidelně linuly sborově odříkávané podmínky vydržení doprovázené bubnováním kolegy Vincenta. A pak spěchat úplně nahoru na seminář sociologie, zpátky dolů do menzy zajistit myšlenky o vlastní méněcennosti studentským speciálem za dvacet korun a hurá na státovědu.

Když jsem nastoupil na práva, psal se rok 2011 a přede mnou se rozprostíral svět nedozírných možností. Rozhodl jsem se je chytit pořádně za pačesy. Byl jsem zvolen do SKAS, napsal píseň o právní filosofii, vyzkoušel si Lidskoprávní moot court, stal se pomvědem, odjel na Erasmus, vryl si pod kůži dva občanský zákoníky, nějaká ta stáž, dvakrát se zamiloval, dvakrát se rozešel. Klasika. Škola pro mě byla důležitější než zdraví. Doslova.

Na konci roku 2017 jsem si poprvé všiml, že do budovy naší školy vedou schody. Jak je to možný? Ani sám nevím. Zkrátka jsem těch pět let na magisterském a dva roky na doktorském z chodníku před fakultou vyskočil přímo do dveří, minul aulu, automaticky

vyběhl do prvního patra... a najednou to nešlo. A když jsem v létě roku 2018 ležel ve vinohradské nemocnici, kde jsem se učil, jak si oblíknout kalhoty bez pomoci rukou, a kde jsem se poprvé probíral nabídkou elektrických vozíků, co ve většině případů nevypadají jako lamborghini, i když stojí dost podobně, jediný spojení se světem bylo skrze data v mém smartphonu.

Jenomže ejhle, ležet v roce 2018 v nemocnici bez wi-fi a snažit se udržovat alespoň nějaký pracovní tempo a kontakt s okolím s tarifem 1,5 GB dat, není vůbec snadný. Long story short, z nemocničního lůžka jsem se začal zajímat o neexistenci neomezeného datového tarifu u nás a o vyřídůšský chování našich operátorů. Založil jsem facebookovou stránku Jsem neomezenej, o které pak psala snad všechna domácí média.

Když se za mých časů dělala anketa o motto naší fakulty, navrhol jsem prostě "ALMA MATER CERTA EST". Jo, a byla to moje alma mater, která mě jako jedna z prvních podpořila a sdílela moje neomezené příspěvky. A tak nějak jsem se v tomhle období utvrdil v tom, že život je doopravdickej boj. Ale všechno se tak nějak dá zvládnout, když cítíte, že na to nejste sami. Pak ani jeden malej krůček pro člověka nevypadá jako něco naprosto nemožného.

Foto: archiv autora
Kresby: Jakub Strouhal

DOMOV A SVĚT

Testování kosmetiky na zvířatech není minulostí. Pokud je vyvážena do Číny, výrobce ji testovat musí

Kateřina Gabrhelíková

Nemusíme být přímo milovníky zvířat, abychom odmítli podporovat testování kosmetiky na zvířatech. Mysleli jste si, že jakýkoliv kosmetický produkt zakoupený v Evropské unii dnes již nese stopy testování na zvířatech? Není to zdaleka tak jednoznačné. Denně používáme řadu výrobků, které byly testovány.

Již od roku 2004 zakázala Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/15/ES, kterou se mění směrnice Rady 76/768/EHS o sblížení právních předpisů členských států týkajících se kosmetických prostředků v rámci Evropské unie testování finálních kosmetických produktů na zvířatech, Rok 2009 lze z hlediska testování na zvířatech nepochybně nazvat přelomovým. Právě 11. března tohoto roku stanovila Evropská komise jako den, kdy nabude účinnost zákaz prodeje testovaných produktů na území Evropské unie.

Další významný mezník nastal v roce 2013, kdy nabylo účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1223/2009 o kosmetických přípravcích. V jeho důsledku se sjednotil přístup evropských států a zakázal dovoz i prodej všech kosmetických výrobků testovaných na zvířatech, včetně těch, jejichž jednotlivé složky takovými testy prošly. Zdánlivě není třeba mít v tomto směru v rámci Evropské unie obavy. Navzdory změně, která se v této oblasti v minulosti udála, zde ale stále můžeme nalézt hned několik háčeků.

Jak testování na zvířatech probíhá?

Mnozí by mohli očekávat, že například šampony budou testovány tak, že se jimi zvíře jednoduše umyje, aby bylo jisté, že nedojde k podráždění pokožky či jiné nežádoucí reakci. Realita se ale od této představy diametrálně liší.

Produkty jsou testovány především na krizové situace, kdy se výrobek používá jiným než doporučeným způsobem. Pokud si vezmeme zmíněný šampon, kromě umytí je testované zvíře nuceno jej v nemalém množství požit vnitřně. Šampon mu nalévají do očí. Tím by mělo být ověřeno, že v případě požití menšího množství šamponu či jeho vniknutí do očí nedojde k otravě, oslepnutí či jiné škodlivé reakci. V případě testování barev na vlasy jsou zase zvířatům rozedírána místa na pokožce. Barva se tam následně aplikuje, aby bylo jisté, že v případě poranění pokožky hlavy člověka nebude mít tento produkt fatální důsledky na jeho zdraví.

Je testování kosmetiky na zvířatech nezbytné?

Testování kosmetických produktů na zvířatech v drtivé většině případů nejen že není nutné, dokonce ani nijak zvlášť nevypovídá o bezpečnosti produktu. Každý živočich je fyziologicky a anatomicky odlišný. Testy se nejčastěji provádí na myších, potkanech, králících,

rybách, ale také na kočkách, psech a v některých případech dokonce opicích či dalších zvířatech. Ačkoliv pak výrobky v testech vyjdou jako nezávadné, v případě lidského organismu může vyvstat některá z nežádoucích reakcí, a to právě z důvodu již zmíněných odlišností.

Mezi další faktory ovlivňující výsledky testů patří skutečnost, že člověk výrobky používá zpravidla dlouhodobě a opakovaně. Negativní účinky pro člověka se při jednorázovém použití v rámci testu na zvířatech nemusí projevit. Roli může hrát i stres, kterému jsou zvířata vystavována při testování. Také tyto faktory mohou do určité míry ovlivnit funkce zvířecího organismu a jeho reakce na testovanou látku. To přispělo k potřebě hledání vhodnějších alternativ, které umožní garanci nezávadnosti kosmetických produktů.

Jako nejjednodušší a častá alternativa se využívají pokusy na dobrovolnících. Ač by mnozí mohli namítat, že z hlediska etiky by bylo lepší, kdyby se produkty nejprve otestovaly na zvířeti, faktem zůstává, že na rozdíl od zvířat se dobrovolníci na testy hlásí ze své vlastní vůle. Následně se jim také dostane náležité odměny. Když se u dobrovolníka objeví problém a organismus reaguje jinak, než je žádoucí, testování se okamžitě ukončí a dobrovolníkovi se dostane lékařského ošetření. Zvíře takové štěstí mít nemusí.

Dalšími alternativními metodami jsou počítačové programy. Mnohdy vládnou schopností odhalit potenciální chemické reakce a zjistit závadnost výrobků. Využívané jsou také umělé vypěstované vzorky lidské kůže, testy na jatečním odpadu a další. Seznam schválených alternativních metod pro Evropskou unii naleznete na stránkách Evropského centra pro validaci alternativních metod.

Testování kosmetiky na zvířatech na půdě Evropská unie

V rámci Evropské unie se testy kosmetických produktů na zvířatech již před několika lety zakázaly. To ale bohužel zcela nezaručuje, že se na evropský trh nedostávají výrobky, které testování na zvířatech absolvovaly. Velmi problematickou oblast tvoří aspekt kontroly dodržování zákazů.

Každý členský stát by si sám měl vytvořit síť kontrolních orgánů a mechanismů. Nebyl stanoven jednotný kontrolní mechanismus. Kontrola v jednotlivých členských státech proto dosahuje různé úrovně. To ale nebrání závěru, že se jedná o jednu z klíčových otázek, kterou Evropská unie řeší. Evropský parlament například ve své tiskové zprávě z února roku 2018 deklaroval snahu o prosazení zákazu testování kosmetiky na zvířatech v celosvětovém měřítku.

V ideálním případě by tohoto cíle chtěl dosáhnout do roku 2023. Pro úplnost považujeme za vhodné doplnit, že čisticí prostředky pro domácnost ani lékárenské výrobky tomuto zakazu nepodléhají.

Jak je to s testováním produktů v Číně?

Velký problém představuje export kosmetických produktů do mimoevropských zemí. Například v Číně předpisy stanovují, že veškeré kosmetické výrobky z dovozu se musí na zvířatech otestovat. Jedná se tedy o přesně opačné pravidlo oproti trhu Evropské unie. Toto pravidlo se přitom netýká pouze výsledného produktu, nýbrž také složek, které se k jeho výrobě použily. To může často vést k velké dezinformaci spotřebitelů.

Mnohé společnosti, které u nás propagují své výrobky, samy produkty na zvířatech netestují, k čemuž se ostatně často i v rámci reklam hrdě hlásí. Nicméně v případě, že své produkty vyváží do Číny, jsou jejich produkty ještě před uvedením na trh povinně otestovány – pravděpodobně v některé z asijských zemí. Povinné testy na zvířatech se ale netýkají e-shopů, které působí mimo území Číny a zasílají své produkty přímo čínským zákazníkům.

Odlisný přístup k testování na zvířatech má také Hongkong. Ten se formálně zařazuje mezi oblasti podléhající čínské správě. K otázce testování na zvířatech se ale nestaví zdaleka tak striktně. Na území Hongkongu proto mohou být prodávány i produkty pocházející od zahraničních výrobců, které testováním na zvířatech neprošly. Nicméně i vývoz na tento trh může na českého spotřebitele, který dbá na výrobu bez krutosti, působit poněkud problematičtě.

I v Číně můžeme pozorovat postupnou změnu přístupu, zapříčiněnou mimo jiné zvyšujícím se povědomím veřejnosti o tom, co vlastně testování pro zvířata obnáší, a s tím spojenou poptávkou o netestované produkty. Od roku 2014 Čína nepožaduje povinné testování na zvířatech u produktů, které v ní byly vyrobeny a spadají do kategorie takzvaných běžných výrobků. Mezi tyto se řadí parfémy, make-up a kosmetika používaná k péči o vlasy, pokožku a nehty. Bohužel, ani domácí výrobci se prozatím naopak

nevýhnou testování takzvaných speciálních produktů, tedy barev na vlasy, trvalé ondulace, přípravků na růst vlasů, deodorantů, bělicích krémů a dalších přípravků deklarujících na obalu konkrétní účinky.

Zda bude Čína pokračovat ve zmiřování požadavků, ukáže čas. S ohledem na aktuální dění se lze přiklánět spíše k pozitivním scénářům. Čína totiž v posledních letech zahájila spolupráci se zahraničními centry pro alternativní testování. V loňském roce také spustila ve spolupráci s organizací Cruelty Free International pilotní projekt, který by měl v blízké budoucnosti umožnit zahraničním výrobcům kosmetiky uvádět na trh netestované produkty.

Jak poznat netestované výrobky?

Nabízí se jasná otázka. Můžeme vůbec zakoupit kosmetiku, která na zvířatech s jistotou otestována nebyla? Ačkoliv to vyžaduje určitou dávku snahy ze strany kupujících, takové výrobky na evropském trhu dostupné jsou. Vodítkem mohou být certifikáty. Asi nejznámějším certifikátem je tzv. „Humane cosmetics standard“, tedy HCS certifikát. Tento certifikát uděluje mezinárodní organizace Cruelty Free International a k jeho získání musí žadatel splnit řadu podmínek. Na produktech se projevuje zobrazením loga, nejčastěji takzvaného „leaping bunny“, tedy králíčka ve skoku. U takto značených produktů máme jistotu, že testování na zvířatech nepodstoupily. Seznam společností, které certifikát získaly, naleznete na stránkách zmíněné organizace. S ohledem na velmi důsledné audity a pravidelné kontroly jej můžeme označit za zřejmě nejdůvěryhodnější z certifikátů.

Dalším certifikátem je Natrue. Tento certifikát garantuje, že nejméně 75 % látek obsažených v daném produktu pochází z přírodních zdrojů. K udělení tohoto certifikátu výrobek taktéž nesmí být testován na zvířatech, stejně jako jeho jednotlivé složky.

K zajištění důvěryhodnosti se certifikát uděluje pouze na dva roky, pak jsou produkty opět podrobeny kontrole. Často se objevuje také logo Vegan, k němuž uděluje certifikáty britská organizace Vegan Society. Toto logo garantuje, že výrobky ani jednotlivé složky nebyly nikdy testovány na zvířatech, ani v nich nejsou k nalezení žádné živočišné složky. Na rozdíl od dříve zmíněných certifikátů se tento certifikát uděluje pouze jednotlivým produktům. Nedává nám sice jistotu, že výrobce vůbec nepoužívá testy na zvířatech, ale produkt s tímto logem testován na zvířatech nebyl.

Pro usnadnění orientace v jednotlivých značkách zmíníme ty, co lze bez obav zakoupit v drogeriích. Jedná se o všechny privátní značky společnosti SOLVENT, které prodává síť drogerií Teta (např. Ameté, Ellie, 4WARD, Happy mimi a podobně). Dále privátní výrobky drogerií DM (Alverde, Balea a další), které sice uvádí i na čínský trh, ale pouze v rámci e-shopu. Jistotu, že nedochází k testům na zvířatech, lze mít také u výrobků společnosti Dermacol. Ten své výrobky uvádí na čínský trh pouze přes online platformu distributora v Hongkongu. Společnost Dermacol nicméně využívá ingredience, které byly v minulosti na zvířatech testovány. Běžně dostupné jsou také výrobky Manufactura, Marks & Spencer, Lush, Melvita či Eco-ver, které dokonce oplývají certifikátem HCS. Výrobce produktů Gabriela Salvette o získání certifikátu HCS usiluje a lze jej tedy taktéž považovat za v tomto směru důvěryhodnou značku.

Problématické mohou být například výrobky společnosti L'oreal, Procter & Gamble (např. Gillette, Pantene, Wella, Head & Shoulders a další), Nivea, Henkel (např. Schwarzkopf, Taft nebo Gliss Kur),

Unilever (např. Rexona, Dove, Radox, Signal), Johnson & Johnson, Maybelline, Avon nebo Oriflame. Tyto společnosti v drtivé většině proklamují, že s testováním na zvířatech nesouhlasí. Mnohé z nich dokonce významně podporují vývoj alternativních metod testování a snaží se vyvolat diskusi a následnou změnu legislativy v zemích, kam své výrobky vyváží, tak, aby se testy v budoucnu nepožadovaly. To ovšem nic nemění na aktuálním stavu věci, tedy že výrobky těchto společností mohly být na zvířatech testovány.

K získání komplexnějšího přehledu můžeme doporučit nahlédnutí do databáze na stránkách <https://www.crueltyfreekitty.com/>. Skupina nadšenců průběžně ověřuje a doplňuje seznam společností, které v určitých fázích výroby své produkty na zvířatech testují a které naopak ne.

Může přijít změna?

Bohužel, testování na zvířatech představuje i v dnešních dnech problém. Ke změně přitom mohou přispět nejen výrobci kosmetických produktů, ale také sami zákazníci. Zajímejme se o to, co kupujeme. Možná tím budeme motivovat výrobce, aby více dbali o ochranu zvířat a přestali kosmetiku vyvážet do zemí s povinným testováním. Navíc lze předpokládat, že pokud by k tomu došlo, země s povinným testováním by měly větší zájem na změně vlastních zákonů. Jak vypovídají uvedené seznamy, nemusí to pro nás být tak náročné a není třeba se vzdávat produktů, které máme rádi, ani se bát velkých výdajů. Alternativních výrobců existuje totiž víc než dost.

Foto: Rabbit in Research for Animal Testing, Understanding Animal Research, Flickr, CC BY 2.0

Chybovatí je lidské, tedy i soudcovské. O kárné odpovědnosti soudců

Roman Šafář

Povolání soudce je jedním z nejprestižnějších. Přesto média v poslední době stále více na soudce poutají svou pozornost kvůli jejich kárné odpovědnosti. V tomto článku se zaměříme na nedávno řešené případy pochybení českých soudců a soudkyň.

Obecně ke kárnému řízení

K projednávání pochybení či provinění soudců je příslušný Nejvyšší správní soud (NSS), přesněji jeden z jeho tří šestičlenných senátů specializujících se na kárná provinění soudců. Nejvyšší správní soud se kárným soudem stal 1. října 2008, kdy vešla v účinnost novela zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, a zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců. Nejvyšší soud tak vedle kárných provinění soudců řeší též kárná provinění státních zástupců a od 26. června 2009 též exekutorů. V tomto článku se ale zaměříme pouze na soudce.

Kárné provinění je, slovy ustanovení § 87 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů. Speciální, přísnější

ustanovení kárného provinění platí pro soudní funkcionáře (viz § 87 odst. 2 zákona o soudech a soudcích).

V případě, že jednání soudce naplnilo znaky kárného provinění, uloží mu kárný senát jedno z kárných opatření (§ 19 zákona o řízení ve věcech soudců a státních zástupců) vyjmenovaných v § 88 zákona o soudech a soudcích. Soudci, který se provinil, může být uložena důtka, snížení platu s maximálním omezením 30 % na 1 rok (při opětovném kárném provinění až na 2 roky), odvolání z funkce předsedy senátu a jako nejtěžší z kárných opatření též odvolání z funkce soudce.

Osobní sympatie, antipatie a zdravotní stav

První skupinou případů jsou ty, kde soudcovo pochybení vyplývá ze samotné podstaty lidí. Někdo je nám sympatičtější více, někdo méně. Jindy nám do života zasáhne neočekávaná nemoc, která ovlivní i naše pracovní nasazení a jejíž důsledky častokrát bývají vidět na výsledcích naší práce. Přesně tyto okolnosti zavedly soudí na lavici kárné obžalovaných.

Případ soudkyně Sylvy Mašínové – nepodjatost v podjatém případě

Sylvě Mašínové, soudkyni Obvodního soudu pro Prahu 9, rozvrh práce určil, že bude vést jednání ve věci žalobců, fotbalových funkcionářů Romana Berbra a Dagmar Damkové. Konkrétně proti bývalému fotbalovému sudímu Tomáši Kovaříkovi. Meritum projednávané věci ponechejme stranou. Důležitější jsou osobní vztahy obepínající tento případ. Oba žalobci měli v době projednávání své žaloby blízký profesní vztah s tehdejším šéfem Fotbalové asociace ČR, Miroslavem Peltou. Na tom by ještě nebylo nic zvláštního, kdyby Pelta neměl i údajně důvěrnější vztah právě se soudkyní Mašínovou. Tato neještě se nevyloučila z projednávání věci žalobců pro svou podjatost, ale dokonce vydala rozsudek, jímž uznala jejich nárok.

Předseda Nejvyššího soudu ČR, Pavel Šámal, podal k NSS návrh na zahájení kárného řízení proti soudkyni Sylvě Mašínové a žádal její zbavení funkce soudkyně. To vše z důvodu, že se jedná o takové porušení soudcovských povinností, které neumožňuje nápravu jednání dané soudkyní, a tato nebude důvěryhodnou ani do budoucna. Kárnou žalobu podala také předsedkyně Obvodního soudu pro Prahu 9, Michaela Wenzlová, jejíž návrh na potrestání byl oproti návrhu Pavla Šámala mírnější. Požadovala, aby byl plat Mašínové snížen o 30 % na dobu 1 roku. Vedle toho byla soudkyně Mašínová ministrem spravedlnosti dočasně zbavena funkce.

Kárný senát pod vedením Karla Šimky rozhodl, že Mašínová zůstane soudkyní, avšak po dobu 1 roku jí bude snížen plat o 30 %. Svě rozhodnutí odůvodnil tím, že soudkyně Sylva Mašínová porušila svou povinnost, když neinformovala o své podjatosti, na základě čehož nemohla rozhodnout nezaujatě. Od nejprísnejšího kárného opatření – zbavení funkce soudkyně – ji zachránilo to, že nebylo možné prokázat příčinnou souvislost mezi podjatostí a vadným výsledkem řízení.

Zajímavostí zůstává, že v tomto kárném řízení došlo k vůbec prvnímu využití takzvané videokonference pro účely výslechu svědka, bývalého předsedy

Obvodního soudu pro Prahu 9 a nynějšího předsedy senátu Městského soudu v Praze, jímž je Alexander Károlyi. Z důvodu časově náročného programu a nemožnosti dohody se členy kárného senátu byl svědek vyslechnut takto na dálku.

Případ soudce Jiřího Kalaše – dlouholetý soudce s občasnými výpadky zraku

Jiří Kalaš, soudce Obvodního soudu pro Prahu 10, se podle kárného senátu NSS provinil průtahy v civilních a exekučních řízeních a za tato provinění mu byla udělena důtka.

Většina z provinění spočívajících v průtazích však byla promlčena a v některých případech se nejednalo o pochybení tak závažná, aby za ně musel být soudce Kalaš potrestán. Dokonce za některé z průtahů mohli asistenti nebo administrativní pracovníci soudu, tudíž za ně nemohlo být soudci Kalašovi uloženo kárné opatření. Chyběla příčinná souvislost mezi jednáním soudce a spácháním kárného provinění.

Samotný kárně obžalovaný se ve věci hájil tím, že některá pochybení byla způsobena jeho občasnými výpadky zraku, následkem čehož mohl přehlédnout některé důležité skutečnosti či listiny ve spisu. Konečně i přechod na novou exekuční agendu dělal soudci Kalašovi problém.

Případy soudce Kamila Kydalky – kdy se poučí dosud nepoučený?

Kamil Kydalka soudící na trestním úseku Městského soudu v Praze je známý mimo jiné i pro svou občasnou prostořekost. Ta se projevila, když v době krátce před komunálními volbami komentoval jednotlivé kandidátky a kandidáty. Následně, v době po volbách, komentoval výsledky a šance na vytvoření koalice v Mnichovicích u Prahy, v obci, kde má soudce Kydalka chatu. Za to mu bylo uloženo kárné opatření, proti němuž se bránil i u Ústavního soudu s argumentem, že mu rozhodnutím kárného senátu NSS bylo zasaženo do svobody projevu. Na Kydalkovu argumentaci Ústavní soud nepřistoupil, a proto se Kamil Kydalka obrátil se stížností na Evropský soud pro lidská práva.

Ani zde se nedočkal pochopení, když jeho stížnost byla označena za nepřipustnou. Blíže k této věci čtenáře odkazují na článek o soudcích, kteří hovořili příliš mnoho na webových stránkách pravo21.online.

Předseda Městského soudu v Praze, Libor Vávra, tentokrát podal kárnou žalobu, v níž soudci Kydalkovi vytýká jeho vyjádření se ke Klausově amnestii v rozhovoru pro pořad Zvláštní vyšetřování od Seznam Zpráv. Kárný návrhatel chce snížení Kydalkova platu o 30 % na dobu 1 roku.

Tato věc ještě není rozhodnuta, a to z důvodu omluv soudce Kydalky, že se ze zdravotních důvodů nemůže jednání zúčastnit. Poprvé mu předseda kárného senátu, Jakub Camrda, vyhověl, podruhé po kárně obžalovaném požadoval doložení zprávy od lékaře. To soudce Kydalka ve lhůtě mu stanovené neprovedl a navíc podal proti předsedovi kárného senátu NSS námitku podjatosti, mimo jiné z důvodu, že dříve pracoval na Ministerstvu spravedlnosti. O námitce bylo rozhodnuto tak, že Jakub Camrda z projednávání věci soudce Kydalky vyloučen nebyl. Na výsledek v této věci si tedy budeme muset počkat.

Možný budoucí případ soudkyně Ivany Šperlichové?

Soudkyně zlínské pobočky Krajského soudu v Brně Ivana Šperlichová není kárně stíhaná, nicméně její případ v tomto článku stojí za to zmínit z důvodu, že v souvislosti s ní a její podjatostí rozhodl Ústavní soud.

V daném případě se jednalo o to, že si obžalovaní pořídili audionahrávku z porady senátu, která probíhala pod vedením předsedkyně Šperlichové. Z nahrávky je patrné, že se o obžalovaných a jejich obhájcích vyjadřovala nevybíravě, což dle stěžovatele (jednoho z obžalovaných v původní trestní věci) má založit podjatost předsedkyně senátu. Ústavní soud tedy řešil, zda lze tuto nahrávku pořízenou z tajné porady senátu použít jako důkaz o „strannosti“ soudkyně Šperlichové, a zdali její výroky svědčí o „strannosti“ předsedkyně senátu v dané trestní věci.

Na položené otázky Ústavní soud odpověděl tak, že není možno předpokládat, že by předsedkyně senátu byla objektivně nestranná, čímž bylo zasaženo do stěžovatelova práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny), práva na zákonného soudce (čl. 38 odst. 1 Listiny) a práva na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1 Úmluvy). Zajímavé je, že už byl v trestní věci stěžovatele vydán rozsudek.

Když se nerozhoduje zákonně nebo rozhoduje nezákonně

Druhou skupinou případů jsou kárná obvinění, kdy někteří soudci pochybili z důvodů časového tlaku, návratu z dovolených a dočasné dezorientaci v podvolenkových novinkách, či z důvodu prostého neuvědomění si, že nejednají v souladu s literou zákona.

Případ soudkyně Drahomíry Regnerové – zahlcení pracovními úkoly po návratu z dovolené

Soudkyně Drahomíra Regnerovou, působící na Okresním soudu Plzeň-jih, čekala po návratu z dovolené na pracovním stole mimo jiné urgence o nutnosti rozhodnout o (ne)prodloužení vazby drogového dealera. Soudkyně o věci rozhodla jako samosoudkyně, ačkoli

podle ustanovení § 73f odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, měl v dané věci rozhodnout senát. Kárné provinění soudkyně Regnerové je o to zvláštnější, že v ten samý den, kdy domluvila termín vazebního zasedání, svolala též ostatní členy senátu na pozdější termín hlavního líčení.

Další zvláštností v tomto nešťastném případě bylo, že si procesního pochybení nevšiml ani státní zástupce, ani obhájce, a původně dokonce ani odvolací soud, který rozhodnutí o prodloužení vazby potvrdil. Teprve při vyhotovování písemného rozhodnutí si předseda senátu odvolacího soudu uvědomil, že vazba je přibližně dva týdny nezákonná. Proto vydal příkaz k okamžitému propuštění z vazební věznice a rovněž uvědomil předsedkyni Okresního soudu Plzeň-jih Simonu Kubouškovou. Ta žádala od soudkyně Regnerové vysvětlení, v němž se následně soudkyně Regnerová k pochybení doznala a zdůvodnila jej časovou tísní po návratu z dovolené.

Předsedkyně soudu podala k NSS kárnou žalobu mimo jiné i proto, že chybně soudkyni teprve před 4 měsíci vypršel trest za předchozí pochybení rovněž ve vazební věci. Na řízení o této kárné žalobě nebylo ani tak zajímavé meritum věci (chybně soudkyně se k pochybení doznala, respektive nijak jej nepopírala), nicméně zkoumalo se, proč k opětovnému pochybení téže soudkyně došlo. Navzdory tomu, že předsedkyně soudu tvrdila, že se vždy snažila soudkyni Regnerové vyjit vstříc, advokátka kárně obviněné uvedla, že je chování předsedkyně vůči její mandantce dehonestující. Kárný senát nakonec rozhodl o potrestání kárně obviněné 10% snížením platu na dobu 6 měsíců.

Případ soudce Jiřího Horkého – věděl o chybách, tedy rozhodl

Soudce, pracující na Obvodním soudu pro Prahu 2, Jiří Horký pochybil ve dvou případech týkajících se nezákonné vazby. První případ se týkal neplatiče výživného, kterému byl uložen podmíněný trest. Následně bylo zjištěno, že podmínky uloženého trestu neplní, a proto soudce původní trest zrušil. Problém spočíval v tom, že vazební řízení nařídil až na termín za dva týdny, protože teprve tehdy měla vězeňská eskorta k dispozici automobil k přepravě neplatiče. Po tuto dobu byl tedy nezákonně vězněn.

Druhé pochybení soudce Horkého bylo v případě, kdy přiznal odkladný účinek stížnosti státního zástupce proti tomu, že soudce původně rozhodl o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. V důsledku státním zástupcem podané stížnosti byl obviněný vzat do vazby, která však byla nezákonná.

V obou případech si byl soudce svých chyb vědom. Ve své obhajobě upozornil na nedostatečné administrativní a personální zázemí trestního úseku Obvodního soudu pro Prahu 2. Toto tvrzení vyvrátil předseda příslušného Obvodního soudu. Co se týče prvního případu, NSS vytkl soudci Horkému, že při nedostupnosti eskortního vozidla měl použít jiných prostředků, jako třeba videokonferenci (viz § 73f odst. 2 trestního řádu), aby nebyl obviněný nezákonně držen ve věznici.

Soudce Jiří Horký byl potrestán 10% snížením platu na 6 měsíců, což je opatření mírné oproti tomu, jaké mu hrozilo – zproštění funkce. Zajímavostí je, že už v minulosti tentýž soudce byl zproštěn funkce

soudce, ale po zásahu Nejvyššího soudu mohl soudcovské povolání opět vykonávat.

Případ Dany Sedlákové – rozhodování při nejlepším vědomí a svědomí?

Dnes již bývalá soudkyně Okresního soudu v Blansku se provinila tím, že v šesti civilních věcech pozměnila rozsudky tak, že rozhodnutí v písemné podobě byla zcela opačná oproti rozhodnutím vyhlášeným. Zároveň byla předsedkyní daného Okresního soudu a kárnou navrhovatelkou v jedné osobě, Michaelou Zummerovou, obviněna z průtahů v řízeních.

Již za první skupinu prohrěšků – měnění rozsudků, byla kárným senátem pod vedením Karla Šimky potrestána zbavením funkce soudkyně. Kárně obžalované soudkyni přitížila i skutečnost, že jí chyběla pokora, sebereflexe a uznání pochybení. Dokonce tvrdila, že se proti ní už delší dobu chystalo údajné spiknutí. Jeho výsledkem mělo být odstranění soudkyně z Okresního soudu, aby na její místo zasedl někdo mladší.

Co z toho všeho vyplývá

Hlavní zprávou je, že soudci jsou „pouze“ lidé. Nejsou to „automaty“ na výrobu soudních rozhodnutí. Soudci, stejně jako kdokoli jiný, se jen stěží brání vlivům, které nesouvisí s výkonem jejich povolání. Na druhou stranu je nutné upozornit na to, že jsou na soudce právem kladeny vyšší nároky. Soudci jsou nadáni mocí vstoupit svými rozhodnutími do života lidí, kteří mají tu smůlu, že se z jakýchkoli důvodů ocitnou v jednací síni některého ze soudů.

Vyhoření není výmluvou. Podstava v justici však představuje problém

Jiná pochybení soudců jsou pak výsledkem jejich celkové přepracovanosti. Tento argument byl obranou

nejednoho kárně stíhaného soudce, a nutno dodat, že nejde o argument lichý. Počet soudců, ale i justičních čekatelů, asistentů a administrativních pracovníků je na některých soudech skutečným problémem. Proto je nutné problém řešit například přilákáním nových, mladých justičních čekatelů či asistentů, aby měli za podmínek nastavených Ministerstvem spravedlnosti chuť jít udržovat vysoký standard české justice.

Jak z toho ven?

Velmi inspirativní pro budoucí podobu kárných řízení jsou myšlenky předsedy Nejvyššího soudu Pavla Šámala. Ve věci Sylvy Mašinové zdůvodňoval podání kárné žaloby jím samotným koncepčně. Přimlouvá se za to, aby působení justice mělo i „samočisticí“ efekt. Aby si své problémy řešila justice sama a nezasahoval do nich zástupce exekutivy, jímž je ministr spravedlnosti. Tato problematika pak souvisí s diskutovanou otázkou vzniku samosprávného orgánu justice.

Také se uvažuje o tom, zda by kárné řízení nemělo být dvouinstanční, aby se v případě uložení kárného opatření mohli vinní soudci obrátit na odvolací instanci. Pokud by k této změně mělo dojít, bylo by nutné vyřešit otázku, který soud by rozhodoval v prvním a který ve druhém stupni. Zda by v případě pochybení soudce okresního soudu byl věcně příslušný soud krajský, v případě provinění soudce krajského soudu by věcná příslušnost náležela vrchnímu soudu a druhou instancí by pak mohl být Nejvyšší správní soud. Co ale kdyby se provinil soudce vrchního soudu? A co kdyby byly vrchní soudy, jak se o tom již několikrát hovořilo, zrušeny? Zavedení dvouinstančního kárného řízení zatím přináší více otazníků a nevýhod (například průtahy kárného řízení), než aby se v dohledné době k této změně přistoupilo. Navíc máme Ústavní soud, na který se soudci mohou s výsledným rozsudkem obrátit.

Foto: Trestní soudce Městského soudu v Praze Kamil Kydalka v pořadu Seznam Zprávy. Reprofoto: Seznam

České specifikum: Z GDPR se stal byznys se strachem

Marek Tesař

Vedete v podniku evidenci účelů zpracování osobních údajů? Uvádíte na stránkách kategorie subjektů zpracovávaných údajů a doby uchování jejich dat? To byste ale měli. Už téměř dvacet let to ukládá

zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. GDPR není revoluční novinkou, ale další z řady bublin, na které se dá dobře vydělat.

S blížícím se jarem 2018 silil v českém rybníčku právního povědomí nevidaný malstróm. Václav Klaus mladší přidal další položku na svůj nekonečný seznam důvodů, proč okamžitě opustit Unii, a dokonce i Michael Třeštík, jenž jindy publikuje veselá a povzbudivé příspěvky, psal o zhoubě lidstva. Dnešním dnem totiž vstoupilo v účinnost GDPR, obecné nařízení o ochraně osobních údajů.

Slyšeli jste o hře Louny? Slyšeli jste o ochraně osobních údajů?

Chránit osobní údaje je dobré. Třeba kvůli bezpečnosti státu. Není žádným tajemstvím, že největší politické strany ve Spojených státech i ve Velké Británii cílí své kampaně na nerozhodnuté voliče. To je skvělé, protože utrácet za letáčky pro voliče, kteří vám hlas dají tak jako tak, jsou vyhozené peníze. Méně skvělé je,

když váš nepřítel (veden stejnou ekonomickou úvahou, že armáda statistiků a robustní inzertní rozpočet vycházejí pořad levněji než konvenční válka), používá tutéž taktiku k ovlivnění obyvatelstva při hlasování.

Prozaičtějším důvodem, proč je vhodné ochranu osobních údajů pro členské státy Unie upravit jednotně, je obchod. Členské státy milují obchod (proto si, koneckonců, Unii založily) a ruku v ruce s tím chovají odpor k čemukoli, co by mu kladlo překážky.

Jednou z překážek může být geoblocking, praktika, kdy obchodníci odmítají doručovat zboží do jiných členských států nebo v nich poskytovat služby. Větu „Video není ve vaší zemi dostupné“ jsme asi viděli všichni. Geoblocking elektronických služeb bude brzy zakázán, což znamená, že osobní údaje uživatelů (přínejmenším ty přihlašovací) začnou po Unii cirkulovat v míře dosud nevídané. V takové situaci nedává smysl, aby někteří členové Unie mohli na svoje území lákat poskytovatele cloudových služeb výměnou za snížené nároky na jejich regulaci. Ostatně, pracovní právo a právo ochrany životního prostředí se ze stejných příčin harmonizují už desítky let.

My všichni jsme Gogo

Ochrana osobních údajů není v České republice žádnou novinkou. V Ústavě o ní mluvíme už od devadesátých let a prováděcí předpis vznikl těsně po přelomu tisíciletí. Přesto byla odjakživa svá.

Před několika lety jsem v obchodních podmínkách jedné z nových českých bank našel ustanovení, podle kterého, odvolá-li klient souhlas se zpracováním osobních údajů, mu banka bude nucena vypovědět všechny smlouvy, neboť bez zpracování osobních údajů bankovní služby poskytovat nelze. To je samozřejmě pravda, ale k plnění povinnosti ze smlouvy nebo ze zákona souhlas se zpracováním údajů potřeba není a nikdy nebyl. [1]

Pokud si pozorný čtenář dal tu práci a srovnal úpravu v současném zákoně s GDPR, nemohlo mu uniknout, že se mnoho nemění. Jistě, GDPR mluví o „pověřencích“, výslovně zakotvuje některá práva subjektů údajů a klade určité nároky na dokumentaci, ale to jsou prkotiny. Neříkám, že jsou to pro velkou organizaci prkotiny laciné, ale prkotiny to jsou. Taková dokumentační povinnost platí, jako mnoho věcí, už dnes a je pochopitelná. Do počítače vám nikdo nevidí. Jak jinak byste chtěli Úřadu pro ochranu osobních údajů v případě úniku dokázat, že jste se chovali rozumně a udělali všechno pro to, aby k němu nedošlo?

GDPR nápadně připomíná film Čtyři vraždy stačí, drahoušku. Postavy v něm hledají zločince Gogo, jen aby se ukázalo, že všichni jsou Gogo. Všichni se ohánějí GDPR, ale nedodají to, co má smysl a obsah.

Jádro pudla

Pokud jste starostou, mohli jste se v uplynulých měsících setkat s nabídkou instalace skleněných stěn, aby vám hosté nemohli číst adresy z obálek dopisů. V jedné školce zase sněli z nástěnek obrázky dětí, protože je měly podepsané.

V práci jsem dostal za úkol najít cizojazyčné články o implementaci GDPR ve zdravotnictví. Takové články nejsou. Dokonce i když člověk vyhledá „ochrana osobních údajov“, výsledný výpis odkazů v něm vyvolá

dojem, že Slováci žijí v nějaké úplně jiné a mnohem klidnější unii.[2] Tak proč všechna ta panika?

Nechci znít útočně, ale ryba smrdí od hlavy. Vinou systematické práce dozorového Úřadu na podryvání povědomí o tom, co ochrana osobních údajů vlastně je a jaký má vůbec smysl, došlo k totálnímu rozklizení reality a ušlechtilého cíle právní úpravy. Úřad sice nakonec vyvinul jakési úsilí a vytvořil stránky věnované nové legislativě, spustil je ale pouhých 14 dní před její účinností.

GDPR coby nařízení nevyžaduje zvláštní vnitrostátní prováděcí předpis. Je však nanejvýš vhodné, aby členské státy zákonem upravily působnost nařízení na své vlastní složky (jmenovitě obce), čehož se české Ministerstvo vnitra hanebně pokusilo využít k zatemnění údajů o práci státu.

Já jsem unavený. Ve chvílích zřejmého rozporu mezi evropskou legislativou a zdravým rozumem se řídím následujícím dvoukrokovým testem: je pravděpodobné, že by evropské instituce vytvořily něco, čím vědomě zkazí život půlmiliardě obyvatel Unie? A pokud snad ano (nalejme si čistého vina): je pravděpodobné, že by si toho, u všech všudy, všimli jenom Češi?

Předpisy na ochranu osobních údajů nemají za cíl terorizovat drobné podnikatele. Kavárna s pěti pobočkami má jen stěží potenciál napáchat stejnou škodu jako ledabylý mobilní operátor, to ale nezaručuje, že se po ní orgán dozoru nebude vozit.

Osobně mám za to, že za rok u nás po něčem jménem GDPR neštěkne pes a všechno bude při starém. Ti, kteří na ochranu osobních údajů kašlali doteď, v tom budou pokračovat, a jen čas od času se v novinách dočteme o některém z dalších divných rozhodnutí českého Úřadu pro ochranu osobních údajů. Úřadu, který si z pojmů jako „předvídatelnost“ a „legitimní očekávání“ udělal dobrý den a jehož rozhodovací praxe připomíná kolo štěstí.

Stařec hrozil pěsti oblakům

Jak ve svém skvělém článku napsal Jan Moláček, jsme národem zvěstovatelů konce. Ono je to logické. Sedět nazlobeně v koutku a těšit se, že možná přijde den, kdy k planoucím nebi vítězoslavně vztáhneme zatnutou pěst s výkřikem: „Já vám to říkall“ je mnohem jednodušší než se o něco přičinit.

Ale GDPR není cíl a sezením v koutku se naplnit nedá. Není to něco, co uděláte jednou a budete v suchu. Ochrana osobních údajů je (stejně jako hygiena nebo bezpečnost na pracovišti) o způsobu dělání věcí. Pokud dodržíte už v současnosti platné zásady, shromažďujete jen to nezbytné a jen po nezbytnou dobu, nemáte a nikdy jste se neměli čeho bát. Pokud naopak hodíte všechno, co vám přijde pod ruku, soboty trávíte rozepisováním spamu a nejtvrdší heslo na vašem úložišti má čtyři znaky, pak Pán s vámi. Sankční stropy budou od dnešního dne vážně vysoké.

- [1] Ustanovení § 5 odstavec 2 zákona o ochraně osobních údajů tu uvádí jasně.
- [2] Upozornění čtenáři: Obsahem odkazu je výpis článků, v čase se bude měnit.

Článek naleznete rovněž na webových stránkách časopisu *pravo21.online*, kde se ke klíčovým dokumentům zmiňovaným v textu dostanete přes URL odkaz.

Foto: CCO 1.0, bez názvu, Kristina Flour

Doba plastová: Plasty konzumujeme v pitné vodě, soli i medu

Kateřina Gabrhelíková

V posledních letech neúměrně narůstá produkce i spotřeba plastů, které v obrovské míře znečišťují životní prostředí. Přibližně 8 milion tun plastového odpadu končí každý rok v oceánech. Mikročástice plastů nalezneme téměř všude. Zatímco Evropská komise navrhuje zákaz snadno nahraditelných jednorázových plastů, vědci vyvíjejí enzymy, co plasty redukuje.

Plasty jsou součástí našeho každodenního života. Kupujeme si zeleninu i pečivo v plastových obalech. Používáme plastové elektronické přístroje. Ve spěchu si s sebou na cestu bereme kávu v kelímku, který nás nepálí, protože i když se jeví jako papírový, právě přidáním plastu výrobci zajišťují jeho nižší teplotu a vyšší odolnost. Plastová lahev s vodou je zcela běžným doplňkem na cesty.

Dokud nám plasty slouží, jsou skvělým pomocníkem. Jakmile však naplní svůj účel, z pomocníka se stává problém, tedy odpad. Pozitivní vlastnosti plastu tak ve velké míře vyvažují jeho negativa.

Jak dlouho se plast rozkládá? Igelitce to trvá 25 let

Plast je obtížně rozložitelný materiál. Zatímco čistý papír se rozkládá v průměru 4 měsíce, igelitové tašce to trvá 25 let. Plastová PET lahev podléhá rozkladu celých 100 let, jednorázová plena 250 let a polystyren desetitisíce let, pokud vůbec. S ohledem na délku jejich rozkladu a nadužívání tak vyvstává otázka, co s tímto odpadem dál?

Velké množství plastového odpadu je možné recyklovat, k čemuž slouží speciální popelnice. Neplatí to však o každém druhu plastu. Nerecyklovatelné jsou například plasty z již recyklovaného materiálu, jednorázové pleny, vložky, kartáčky na zuby či znečištěné plasty (např. mastné obaly). Ne každý plastový výrobek

se navíc skutečně dostane do té správné popelnice. A tak končí nechtěně na skládkách stejně jako nerecyklovatelné plasty.

Denně s balenou vodou konzumujeme 600 zhoubných mikročástic plastů

Kam s plastem se někteří rozhodli řešit po svém. Dle zpráv OSN se každý rok dostane na osm milionů tun plastu do řek, moří a oceánů. Od roku 1950 se do oceánu v důsledku lidské činnosti dostalo na 150 milionů tun plastu, který se zde, s ohledem na délku rozkladu, neustále nachází a jeho množství stále roste. Dle některých odhadů by v případě pokračování tímto tempem mohlo být v roce 2050 v oceánech více plastů než ryb.

V některých oblastech se plasty kumulují. V Tichém oceánu můžeme nalézt tzv. „plastový ostrov“. Plasty zde tvoří skvrnu o rozloze přibližně 1 milion km², nicméně s rozsahem roztroušených částic do rozlohy 3,5 milionu km², což je pro srovnání téměř třetina velikosti Evropy.

Plasty v oceánech jsou velkým rizikem především pro mořské živočichy, kteří se do nich zamotávají, případně se o ně mohou poranit. Často také plasty pozřou, což může vést až k úmrtí daného jedince.

Před pár měsíci byl nalezen ve Španělsku vorvaň, v jehož útrobnosti bylo téměř 30 kg plastového odpadu. Tento případ však rozhodně nebyl prvním a je velmi pravděpodobné, že se bude opakovat.

Ještě větším problémem jsou mikročástice plastů. Jedná se o drobné částice o velikosti do 5 mm, které jsou dle výzkumů přítomny v tělech více než 75 % mořských ryb. Nalezneme je také například v soli, medu či pitné kohoutkové i balené vodě. Dle výzkumu [1] organizace Orb Media však balená voda obsahuje mnohdy až dvakrát vyšší koncentraci plastových vláken, přičemž tato vlákna byla nalezena v 93 % testovaných vzorků.

Pokud denně pijete 2 litry balené vody, můžete tím do sebe dostat více než 600 mikročástic plastů. Jaké to bude mít zdravotní dopady zatím není známo. V reakci na zmíněný výzkum vydala Světová zdravotnická organizace prohlášení, v němž deklarovala, že se problémem bude zabývat.

Sbohem bezplatným taškám v Evropské unii

Prvního ledna 2018 nabyla účinnosti novela zákona č. 477/2001 Sb., o obalech, která byla vypracována v reakci na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/720. Tato směrnice si kladla za cíl omezit spotřebu plastových tašek. Kupující již nemohou k nákupu dostat bezplatně plastové tašky s tloušťkou nad 15 mikronů. Prodejce jim musí za tašku naučtovat alespoň částku, která pokryje náklady na její pořízení. Sáčky do 15 mikronů je nadále možno v rámci nákupu bezplatně poskytnout.

V lednu roku 2018 byla Evropskou komisí vydána nová strategie pro plasty. Unie předpokládá, že do roku 2030 budou všechny plastové obaly opětovně použitelné či recyklovatelné. Dále chce zvýšit povědomí spotřebitelů o tomto problému a dosáhnout zodpovědnějšího přístupu podnikatelů.

Evropská komise nedávno zveřejnila návrh směrnice (2018/0172 (COD)), dle níž by mělo dojít k zákazu jednorázových plastových výrobků tam, kde je možno nalézt dostupné a cenově přijatelné alternativy (např. plastových příborů, talířů, míchátek, brček či vatových tyčinek). Návrh směrnice chce zajistit sběr jednorázových plastových lahví a snížit spotřebu kelímků a nádob na potraviny např. nabídkou alternativních produktů.

Dost bylo plastu! Čeští podnikatelé to povětšinou ignorují

V České republice můžeme zmínit snahy Ministerstva životního prostředí, které aktuálně vede kampaň nazvanou „Dost bylo plastu“. Ta směřuje k omezení spotřeby jednorázového plastového nádobí. V rámci kampaně se mohou podnikatelé dobrovolně rozhodnout přijmout kroky vedoucí ke snížení spotřebovaných plastů, například poskytovat slevu na kávu do vlastního kelímku, za což jim Ministerstvo slibuje mediální podporu.

Obecně je v tomto směru ohleduplná k životnímu prostředí bohužel jen menšina podnikatelů. Vyzdvihnout můžeme například síť DM drogerií, kde si můžete zakoupit bavlněnou tašku s garancí bezplatné výměny v případě jejího opotřebení.

Negativním příkladem je společnost Student Agency, provozující vlaky a autobusy značky RegioJet. Ve svých vlcích cestujícím poskytuje vodu o objemu 0,3 l bezplatně. Tento bonus vytváří obrovské množství plastového odpadu, přičemž by si z důvodu neekonomičnosti s velkou pravděpodobností drtivá většina cestujících láhev nekoupila. V autobusech společnosti je nabízen bezplatně horký nápoj v jednorázových kelímcích a k zaplácení sluchátka, která jsou vždy zabalena v plastové folii.

Společnost jsme opakovaně v průběhu téměř jednoho měsíce žádali o vyjádření, zda neplánuje změnit svoje praktiky za přátelštější k životnímu prostředí, bohužel jsme se však nedočkali žádné reakce. Přišly nám pouze automatické odpovědi ohledně toho, že naše dotazy zpracují.

Budoucnost planety visí ve vzduchu, podobně jako plastové mikročástice. Ačkoliv se objevují snahy o vývoj enzymů a mikrobů požírajících plasty, budoucnost a především časový horizont těchto výzkumů je stále ve hvězdách. Je tedy jen na nás, jak se k tomuto problému postavíme.

Jsou zde dvě cesty. Jednou cestou je omezení spotřeby plastů za cenu našeho pohodlí. Každý drobný krok přitom má smysl – ať už jde například o opakovaně využívání mikrotenových sáčků, nošení vlastních tašek na nákupy či vlastního kelímku na ranní kávu nebo upřednostňování nezabalených potravin. Druhou cestou je pokračování v trendu jednorázových plastových obalů, igelitových tašek a pohodlném životě s každodenní plastovou stopou. Zde ovšem může být cena daleko vyšší, než si dovedeme představit. A platit bude celá společnost.

[1] Viz <https://orbmedia.org/sites/default/files/FinalBottledWaterReport.pdf>

Článek naleznete rovněž na webových stránkách časopisu *pravo21.online*, kde se ke klíčovému dokumentům zmiňovaným v textu dostanete přes URL odkaz.

Foto: Tuleň zamotaný v plastu. Seal trapped in plastic pollution, Nels Israelson, Flickr CC BY-NC 2.0

Komunisté při převratu v roce 1948 těžili z poválečných změn

Adam Pálka

V únoru 1948 probíhala v Československu vládní krize, která vyvrcholila přijetím demise dvanácti nekomunistických ministrů a jmenováním nové komunistické vlády. Československá republika byla připojena k sovětskému mocenskému bloku, začal útlak obyvatelstva i ekonomický úpadek. „Vítězný“ únor 1948 má však své kořeny již na počátku třetí republiky.

Ministři podali demisi v reakci na pochybné personální změny ve Sboru státní bezpečnosti, které učinil ministr vnitra za Komunistickou stranu Československa.

Netušili ovšem, že nová vláda bude doplněna ministry oddanými Gottwaldovi a že bude nastolen totalitní komunistický režim.

Prezident Beneš novou Gottwaldovu vládu přijal také kvůli tomu, že to po něm požadovali účastníci masových demonstrací organizovaných komunisty. Tím však bylo definitivně zpečetěno komunistické převzetí moci. Cesta k němu započala ve změnách po roce 1945.

Poválečná transformace

Jedna z nejvýraznějších transformací poválečné éry se týkala demokracie. Po skončení druhé světové války

platila na našem území ještě tři roky ústava první republiky. Přesto se politický systém třetí republiky (1945–1948) viditelně změnil.

Dne 4. dubna 1945 byla v Košicích jmenována nová vláda složená z ministrů všech tehdy povolených stran a několika nestraníků. Nový systém takzvané Národní fronty vylučoval existenci opozice, čímž byla významně omezena demokracie.

Na politické scéně došlo k výraznému posunu směrem k levíci, což bylo do značné míry způsobeno sympatiemi k Sovětskému svazu. Ten totiž na konci války osvobodil většinu naší země a roku 1938 se nepodílel na odstoupení pohraničí Hitlerovi. Není náhodou, že ve volbách roku 1946 triumfovala nejvíce prosovětská strana, tedy komunisté.

Mezinárodní vměšování SSSR

Sovětský svaz zasahoval do vnitřních poměrů Československé republiky. Často se uvádí rok 1947, kdy se ČSR pod tlakem Sovětů vzdala možnosti získat peníze z USA díky Marshallovu plánu. Sovětský vliv byl ale patrný již v roce 1945. Tehdy bylo dosaženo dohody o připojení Podkarpatské Rusi, československého území, k SSSR. Okolnosti, za jakých jsme se s nejnáchodnějším územím státu museli rozloučit, lze označit za protiprávní.

Již na konci roku 1944 Sověti zahájili na Podkarpatské Rusi násilnou kampaň. V rámci ní přesvědčovali tamní obyvatelstvo, že je žádoucí připojit se k Ukrajincům žijícím na území SSSR. Jasným dokladem nerespektování československých územních nároků je výzva z prosince roku 1944 požadující, aby český vládní delegát opustil Podkarpatskou Rus. To stejné lze říci o útoku Rusínů na tamější budovu československé armády v lednu roku 1945. Tento násilný akt měl za následek vyhnání úředníků z budovy, aniž by proti tomu účinně zakročily sovětské orgány.

Sovětský vliv nakonec dosáhl takové míry, že politická reprezentace ČSR uznala za vhodné Podkarpatskou Rus přenechat svému osvoboditeli – a to i přesto, že s něčím takovým ani náznakem nepočítala československo-sovětská smlouva z roku 1943.

Místo zákonů dekrety

Důraz na levicová témata a větší otevřenost myšlenkám přicházejícím ze SSSR se podepsaly i na rozsáhlém znárodnění. Právním rámcem poválečné nacionalizace byly prezidentské dekrety z října roku 1945, v nichž se stanovilo, jaké doły, banky či závody již nebudou v soukromém vlastnictví. Kritéria se lišila v závislosti

na odvětví. V jednom z dekretů například stálo, že „se znárodnují zestátněním (...) podniky průmyslu kovodělného, elektrotechnického, jemné mechaniky a optiky, s více než 500 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1942 až 1944.“ Znárodnění zásadně proměnilo ekonomicko-sociální poměry ve prospěch komunistů a později jim usnadnilo cestu k likvidaci soukromého sektoru.

Benešovy dekrety se ovšem netýkaly jen znárodnění. V době neexistence parlamentu (do října roku 1945) dekrety nahrazovaly zákony. Ač je vydával prezident, největší podíl na jejich obsahu nesla vláda. S bouřlivou proměnou Československa souvisel dekret ze srpna roku 1945 o úpravě státního občanství Němců a Maďarů. Většina Němců v důsledku vydání dokumentu pozbyla československé občanství. Tito lidé (zhruba 2 miliony) museli posléze Československo opustit v rámci organizovaného odsunu [1]. Posvětily ho Velká Británie, Spojené státy americké a SSSR v Postupimi v létě roku 1945. Naopak odsun Maďarů zde schválen nebyl, tudíž neproběhl.

Jak odsun souvisel s růstem moci a oblíbenosti komunistů? Jednoduše – již za třetí republiky se vylidněné pohraničí masově dosídlovalo. A právě KSČ si na tomto procesu přisvojovala neúměrné zásluhy, na což jiné politické strany neuměly efektivně reagovat.

Komunistická strana například dokázala využít toho, že se Osídlovací úřad, pověřený přidělováním půdy nově přichozím do pohraničí, nacházel pod jejím vlivem. Na této skutečnosti si účinně budovala politický marketing. V důsledku účinné propagandy cítili mnozí z osídlenců pohraničí vděčnost vůči Gottwaldově straně, což dokládají i vysoké volební zisky KSČ právě z pohraničních oblastí.

„Vítězný“ únor měl svou generálku

Varovným signálem blížící se totality byl podzim roku 1947. Komunisté na Slovensku se pokusili zlikvidovat tamní Demokratickou stranu, mimo jiné za použití lží, vykonstruovaných obvinění [2] i zatýkání. Třebaže neuspěli, zdokonalili se v nečistých praktikách, které jim tolik pomohly při triumfu v únoru 1948. Společnost jednání komunistů tolerovala. Komunisté svou kampaň Demokratické straně uškodili, a nijak za to nepykali.

Slovenské drama z roku 1947 je někdy bráno jako generálka na „Vítězný“ únor. Předchozí příklady nicméně dokládají, že cesta k uchopení moci komunisty se začala rýsovat již s koncem války. Poválečné fenomény, jako je omezení pluralitní demokracie, levicovost, větší příklon k SSSR, nacionalizace či proměna pohraničí, byly totiž jednoznačně provázány se silícím vlivem komunistů.

[1] Ještě před organizovaným odsunem se odehrával odsun divoký. Toto nelegální vyhnání více než půl milionů Němců se neobešlo bez vražd a násilí.

[2] Komunisté tehdy kupříkladu vinili politiky ve vedení Demokratické strany z organizování protistátního spiknutí. Podle dnešního stavu poznání přitom žádné spiknutí chystáno nebylo, takže se jednalo o výmysl ze strany komunistů.

Foto: Gottwald a Stalin. Na tomto sjezdu KSČ byl Gottwald jmenován premiérem. Záběr z amerického filmového týdeníku *The March of Time*. Public domain

Máme v justici genderový problém?

Štěpán Paulík

V posledních dobách jsou do soudcovského stavu jmenovány hlavně ženy. Na první pohled by se mohlo zdát, že genderová nerovnost v justici dopadá na muže. Rozložení soudkyň a soudců napříč všemi úrovněmi soudů je však nerovnoměrné. Čím vyšší soudní instance, tím nižší počet žen.

Jan Vučka ve svém příspěvku na *Jiném právu* [1] kritizoval skutečnost, že v posledních pěti kolech jmenování soudců a soudkyň byl poměr žen vůči mužům zhruba 2:1, což považuje za nespravedlivé vůči mužům. Česká justice se dle něj feminizuje a přináší genderovou nerovnost [2]. Pro ochranu mužů v justici navrhuje zavedení kvót.

Války diskutérů se neodehrávají jen v herních skupinách na sociálních sítích, a tak na článek reagovala Kateřina Šimáčková, soudkyně Ústavního soudu. Upozornila na důležitý fakt, že počet žen v justici je vyšší, ale zároveň jejich nerovnoměrné rozložení připomíná pyramidu. Ženy převažují na nižších instancích a naopak muži soudí na těch vyšších, prestižních a sjednocujících soudech. Zdůraznila i fakt, že je naše společnost paternalisticky organizovaná. To znamená, že muži převládají na sociálně privilegovaných pozicích politických a morálních autorit a na svět je pohlíženo převážně mužským pohledem.

Kvality, které dělají z právníka soudce

Ženy by měly mít rovnou příležitost podílet se na správě veřejných věcí. Dominance jednoho genderu nad těmi ostatními je spravedlivá pouze tehdy, pokud jsou s ním spojeny konkrétní kvality, které ostatní gendery nemají. Pouze v případě, že by ženy měly méně předpokladů stát se vrcholovým soudcem, bylo by možné učinit závěr, že nemají obsazovat vyšší soudní posty - byly by méně kvalifikovanými kandidáty. A naopak pouze v případě, kdyby ženy měly kvality vyšší než muži, mohly by být plošně jmenovány do soudcovského stavu.

Pokud by měli být soudci a soudkyně vybíráni pouze na základě kvalit, pak by výběr na základě jiných atributů (tedy například genderu) mohl zdánlivě narušit naši představu o funkci soudce. Soudce má být nezávislý a nestranně aplikující právo, nehledě na pohlaví. Vymezení kvalit, které z obyčejného právníka dělají dobrého soudce či soudkyni, je však problematické.

Západní feministická teorie upozorňuje na několik problémů. Samotný proces vymezení kritérií kvalit soudce a soudkyně je totiž značně subjektivní záležitostí. Podmínky pro přijetí do profesního stavu vytvářejí často samy profesní skupiny, v našem případě soudci, a to podle svých vlastních charakteristik. Nehledají přitom ideální kolegy, ale podobné jedince, jakými jsou oni sami. Konkrétně v České republice kandidáty na soudce navrhuje ministru spravedlnosti předsedové krajských soudů, do jejichž obvodu má být budoucí soudce jmenován. Ministr následně předkládá jejich seznam prezidentovi, který je buďto jmenuje, či nikoliv. Je tak nepochybné, že i v naší justici sami soudci,

zejména muži, ovlivňují, kdo bude do jejich profesní skupiny přijat. [3]

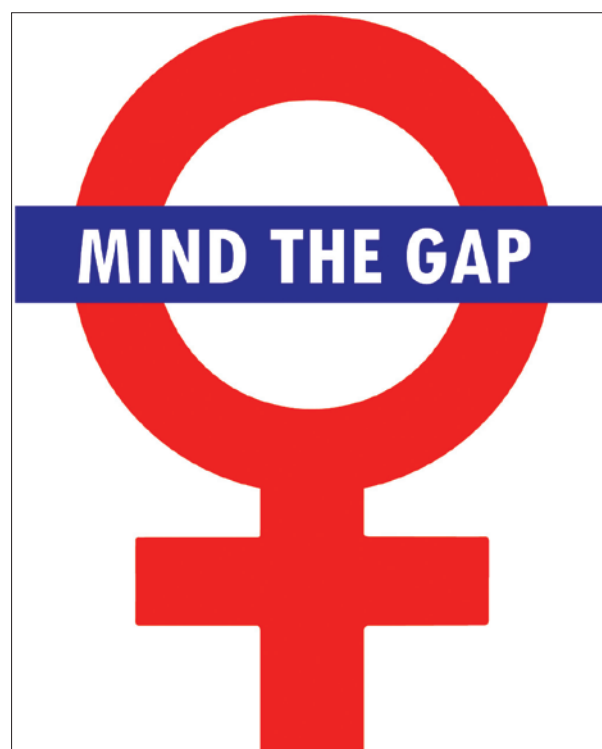
Zároveň je vymezení kvalit nutně přizpůsobeno kandidátům, jinak by mohla být profesní laťka nastavena příliš vysoko či naopak příliš nízko. Navíc posouzení toho, zda je konkrétní kandidát schopen být dobrým soudcem, v sobě z podstaty věci obsahuje predikci budoucnosti. Bere se v potaz například i potenciál jedince působit a setrvat na konkrétní soudní instanci po nějakou dobu, například aniž by u toho čerpal rodičovskou dovolenou. A právě toto předvídaní budoucnosti je také značně subjektivní. [4]

Problém v české justici tudíž nastává jak v momentě, kdy právní normy upravující kvality soudce tvoří Parlament složený převážně z mužů, tak v momentě, kdy předsedové soudů převážně mužského pohlaví mají výběr soudců na starost.

Patriarchát v zemi

Rozložení soudců v závislosti na vyšší instance vypadá jako pyramida, kdy ženy převažují pouze v nižších instancích. Z celkového počtu patnácti postů na Ústavním soudu pouze dva obsadily soudkyně. Mezi patnácti předsedy soudů na vyšších instancích je pouze jedna žena. A ani v rámci zákonodárné moci to není o moc lepší. V Poslanecké sněmovně, kde vznikají zákony, je pouze čtyřiačtyřicet poslankyň z celkových 200 poslaneckých židlí.

Senát se při přijímání antidiskriminačního zákona vyjadřoval odmítavě. Obdobně nepřátelsky se k tématu diskriminace ve vztahu k ženám staví soudci. Například Vojtěch Šimíček zdůrazňuje nezměnitelnost od přírody daných rozdílů mezi mužem a ženou, a i když by podle

něj mělo právo smazávat neopodstatněné rozdíly (mezi gendery), v žádném případě by nemělo zasahovat do soukromých vztahů. [5] Možná kvůli těmto faktům ještě žádná žena nevyhrála antidiskriminační spor před českým soudem (zato dva muži ano).

Tvrdí-li Jan Vučka, že při převaze žen má strach o nestrannost rozhodování v opatrovnických senátech, je nasnadě otázka: Proč to samé nelze říci i o soudech vyšších instancí, kde naopak převažují muži? Odpověď je jednoduchá. Implicitně se předpokládá, že to mužský pohled je ten neutrální.

Je česká společnost genderově neutrální?

Žena je v České republice vnímána především jako matka. V současnosti se to odráží například ve zjitřené debatě ohledně povinnosti školek přijímat dvouleté děti, které by přece měly zůstat doma s matkou. Neexistence zálohovaného výživného donedávna nejtvrději dopadala na matky samoživitelky. Historicky ustanovení pracovního práva chránící ženy jen oslabovala jejich pozici na trhu práce. Otcovská dovolená je novinkou teprve z roku 2018. Jeden z největších rozdílů ve mzdách mužů a žen pracujících na totožných pracovních pozicích je v rámci Evropské unie právě u nás. A mohli bychom pokračovat.

Ačkoliv shrnuji pouze několik údajů, jsem toho názoru, že naše společnost rozhodně není genderově neutrální. Barbara Havelková vztah české společnosti k genderovým otázkám podrobila mnohem podrobnější analýze a dochází k rozsáhlým a pro někoho překvapivým závěrům. [6]

Současné společenské nastavení není a nemůže být spravedlivé. Právní normy v něm odrážejí především pohled mužů, a to od Parlamentu, který právo tvoří,

až po soudy, které jej aplikují. To se projevuje i v nerovnoměrném rozložení žen a mužů napříč justicií.

Přehršel žen na nižších soudech je zkrátka fakt. Ženy jsou na základě stereotypů nadále přidělovány hlavně na nižší soudní instance, kde řeší spory rodinného práva. Berme proto gender v potaz, a to zejména při „přesouvání“ soudkyň a soudců napříč instancemi, abychom tuto disproporci jednou provždy odstranili.

- [1] Jiné právo je název odborného právního blogu s řadou příspěvků z české právní sféry. Více na Jan Vučka, „Máme genderový problém. Zavedme kvóty na soudce!“, *Jiné Právo*, 13-říj-2017. [Online]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.cz/2017/10/jan-vucka-mame-genderovy-problem.html>.
- [2] Genderová nerovnost je stav, kdy jedinec s ohledem na svůj rod (zpravidla mužský a ženský) nemá rovný přístup k příležitostem ve společnosti. Gender (tedy rod) je teorii chápán jako společenská kategorie, nikoliv přirozená.
- [3] Platí pro okresní a krajské soudy podle § 1 nové instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 7/2017, ze dne 23. 11. 2017, č. j. 1002/2015-LO-SP, o postupu při výběru kandidátů na funkci soudce a postupu při předkládání podnětů ke jmenování do funkce soudce.
- [4] M. Thornton, „Otherness on the Bench: How Merit Is Gendered“, *Syd. Law Rev.*, roč. 29, s. 391, 2007
- [5] V. Šimíček, 'Lidská práva na rozcestí' in J. Příbáň et al, *Lidská práva: (ne)smysl české politiky?*. Praha: SLON, 2015, s. 149-150
- [6] Barbara Havelková, akademička působící na univerzitě v Oxfordu, nedávno publikovala například: B. Havelková, *Gender equality in law: uncovering the legacies of Czech State socialism*. Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2017.

Foto: Obrázek odkazuje na anglický výraz pro rozdíl mezi mzdami mužů a žen (anglicky gender pay gap). Mind the Gap goes feminist. CC BY-SA 3.0. Zdroj: London Student Feminists

Oko za oko, zub za zub? Vatikán opět vyvolal diskuzi o trestu smrti

Barbora Mitášová

Počít států zakazujících trest smrti roste. Dlouhodobému trendu se rozhodl pomoci i papež František. Římskokatolická církev pod jeho vedením změnila katechismus. Trest smrti je však stále možné uložit ve více než 55 zemích světa. Jak se to tedy s absolutním trestem má?

Katolická církev oznámila ve čtvrtek 2. srpna změnu postoje k trestu smrti. Papež František považuje absolutní trest za nepřipustný, protože jde o útok na nedotknutelnost a důstojnost člověka. [1] Nový text katechismu zveřejněný Vatikánem uvádí, že „důstojnost člověka není ztracena ani po spáchání velmi závažných zločinů.“ [2] Již papež Jan Pavel II. se v encyklice *Evangelia vitae* vyjadřuje k trestu smrti tak, že má být uložen jen v případech, kdy je to absolutně nezbytné. Kriticky se k nejvyššímu trestu staví také představitelé anglikánské či luteránské církve.

Jen osm dní od odmítnutí trestu smrti Vatikánem byla v USA vykonána poprava. Jsou to právě Spojené státy americké, kde nový postoj Vatikánu nejspíše tvrdě narazí, a to zejména ve státech s největším zastoupením věřících. Američtí baptisté trest smrti schvalují. A ačkoliv se i v Americe počet vykonaných trestů smrti

snižuje, bylo od roku 1976, kdy byly podmínky poprav zpřísněny, popraveno více jak 1400 lidí. Nejkonzervativnějším státem v otázce trestu smrti je Texas, který od roku 1976 vykonal více jak 500 poprav. Na dalších příčkách pomyslného žebříčku stojí Oklahoma a Virginie. V každém z nich bylo vykonáno více jak 100 trestů smrti. Nejvyšší trest v USA zatím uplatňuje 31 z 50 států. Naposledy jej zrušila v květnu 2015 Nebraska, jež je od roku 1973 prvním konzervativním státem, který skoncoval s popravami. [3] Popravy se v USA nejčastěji provádějí smrtící injekcí, alternativou je elektrické křeslo či plynová komora.

Trest smrti v Evropě

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) trest smrti připouštěla do sjednání dodatkových protokolů č. 6 a 13, které nelze vypovědět nebo si k nim sjednat výjimku. Posledním státem Evropské unie, který zrušil trest smrti, bylo Polsko. K ratifikaci 13. protokolu Úmluvy přistoupilo až v roce 2013. V České republice byl trest smrti zrušen již v roce 1990 zákonem č. 175/1990 Sb. Jediným evropským státem, kde se tento trest vykonává, je Bělorusko.

Nejčastější argumenty pro a proti

Dnes najdeme dokonce i v USA více odpůrců trestu smrti, ale i z druhého tábora zaznívají silné argumenty. Příznivci absolutního trestu argumentují zejména odstrašujícím příkladem pro další možné pachatele, znemožněním recidivy, ekvivalentní odplatou, levnější variantou k doživotí či řešením problému s přeplněnými věznicemi.

Odpůrci mají trest smrti za nemorální. Varují před možností justičního omylu, nepovažují ho za trest, ale pouze za akt msty, a upozorňují na možnost diskriminace. V USA jsou tyto argumenty zcela namístě. V letech 1973 až 2004 mohlo dojít k neuvěřitelným 340 justičním omylům, jak ukazují studie předních amerických univerzit. [4] V Americe neobstojí ani argumentace finančními náklady na doživotní vězení, jelikož cena popravky jde do milionů dolarů. Vyšší jsou i náklady na trestní řízení.

K zamyšlení je také otázka, zda čekání na vykonání trestu v cele smrti není jen psychickým mučením. Poslední popravený v USA čekal na smrt dlouhých 32 let, aniž by věděl, kdy den popravky nastane. [5]

- [1] Viz <https://www.reuters.com/article/us-pope-deathpenalty/vatican-changes-teaching-to-oppose-death-penalty-in-all-cases-idUSKBN1KN1EQ>
- [2] Viz https://www.denik.cz/ze_sveta/papez-zmenil-postoj-k-trestu-smrti-je-nepripustny-rekl-20180802.html
- [3] Viz <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/69088/trest-smrti-je-i-v-usa-velmi-riskantni-je-drahy-a-neni-vylouceno-ze-bude-popraven-nevinny.html>
- [4] Viz https://zpravy.idnes.cz/usa-nevinni-odsouzeni-k-trestu-smrti-dwt-/zahranicni.aspx?c=A140908_195731_zahranicni_bse
- [5] Viz https://www.denik.cz/ze_sveta/v-tennessee-popravili-muze-ktery-znasilnil-a-zavrazdil-sedmiletou-holcicku-20180810.html

Foto: Paris Die-in, July 2, 2008, World Coalition Against the Death Penalty, flickr.com, CC

Sexistické prasátečko oslavilo kulaté narozeniny a končí. Anticenu získala pražská Městská policie

Martina Ivanová

Anticena Sexistické prasátečko letos slaví desáté výročí. Svě tažení proti neetickým reklamám se rozhodlo ukončit. Splnilo za uplynulou dekádu svůj cíl? „Domníváme se, že sexismus už není vnímán jako samozřejmost. Naopak, lidé ho umí rozeznat a vnímají ho jako něco, co není v pořádku,“ říká Petra Havlíková z NESEHNUTÍ.

Anketa Sexistické prasátečko deset let upozorňovala na nešvary českých reklam. Za touto soutěží o nejsexističtější reklamu stojí organizátoři z brněnské nevládní organizace NESEHNUTÍ. Ta se snaží šířit osvětu v oblasti sociálních a ekologických problémů.

Nepíšeme o ní prvně. Když jsme ji našim čtenářům v roce 2016 představovali, byla to již zavedená anketa s mnohaletou tradicí. Letos ale její příznivci pro své „favority“ hlasovali naposledy.

„Vítězové“

Poslední ročník Sexistického prasátečka o nejsexističtější reklamu u odborné poroty vyhrála pražská Městská policie. Již v létě se média hojně věnovala kritice strážníků, kterou způsobila fotka ženy oblečené do spodního prádla opírající se o jejich služební vůz. Údajně se měla zajímat o nábor strážníků. Tu se s ohledem na negativní reakce nakonec Městská policie rozhodla ze svého Facebooku stáhnout.

V hlasování veřejnosti zvířela Moravská vinotéka. Jako *sexistickou* ji vyhodnotilo 615 z celkového počtu 782 hlasujících. „Reklama ukazuje ženu jako pouhou dekoraci a objekt něčí touhy. Tim přispívá k udržování nerovnosti ve společnosti. Pokud jsme zvyklí vidat ženy jen jako dekorace, je pro nás těžší představit si je například jako premiérky či prezidentky,“ řekla Eva Bartáková z NESEHNUTÍ.

Hnutí si pro své příznivce připravilo ke kulatému výročí překvapení. Den po ukončení hlasování v anketě otevřelo bonusovou kategorii. Tou byla anticena Prasátečko prasáteček. O titul napříč celou dekádu se utkala desítky reklam. „Všimly jsme si, že lidé často dávají přednost jednoznačnému zobrazení nahoty či násilí před méně viditelnými formami diskriminace. Ty ale mohou mít mnohem horší následky. V Prasátečku prasáteček proto chceme ukázat, jaké formy sexismu považujeme za nejzávažnější my, které anticenu organizujeme,“ popsala Eva Bartáková z programu Ženská práva jsou lidská práva. Nejsexističtější reklamou desetiletí vyhrála společnost 100MEGA. Ta ukazuje ženu jako pouhou věc, kterou je možné použít. Žena je postavena na roveň kancelářského vybavení. Popisek „kdo chce v srpnu zasunout“ naznačuje, že muži mohou ženy libovolně použít k „zasunutí“, ať už si pod tím představíme cokoliv. Reklama navíc ignoruje fakt, že i ženy by mohly nakupovat elektroniku.

Nominaci se nevyhnula ani Masarykova univerzita. Všichni nominovaní již tradičně podpořili svá reklamní sdělení fotografiemi nahých žen, dvojsmyslnými hesly nebo stereotypizováním mužů a žen dle povolání. Mezi nominované se letos dostala i Masarykova univerzita. Ta si k hojně diskutované změně loga připravila také nové upomínkové předměty. Mezi nimi trička. V nabídce v současné době můžete vedle sebe najít studenta v tričku s nápisem „Science comMUNItY“ a studentku, jejíž tričko zdobí nápis „Test ME“.

No, vy zase perliťe...

Samotná anticena měla své příznivce i odpůrce, kteří svoji nevoli hojně vyjadřovali na sociálních sítích. Pod jedním z příspěvků NESEHNUTÍ k Prasátečku,

se na Facebooku například objevily následující komentáře: „Jako vystrážené z nějakého článku islamistů. Nahota na veřejnosti svádí ke znásilnění. Zahalovat! Podejte si s nimi ruce. Někáká studijní cesta do Íránu nebo Egypta by nebyla?“ vyjádřil se například Jan K. Další diskutér přispěl následovně. „No, vy zase perliťe... Nicméně za tuto anketu vám děkuji, mnohé z těch krásných reklam bych jinak nejspíš neviděl,“ říká Ondřej Ch.

Existují firmy, které nad Prasátečkem mávnou rukou. „Samozřejmě, jsou firmy, pro které je to něco pro pobavení. V takových případech nás mrzí, že jsme celou problematiku nedokázali komunikovat lépe,“ hodnotí koordinátorka Petra Havlíková z NESEHNUTÍ. Zdůrazňuje ovšem, že z dlouhodobého hlediska můžeme vidět dílčí úspěchy, které ve výsledku podpořili celkovou informovanost a vedly ke splnění jejich „mise“. „Takovým dílčím úspěchem je například VUT. A to díky reakci, kterou vyvolalo umístění jejich spotu na pomyslných bednách Prasátečka. To vedlo k celouniverzitní změně interní komunikace,“ zmiňuje také Havlíková.

Skutečně naposledy?

Mnoho lidí se ozývá pro zachování výzvy. „Ukončení anticeny nebylo impulzivním rozhodnutím. Promýšleli jsme ho dva roky. Nakonec jsme se rozhodli vydržet až do desátého, tedy jubilejního ročníku. Výzvu tedy, bohužel nevyslyšíme,“ říká Havlíková a vysvětluje, že se v NESEHNUTÍ chtějí posunout dál a věnovat se dalším projektům.

A co dál?

Dalším velkým tématem NESEHNUTÍ bude platová nerovnost. Organizace se chce zaměřit na to, že volání po větším zastoupení zkrácených úvazků není zcela bezproblémové. „Nese to s sebou několik rizik. Těmi jsou například vliv na výši důchodů či handicap při kariérním růstu. Dále se věnujeme také genderově senzitivnímu vzdělávání. Plánujeme více i méně viditelné projekty od workshopů po komunikaci s různými institucemi,“ dodává Havlíková.

Foto: oficiální web soutěže

Jak si koupit evropské občanství? Investujte na Kypru

Anna Katerina Vintrová

V posledních letech se periodicky objevují zprávy o ruských zámožných podnikatelích, kteří si kupují kyperské občanství. Výhod kyperského investičního plánu využívají dle serveru Forbes i bohatí Indové. Z jakých důvodů si Rusové kupují kyperské občanství a jaké výhody tím získají?

Mít Kyperskou republiku jako domicil [1] je snem mnoha lidí. Ostrovní stát ležící ve Středozezemním moři nabízí celoročně příjemné podnebí. K tomu se Kypr řadí k daňovým rájům [2]. Kyperské občanství tedy jistě poskytuje celou řadu výhod. Mnohem zajímavější je ovšem skutečnost, že nabytím občanství se (nejen) ruští podnikatelé stávají také občany Evropské unie.

Proces nabytí kyperského občanství

Podmínky nabytí státního občanství si stanovuje každý členský stát samostatně a Evropská unie ani její jednotlivé orgány do tohoto procesu nemohou vstupovat. Aby osoba mohla požádat o kyperské občanství, musí splnit několik podmínek. Tou nejdůležitější je investování částky ve výši minimálně 2 miliony eur (bez DPH) do rezidenčních nemovitostí. Investice musí být na nákup a/nebo výstavbu komerčních projektů a do rozvoje v oblasti cestovního ruchu nebo jiných infrastrukturních projektů. O udělení kyperského občanství mohou za určitých předpokladů požádat i rodiče a děti.

Nespornou výhodou naturalizace [3] je možnost dvojího občanství. Kyperská republika po zájemcích nevyžaduje, aby se zřekli svého původního občanství. Mezi další benefity patří příznivý daňový systém či možnost cestovat bez víz do více než 160 zemí (včetně evropské osmadvacitky).

Zajímavostí je, že Kypr na rozdíl od většiny evropských států nepodmiňuje nabytí občanství splněním podmínky trvalého pobytu na svém území. Dokonce i Malta po naléhání Evropské komise (dále jen „Komise“) změnila svůj investiční plán i podmínky naturalizace a zavedla požadavek pobytu na území po dobu alespoň šesti měsíců.

Občanství Evropské unie a unijní práva

Občanství Evropské unie bylo zavedeno Maastrichtskou smlouvou v roce 1993 a začleněno do nynějšího článku 20 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“). Unijní občanství to národní nenahrazuje, nýbrž je doplňuje. Nabytím občanství jednoho z členských států se tedy osoba stává automaticky i občanem EU.

K nejvýznamnějším výhodám unijního občanství patří právo na svobodu pohybu a pobytu. Občané se mohou volně pohybovat a pobývat v kterémkoli hostitelském státě po dobu tří měsíců. [4] Mezi další občanská práva řadí čl. 20 a násl. SFEU právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách, petiční právo k Evropskému parlamentu, právo obracet se na evropského ombudsmana aj. Dalším významným unijním občanským právem je právo

na diplomatickou a konzulární ochranu na území třetího státu v případě, kdy zde domovský stát nemá své zastoupení.

Zákaz diskriminace

Nepřímým občanským právem je zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti plynoucí z čl. 18 SFEU. Ustanovení o zákazu diskriminace nalezneme i v čl. 21 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „LZPEU“). Po zavedení občanství EU musí všechny členské státy pohlížet na osoby vykonávající právo na svobodu pohybu a pobytu jako na své vlastní občany. Musí jim poskytnout stejné služby, stejné příspěvky a nesmějí po cizích občanech požadovat splnění jiných podmínek, než které by musel splnit jejich občan. K diskriminaci na základě státní příslušnosti dochází zejména na poli sociálních dávek, popř. poskytnutí stipendií na studium. V čl. 14 LZPEU je zakotveno právo na vzdělání a přístup k odbornému a dalšímu vzdělání. Občané EU nesmějí být sankcionováni za výběr školy v jiném členském státě, pokud se domnívají, že má vyšší úroveň a prestiž.

Na druhou stranu vnitrostátní právní úprava může s občany různých států osmadvacitky zacházet rozdílně, pokud se toto jednání zakládá na objektivních hlediscích, nesouvisí se státní příslušností dotčených osob a jsou-li objektivní hlediska přiměřená legitimnímu cíli sledovanému vnitrostátním právem.

Žádné povinnosti?

V čl. 20 odst. 2 SFEU se dočteme, že občané Unie mají práva a povinnosti vyplývající ze Smluv. Dále následuje výčet práv, ale o povinnostech zmíněné ustanovení již nehovoří. To samé platí i o rozsudku Evropského soudního dvora ve věci Martínez Sala [5], který se stal východiskem pro chápání občanství EU: „Podle čl. 8 odst. 2 Smlouvy jsou přitom s občanstvím Unie spojeny povinnosti a práva stanovené touto smlouvou, mezi nimiž je i právo uvedené v článku 6 Smlouvy nebýt diskriminován na základě státní příslušnosti v oblasti věcné působnosti Smlouvy.“

Z mezinárodního práva vyplývá, že občan EU musí zachovávat věrnost svému státu a mít k němu určitý vztah. Z dalších ustanovení Smluv lze vyčíst například povinnost dodržovat pravidla hospodářské soutěže. Z obecné povahy (unijního) občanství můžeme vyvodit, že občan EU má povinnost dodržovat právní předpisy Unie a neporušovat je. Domnívám se však, že i přesto převládají práva nad povinnostmi.

Co na to EU?

Soudní dvůr EU v případě Zhu a Chen judikoval, že „vymezení podmínek nabytí a pozbytí státní příslušnosti spadá v souladu s mezinárodním právem do pravomoci každého členského státu, přičemž při výkonu této pravomoci musí být zachováváno právo Společenství“. Například český zákon o státním občanství předpokládá k naturalizaci českého občanství pětiletý trvalý pobyt (v případě občanů EU trvalý pobyt v délce tří let).

Absence požadavku na jakýkoliv pobyt byl jedním z důvodů kritiky Maltý ze strany Komise a Evropského parlamentu. Nejmenší členská země Evropské unie po nátlaku v roce 2013 novelizovala zákon o státním občanství a vytvoření investičního programu a podmínky pro získání občanství změnila. I nadále však není k naturalizaci maltského občanství nutný trvalý pobyt, postačí pouze doložení nepřetržitého pobytu na území Maltý v trvání dvanácti měsíců bezprostředně před podáním žádosti.

V případě Kypru podobná situace zjevně nikoho nezajímá. Rozdílem mezi Maltou a Kyprem byla cena. Maltská legislativa vyžadovala „poplatek“ ve výši 650 000 €, na Kypru musí žadatel investovat při nejmenším třikrát více.

Evropský parlament přitom přijal v roce 2014 rezoluci, podle které se občanství země EU nesmí stát obchodní komoditou. Vymahatelná ale není. Evropská unie momentálně nedisponuje mechanismy, jak prodávání národního a tím i unijního občanství zabránit.

Slovo závěrem

Vícero občanství není v dnešní době nijak neobvyklé. Pro občany nečlenských zemí je ovšem lákavé disponovat za velmi sympatickou cenu i cestovním pasem jednoho ze států EU. Stanovení velmi nízké ceny některým členským státem může vést k tomu, že o národní občanství budou usilovat bohatí podnikatelé z celého

světa, kterým unijní občanství otevře cestu na jednotný vnitřní trh a jejich investice se jim několikanásobně vrátí. Navíc se nabytím občanství členského státu otevírá pracovní trh a omezuje se případná kontrola ze strany ostatních členských států. Evropská unie by se měla mít na pozoru a zajistit alespoň nějaké kontrolní mechanismy, aby k podobným případům v budoucnu nedocházelo častěji.

- [1] Domicil je označení pro místo obvyklého pobytu fyzické osoby, popř. místo sídla právnické osoby. Daňový domicil poté označuje místo daňové povinnosti, tj. označení státu, ve kterém je osoba povinná platit daně.
- [2] V roce 2017 mělo více než 2200 českých společností sídlo na Kypru. Zdroj: <https://www.bisnode.cz/o-bisnode/o-nas/novinky/z-danovych-raj-u-je-rizeno-nejmene-firem-za-poslednich-5-let/>
- [3] Naturalizací se rozumí proces nabytí občanství státu, na jehož území se osoba nenarodila, popř. jehož občanství nezdědila po rodičích. Jedná se o nabytí občanství udělením na žádost.
- [4] V případě pobytu nad tři měsíce si hostitelský stát může stanovit zvláštní podmínky jako je např. povinnost registrovat se k pobytu.
- [5] Bod 62 rozsudku Soudního dvora ze dne 12. května 1998. Maria Martinez Sala proti Freistaat Bayern. Věc C-85/96.

Foto: euros in a plant pot. Images Money. Flickr.com
CC BY 2.0

Voda nad zlato?

Kateřina Gabrhelíková

Voda. Komodita, kterou snad každý vnímá jako samozřejmou součást každodenního života. Mnozí z nás začínají den tím, že si umyjí obličej, uvaří kávu nebo čaj, vyčistí zuby, osprchují se. V průběhu dne lékaři doporučují vypít přibližně 0,5 litru tekutin na každých 15 kilogramů váhy člověka. Zatímco bez jídla je člověk schopen přežít několik týdnů, bez přísunu tekutin obvykle nepřežije déle než 2 až 3 dny. Pro obyvatele Kapského Města den rozhodně nezačíná takto bezstarostně. Musí totiž přemýšlet nad každou kapkou vody, aby co nejvíce oddálili „Den nula“.

Vodu používáme na spoustu dalších činností, od zalévání květin přes vaření až po vodu pro milované domácí mazlíčky. Je to přece tak jednoduché: stačí otočit kohoutek a vzít si, kolik potřebujeme. Co kdybychom však otočili kohoutkem a očekávaný proud průzračné kapaliny se nedostavil? I to totiž může být realita příštích dní.

Již po několik desetiletí čelíme varování ze strany vědců či různých institucí, která směřují ke katastrofálním úbytkům pitné vody ve světě. V některých lokalitách již obyvatelé na vlastní kůži zjistili, že tato varování nelze označit za planý poplach či bezdůvodné čerání vod.

Město na suchu

Aktuálně čelí krizi s nedostatkem pitné vody Kapské Město ležící v Jihoafrické republice. Před nedávnem

vyhlásilo, že koncem dubna nastane tzv. „Den nula“. Den, kdy městu dojdou zásoby pitné vody pro běžné obyvatele a vodovodní kohoutky budou domácnostem vypnuty. Přívod vody zůstane zachován pouze pro nezbytné případy, například pro nemocnice. Ostatní by dostávali vodu pouze ve velmi omezeném množství na přiděl.

Naštěstí se podařilo příchod Dne nula oddálit, a to mimo jiné v důsledku charitativní pomoci. V rámci kampaně „Water 4 Cape Town“ lidé z celého světa zasílají do více než 70 sběrných míst v Jižní Africe barely s vodou, kupují nádrže a vědra pro uchování, přesun a zachycení vody, aby bylo možno vodu dále použít. K oddálení Dne nula přispělo rovněž velmi významné omezení obyvatel při používání pitné vody. Ti byli již v předloňském roce instruováni, aby nepoužívali více než 87 litrů na osobu denně. V únoru roku 2018 došlo ke snížení limitu na pouhých 50 litrů.

Průměrná spotřeba vody v České republice je 100 litrů na osobu denně, ve větších městech pak o něco více. Jen ve sprše každou minutu spotřebujeme asi 10 litrů vody, každé spláchnutí toalety znamená dalších 3 až 10 litrů. Navzdory tomu, že Kapské Město zřejmě kohoutky nebude nuceno uzavřít v avizovaném termínu, nelze hovořit o úplném zažehnání problému, neboť Damoklův meč v podobě vyčerpaných zásob pitné vody nad městem stále visí.

Den nula by dle aktuálních předpovědí města mohl přijít v roce 2019. Ve výpočtech se však předpokládá, že se všichni obyvatelé omezí ve spotřebě

vody a že konečně přijde déšť. Za hlavní viníky krize můžeme označit především rychlý nárůst počtu obyvatel Kapského Města a také několik let trvající sucha. Nutno podotknout, že ne všichni vidí prognózy takto optimisticky. Pokud nepříjde déšť, Den nula by mohl nastat již v srpnu 2018.

Kapské Město není zdaleka prvním velkým městem, jehož obyvatelé pocítili, jak je může ovlivnit nedostatek pitné vody. Kvůli změnám klimatu a nesprávnému nakládání s vodou musela přijmout opatření i další města. Za zmínku stojí australské Melbourne, brazilské Sao Paulo či mexické Mexico City. Sucho a nedostatek pitné vody, byť v daleko menším měřítku, zaznamenaly v posledních letech také evropské země, jako je Velká Británie, Španělsko či jižní oblasti Francie.

A co na to právo?

V České republice se naštěstí můžeme setkat s poměrně velkými snahami o zlepšení situace a předcházení problémům. Za zmínku stojí rámcová směrnice Evropské unie o vodě č. 2000/60/ES, která si klade za cíl zabránit zhoršování stavu vodních útvarů, chránit a zlepšovat stav vodního prostředí a vodních ekosystémů, podpořit udržitelné užívání vod a přispět ke zmírnění následků povodní a suchých období. Směrnice již byla doplněna několika navazujícími směrnici a nařízeními, které by měly napomáhat dosažení požadovaných výsledků.

V roce 2007 Evropská Komise zavedla program WISE [1], který slouží k lepší výměně informací o vodě. Zároveň byl v tomto roce vypracován dokument s názvem „Řešení problému nedostatku vody a sucha EU“. Reagoval mimo jiné na sucha v roce 2003, která zasáhla téměř třetinu obyvatel Evropy. Zde Komise vyjadřuje podporu například poplatkům za vodu, lepší informovanosti spotřebitelů či opětovnému využití vody. V roce 2012 dokonce vypracovala plán, který měl taktéž dopomoci ke zlepšení situace.

Aktuálně se připravuje novela směrnice č. 98/83/ES, o jakosti vody určené k lidské spotřebě. Ta by měla přispět mimo jiné k lepší informovanosti spotřebitelů o kvalitě vody z kohoutku, neboť mnozí ke kohoutkové vodě přistupují značně pochybovačně. Komise si tímto krokem slibuje snížení prodeje balené vody, čímž

domácnosti ušetří množství finančních prostředků. Vedle toho však bude také životní prostředí ušetřeno množstvím plastových lahví. Novela by dále měla mimo jiné pomoci omezit plýtvání vodou a snížit spotřebu energie.

V rámci České republiky je ochrana vody obsažena kromě evropských předpisů především v zákoně č. 254/2001 Sb., o vodách a k němu náležejících vyhláškách a nařízeních. Významnou je také mezinárodní spolupráce v rámci OSN, neboť v roce 2008 se Česká republika stala jednou ze stran Úmluvy o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer z roku 1992, která stanovuje základní zásady pro ochranu a racionální využívání hraničních toků a mezinárodních jezer. Na tuto Úmluvu pak navázal Protokol o vodě a zdraví. Ten má za cíl chránit lidské zdraví, zlepšit hospodaření s vodou, chránit zdroje vod a vodní ekosystémy, zlepšit kvalitu a dostupnost vody a potlačit choroby s vodou související.

Ministerstvo životního prostředí se snaží o zlepšení situace kupříkladu podporou efektivního hospodaření se srážkovými vodami – za vyzdvižení stojí dotační program „Dešťovka“. V rámci něj bylo možno získat dotaci na zařízení umožňující využití srážkové vody například na zalévání zahrady či splachování toalet, čímž došlo k podpoře snížení spotřeby pitné vody k těmto účelům.

Problémy se suchem a nedostatkem vody se týkají stále většího množství obyvatel. I státy, které měly za to, že jsou v této věci tzv. „za vodou“, dnes zjišťují, že tomu tak zdaleka není. Vzhledem k dopadům, které na nás nedostatek pitné vody může mít, by nebylo rozumné tento problém zlehčovat. Není však pouze na zákonodárcích, aby situaci řešili. Všichni bychom se měli zamyslet, zda s vodou skutečně nakládáme tak, jak bychom měli. Ačkoliv litr této životodárné kapaliny ani zdaleka nemá hodnotu kilogramu zlata, je docela možné, že přijde okamžik, kdy se situace obrátí. Smutným faktem je, že zlato v té chvíli naši žízeň neukojí.

[1] Zkratka anglického Water Information System for Europe, neboli Evropský informační systém vodních zdrojů <https://water.europa.eu>

Foto úvodka: A water drop, José Manuel Suárez, Wikipedia Commons, CC BY 2.0

5 politiků, kteří v roce 2018 řekli nejzajímavější nepravdy o historii

Adam Pálka

Denně politici ve svých projevech do médií hodnotí nejen současné dění, ale připomínají i historické souvislosti. Ne vždy se jim daří prokázat, že problematice rozumí. Lze to demonstrovat na příkladech 5 politiků a jejich výroků pronesených či sepsaných v průběhu roku 2018.

Okamurovy (vz)Lety a pády

Asi nejvíce pozornosti na sebe přitáhl Tomio Okamura. Dne 27. ledna předseda SPD na chvíli slevil ze své zásady nemluvit zse „zmanipulovanými a prolhanými médii tuneláře Bakaly“ a hovořil s Danielou Drtinovou z DVTV. [1] Horečkou viditelně sužovaný Okamura byl dotázán na postoj k tzv. cikánskému táboru v Letech

u Písku, kde mezi roky 1942–1943 v důsledku špatných podmínek zemřelo 326 lidí. Mimo jiné řekl: „Podíval jsem se třeba na knihu Akademie věd ‚Tábor Lety: fakta a mýty‘, kde je například napsáno, že ten tábor nebyl oplocen, že tam v podstatě měli volný pohyb, ti lidi.“

Tvrzení se setkalo s nesouhlasem historiků. Namítali, že Akademie věd České republiky vydala o koncentračním táboře v Letech knihu s jiným názvem. Navíc se v ní nepíše zhora nic o neexistenci oplocení, protože tam prokazatelně bylo. Slova o volném pohybu odborníci upřesnili. Něco takového připadalo v úvahu jen uvnitř tábora, čímž se Lety nijak nelišily od Terezína nebo Osvětimi.

Ve své omluvě z 2. února Okamura existenci plotu připustil. Jeho tendence zlehčovat nelehké podmínky v Letech nezmizela. V plotě dle jeho slov byly díry, po většinu času nebyl tábor hlídán a volného pohybu se romští vězni dočkali i vně tábora.

Svéráznou obhajobu svého předsedy pak v pořadí 168 hodin (4. února) předvedl poslanec Radek Rozvoral. Při snaze doložit, že původní výrok Okamury o plotu je v pořádku, argumentoval neúplným oplocením tábora. Na dotaz ohledně zdroje této informace odvětil, že to ví „z historických materiálů samozřejmě (...) který jsem si našel na internetu, prostě od historiků.“

Vítězný únor komunisty Skály

O několik týdnů později publikovaly weby KSČM a Haló noviny komentář Pokrok to demokraticky umí od Josefa Skály. Autor jej napsal k příležitosti 70 let od „Vítězného února“ a je z něj patrný vskutku alternativní přístup k výkladu dějin. Výmluvným příkladem jsou věty: „U nás však ti, kdo prohráli, podali demisi sami. Nabitě hlavně u spánků neměli. Beneš podepsal vládu, sestavenou na půdorysu té původní. Komunističtí ministři byli v menšině i v ní. Ústavu, zděděnou z Masarykovy republiky, dodrželi do puntiku.“

Vadou na kráse Skálova hodnocení komunistického převzetí moci je zamlčení několika klíčových skutečností. Ani slovo o tom, že 14 ministrů podávalo demisi v reakci na pochybné personální změny realizované komunistickým ministrem vnitra. Skála nezohledňuje, že se komunisté v době převratu mohli opřít o vliv nátlakových skupin včetně ozbrojených složek. Ze Skálova textu se nedozvíme, že nekomunisté v nově jmenované vládě byli většinově věrní Gottwaldově KSČ.

Babišovy historické dobroty

Premiér vlády Andrej Babiš 6. června v Událostech, komentářích navrhol, že by měl vzniknout důchodový účet zcela odpuťovaný od státního rozpočtu. Dovolil si malý exkurz do 90. let: „My musíme nejdřív skutečně vytvořit ten důchodový účet, který jsme jednou měli, potom ho pan Klaus zrušil.“

Potíž spočívá v tom, že Václav Klaus samostatný důchodový účet nezrušil, a to z prostého důvodu – žádný neexistoval. Odvádění pojistného do státního rozpočtu a vyplácení důchodů z něj existuje v naší zemi od počátku 50. let a nikdy nedošlo byt jen ke krátkodobé změně tohoto principu. Za Klause nicméně jedna zajímavá změna ve financování důchodů realizována byla. Zákonem č. 589/1992 Sb. se zrušily platby pojistného v rámci daně z příjmu a byly stanoveny speciální povinné odvody.

Gazdík a komunisti

Výrok Petra Gazdíka (STAN), pronesený 11. června v Interview ČT24 v souvislosti s kontroverzní podporou komunistů současné české vládě, se na první pohled zdá bezproblémový: „Je to první vláda od revoluce, která bude nějakým způsobem podporována komunisty, a to zcela otevřeně.“

Opravdu se za téměř třicetileté období od pádu totality vláda neopřela o hlasy komunistické strany? Ve skutečnosti už Česká republika takovou situaci zažila. Když v Poslanecké sněmovně probíhalo 1. dubna 2005 vyslovení nedůvěry Grosseově vládě, členové KSČM se hlasování zdrželi. Díky tomuto kroku nedosáhl počet poslanců hlasujících proti vládě čísla 101, takže vláda nebyla nucena podat demisi.

Zimolovo poprvé pro ČSSD

V konfrontaci s historickou realitou neuspěl ani místopředseda ČSSD Jiří Zimola. Ten chválil sociální demokracii za uskutečnění vnitrostranického referenda (květen–červen 2018), na jehož základě strana vstoupila do vládní koalice s ANO: „Sociální demokracie jako nejstarší česká politická strana ukázala, že je možné zapojit do aktivního rozhodování o budoucnosti strany celou členskou základnu. To se přece ještě v celé politické historii, v české politické historii, nestalo.“

Jde o vskutku sebevědomé prohlášení, jehož pravdivost je však možno zpochybnit. Před květnem 2018 ve svých řadách uspořádaly referendum hned tři strany: Věci veřejné, Piráti a dokonce i ČSSD. Věci veřejné tak učinily již v roce 2010 ze stejného důvodu jako nyní ČSSD, tedy aby si odhlasovaly účast ve vládní koalici. V Pirátské straně se konalo již více referend – v prosinci 2017 například vzbudilo pozornost hlasování, zda má Jakub Michálek setrvat na postu místopředsedy. Nu a sama ČSSD prošla již jedním referendem v roce 2014, jedním z témat byl třeba vliv členů strany na složení kandidátních listin.

Co si z toho odnést?

Poučuje-li politik dějinami, je na místě se ptát, jestli je prezentovaný závěr podložen tvrzeními odborníků. Pokud se odvolává na nějakou publikaci, není od věci do ní nahlédnout, případně zjistit, že neexistuje. Ostřizitost je nutná u jakékoliv politické strany či hnutí. Předešlé případy ukázaly, že dějiny se upravují napříč celým politickým spektrem.

Autor je historik.

[1] Z pohledu Tomia Okamury DVTV patří k médiím Zdeňka Bakaly. Skutečnost je taková, že tento publicistický projekt sice poskytuje videa Bakalovu Aktuálně.cz, ale vlastníkem je někdo jiný.

Foto: Tomio Okamura, Michal Klajban, Wikimedia Commons, CC 3.0

ROZHOVORY

Mikuláš Bek: Pokud se chceme vyrovnávat se skutečnými problémy, nesmíme spoléhat na emoce*Filip Vlček a Marek Pivoda*

Od roku 2011 stojí v čele druhé největší vysoké školy v České republice. Na podzim 2018 vyhrál volby do horní komory Parlamentu. Nejen na důvody k podání jeho kandidatury, ohrožení dělby moci a systémové problémy českého školství jsme se ptali Mikuláše Beka, rektora Masarykovy univerzity a senátora za obvod Brno-město.

V únoru roku 2018 jste se rozhodl kandidovat do Senátu. Bylo vaší hlavní motivací vaše veřejné působení v roli rektora, jak uvádíte ve volebním programu?

Rektor je pozice téměř politická, protože univerzita se vlastně řídí jako středně velké město či velká obec. Naše má zhruba třicet tisíc studentů, pět tisíc zaměstnanců a rozpočet srovnatelný s rozpočtem velkého města. Pro strategická rozhodnutí rektor musí získat podporu samosprávných univerzitních orgánů a jeho role směrem dovnitř je hodně podobná politice. Zároveň zastupuje univerzitu směrem ven a je tak velmi často v kontaktu s politiky. Během svého rektorování jsem navíc začal být vnímán jako ten, kdo zastupuje zájmy vysokých škol. Postupně se mě čím dál více lidí ptalo, proč nezkusím zastupovat zájmy určité části veřejnosti v politice, začal jsem dostávat nabídky od několika politických stran. A tak jsem se přiblížil k rozhodnutí zkusit vstup do širší politiky. Přiznávám, že to souviselo i s výsledkem posledních parlamentních voleb, který nebyl pro prozápadně a demokraticky orientované strany příliš pozitivní.

Uvažoval jste před tím o kandidatuře i v jiných volbách?

Neuvažoval. Parlamentní volby byly v době, kdy mi zbývaly ještě dva roky funkčního období rektora. Vyskytují se případy děkanů, kteří byli souběžně poslanci a předsedy sněmovních výborů. V případě Masarykovy univerzity to byl Jiří Zlatuška, který byl čtyři roky poslancem, předsedou školského výboru a současně děkanem. Já jsem ale přesvědčen o tom, že by moje kandidatura v jiných volbách byla na úkor ostatních rolí.

Ve vašem případě role senátora není na úkor pozice rektora?

U senátního angažmá si toto spojení umím představit snáz, protože jde o souběh funkcí na zhruba půl roku. První schůze Senátu byla v listopadu a moje funkční období rektora končí v srpnu příštího roku. Jsem od začátku rozhodnutý, že svůj rektorský mandát dokončím. Považoval bych za nezodpovědné nedotáhnout programové priority a zároveň jsem přesvědčen, že by pro univerzitu nebylo dobré uspišit volbu nového rektora.

Vaši kandidaturu do Senátu podpořily čtyři strany – STAN, ODS, TOP 09 a Zelení. Myslíte si, že budete schopen být loajální k těmto stranám a prosazovat svůj program tak, aby konvenoval jejich cílům?

Takto pestrá koalice může fungovat jenom v Senátu, který má v našem ústavním pořádku spíše roli jakéhosi hlídače kvality zákonů. Není to místo, kde by se tvořila každodenní, ideologická politika, a proto byla programová shoda těchto čtyř stran ve zcela základních oblastech možná. Jedná se zejména o konzervativní přístup k současné podobě české Ústavy. Tyto čtyři strany se shodují na tom, že nyní není vhodná chvíle pro výrazné ústavní změny. Tedy aby se například zrušil Senát nebo aby se extenzivně rozšiřovalo využití referenda, jak navrhuji některé politické subjekty. Vedli jsme od jara velmi důkladnou debatu o širší programové shodě ve věcech, které nemají polarizující ideologickou povahu. Taková témata jsme našli a zároveň jsme se dohodli, že každá z daných politických stran má jakési právo veta pro určité téma, které považuje za citlivé z hlediska svého programu.

Ve vašem politickém programu uvádíte jako jeden z hlavních bodů obhajobu demokratických principů, zejména pak obhajobu důsledné dělby moci, systému vah a protivah politického uspořádání a případné odmítání návrhů na zrušení Senátu či posilování vládní exekutivy na úkor parlamentní kontroly vládnutí. Hrozí v tento moment ohrožení důsledné dělby moci?

Myslím, že na stole jsou zcela razantní návrhy na změnu našeho systému. Jeden z nich najdeme v představách pana premiéra Babiše. Ve své knize mluví o tom, že zruší Senát a zasáhne výrazně do struktury politických orgánů tak, aby se vládlo snadněji a rychleji. Podobnou povahu má i návrh na zavedení všeobecného referenda, jehož některé podoby jsou opravdu velmi razantní. To by de facto znamenalo, že se z politického procesu vyřadí souhra těles, která se do jisté míry navzájem kontrolují a vyvažují.

Proč je důležité mít dvoukomorový parlament?

Mám za sebou zkušenost rektora, který sice nemá velké přímé pravomoci a v rozhodování je vázaný mnoha kolektivními orgány, na druhou stranu je za všechno odpovědný. Po této zkušenosti jsem přesvědčen, že vládnutí nemusí a nemá být příliš jednoduché. Lepší je, když musí ten, kdo má finální zodpovědnost, poměrně široce vyjednávat. Ve chvíli, kdy je naše společnost v černobílých otázkách „ano, či ne“ rozdělena na téměř shodné poloviny, není dobré měnit parametry hřiště, na kterém se odehrává politická soutěž. Jedna strana by si to neměla usnadnit tím, že rychle zruší Senát. Byť má tato komora výrazně menší pravomoci, může v některých klíčových otázkách korigovat jednostrannost rozhodování a být

jakousi protiváhou sněmovním většinám. To je dobré pro systém demokratického vládnutí, ve kterém okamžitá většina nebere úplně všechno.

Věnujete se i úpravě volebního systému do Poslanecké sněmovny za účelem spravedlivého zastoupení hlasů voličů. Myslíte si, že v současné době volební systém není nastaven adekvátně?

Dnes používaná metoda přepočtu hlasů dává velký bonus vítězi, přičemž je tento bonus příliš silný. [1] Nikdy nebude absolutní rovnost, nicméně jednotlivé hlasy v určitých volebních obvodech nejsou rovně zastoupeny. Hlasy části voličů propadají v míře, která překračuje to, co je rozumné. Obvyklá pětiprocentní klauzule je v zásadě pro Poslaneckou sněmovnu rozumná. Samotný přepočet však již rozumný není. Na druhou stranu jsem si realisticky vědom, že bude velmi složité něco takového změnit.

Další bod vašeho volebního programu se týká školství. Nás konkrétně zaujala vaše vize změny vzdělávacího systému tak, aby přístup ke vzdělávání nebyl závislý na společenském postavení a vzdělání rodičů. Jakým způsobem se této změny dá docílit?

Je tvrdým faktem, že ve srovnání s řadou vyspělých zemí se v České republice nedaří do vyšších stupňů vzdělávání vtahovat děti pocházející z prostředí, kde žádný z rodičů není vysokoškolák. Český vzdělávací systém trpí v tomto ohledu dle mého názoru několika nedostatky. Poměrně časně nutí děti k volbám, které jsou v podstatě osudové a které již poté nelze změnit. První taková nastane při rozhodování, zda půjdou na víceleté gymnázium. Poté, v patnácti letech, přichází další volba mezi všeobecným středním vzděláním a profesním vzděláním. Přitom v řadě zemí fungují modely střední školy, které oba směry flexibilně propojují.

Jaký model tedy považujete za inspirativní?

Například systém amerických *high schools* umožňuje studentovi, aby v řadě předmětů dospěl tak daleko, jak sám uzná za vhodné vzhledem ke svým předpokladům a potřebám. Někdo se rozhodne, že skončí *Matematikou XIII*, po jejímž absolvování může jít studovat informatiku na Harvard. Někdo skončí *Matematikou V*, místo toho se zaměří na francouzštinu, protože se v budoucnu chce stát francouzštinářem či překladatelem. Zároveň na stejné *high school* studenti mohou získat výuční certifikát nebo profesní kvalifikaci, se kterou mohou jít přímo na trh práce. Všichni se ale pohybují na stejné škole, mají některé předměty společně, nevytváří se sociální bariéry. Jsem přesvědčen, že Česká republika by potřebovala doplnit střední stupeň vzdělávání o podobný prvek. Rozhodně si nemyslím, že bychom měli zavírat víceletá gymnázia, na druhou stranu musíme nabídnout atraktivní typ střední školy, která by nebyla stigmatizována tím, že z ní již nelze jít studovat dále.

Jakým způsobem souvisí školství s „politikou založenou na faktech“, kterou ve svém programu rovněž prosazujete?

Mám za to, že v české politice existuje nedostatek odborné expertízy. Rada politických stran nedisponuje příliš silným odborným zázemím, a expertní potenciál vysokých škol či výzkumných pracovišť zůstává nevyužitý. Pokud se chceme vyrovnávat se skutečnými problémy, jako je sucho nebo rovný přístup ke vzdělání, musíme mnohem více pracovat s reálnými daty, trendy a jejich následnou analýzou. Nemůžeme spoléhat jen na emoce, vlastní předsudky nebo data z marketingových výzkumů o okamžitých náladách veřejnosti.

Myslíte si tedy, že univerzity v tomto procesu hrají důležitou roli?

Mohou hrát mnohem větší roli než doposud, pokud budou politici využívat jejich odborného zázemí. Je mi líto, že se to již v tuto chvíli neděje ve větší míře. Žijeme v době hněvu, kdy dochází k rozhodnutím, jako byl *Brexit*, na základě emocí a neúplných nebo nesprávných informací. Jedinou cestou, jak tomuto čelit, je trpělivě vysvětlovat, že je lépe chodit k lékaři než k bábě kořenářce. Že i v problémech, jako je globální oteplování, sucho nebo péče o seniory, je potřeba nejdříve vědět, co přesně se ve společnosti děje, a teprve pak hledat racionální cesty k řešení těchto problémů. To se však špatně marketingově prodává, protože expertiza se nikdy nedá shrnout do jednoduchého sloganu. Proto v mém programu zaznívá apel na faktickou stránku, tedy tzv. *evidence based policy*. A takto se snažíme vést i Masarykovu univerzitu. Léta pracujeme s daty a s jejich analýzou. Než zavedeme nějakou vnitřní politiku, věc zkoumáme a zjišťujeme, jak se problém řeší jinde a s jakým úspěchem, a teprve poté navrhujeme opatření. Toto je podle mě cesta, jak se s většinou sociálních problémů můžeme vypořádávat. Nevěřím na politiku, která se řídí jen průzkumy veřejného mínění ze dne na den.

Měly by univerzity aktivně prosazovat zásady demokracie? Vy sám jste vystupoval na politických manifestacích, jejichž účelem byla obrana demokratických hodnot.

Myslím si, že ano. Nicméně je tam určitá hranice. Univerzity se mohou postavit na stranu demokratických hodnot. Mimo jiné proto, že v jiných hodnotových systémech nemohou dobře fungovat. Není náhodou, že byly univerzity poměrně významným aktérem v klíčových okamžicích české historie, a to jak v roce 1939, tak v roce 1968 a 1989. Máme z tohoto hlediska právo vystupovat jako obhájci demokratického politického systému. Na druhé straně jako instituce máme být neutrální vůči pravolevým sporům. I mezi akademiky najdeme příznivce nejrůznějších politických proudů. Jako instituce tedy máme bránit demokratické principy, ale nemáme se již plést do toho, jestli lepší recept na společenskou prosperitu napsali sociální, nebo občanští demokraté.

Dlouhodobě se mluví o tom, že školství je zoufale podfinancované. Souhlasíte s tímto tvrzením?

České školství, a to včetně školství vysokého, je podfinancované. To vcelku jasně plyne z mezinárodních srovnání. Naše pozice je v nich zoufalá. Otázka zní, jak z toho ven. Já jsem v tuto chvíli poměrně skeptický, protože se ani v době rekordního ekonomického růstu nepodařilo výrazně navýšit prostředky pro vysoké školství, neboť politici v minulé i v současné vládě dávají přednost jiným cílovým skupinám a jiným prioritám. V rámci systému by se samozřejmě dalo uvnitř ušetřit, ale předpokládalo by to politickou odvahu. Tu už dvacet let v České republice žádná vláda neměla.

Kde konkrétně by se ve školství dalo ušetřit?

Vláda například neprovedla takzvanou diferenciaci vysokých škol. Třeba v Izraeli je to tak, že pouze pět univerzit má právo provozovat doktorské studium. Těchto pět je považováno za špičkové výzkumné univerzity celosvětové úrovně. Ostatní jsou rovněž velmi

kvalitní školy, často profesně orientované nebo pouze s možností magisterského studia, nicméně se na nich neprovádí špičková věda. Taková diferenciaci v Česku nikdy nenastala. Nyní se téměř všechny české vysoké školy pokoušejí napodobovat vzor Univerzity Karlovy. Jenže ono to moc dobře nejde. A vlastně to ani vůbec není potřeba. Pokládám to za příčinu určitého plýtvání v systému. Nicméně úspory z diferenciaci by rozhodně nebyly tak velké, aby to zachránilo dostatečnou úroveň financování.

Dá se tato situace řešit redistribucí finančních prostředků v rámci rozpočtu, nebo byste preferoval spíše cestu zavedení školného?

Jaká cesta se zvolí je věcí politické diskuze či hlasů voličů. V České republice je využití soukromých prostředků z hlediska mezinárodního srovnání velmi nízké. Drtivou většinu nákladů nese veřejná ruka. Obávám se, že právě tato veřejná ruka bude v následujících letech čelit obrovským tlakům z jiných sfér, které budou podle mého soudu vyšší prioritou, jako například zdravotnictví a důchodový systém. Tyto sféry budou extrémně zatěžovat veřejné rozpočty a bude proto stále těžší najít dodatečné prostředky pro vysoké školství. Právě z tohoto důvodu jsem vždycky říkal, že je možnou cestou vyšší zapojení soukromých zdrojů. Nechceme-li ale způsobit větší sociální problémy, bylo by to možné pouze při dobrém nastavení systému stipendií, zvýhodněných půjček a zapojení zaměstnavatelů. Pokud bude financování pokračovat tak jako doposud, Česká republika nebude mít kvalitní vysoké školství. Bude jenom přibývat problémů, jako byly nedávné skandály s ministry, kteří opisovali. Mimo chodem, skutečnost, že opisovali ministři, je samozřejmě hanebnost. Problém je však také to, že jejich nekvalitní práce nebyly včas zachyceny vedoucími a oponenty. To svědčí o tom, že systém byl minimálně v období minulých dekád přetížen. Nedařilo se zvládnout kvanta studentů s dostatečnou mírou pozornosti učitelů. To je velký problém, který se bude jen prohlubovat, pokud se prostředky na školství nenavýší, nebo pokud se nějaká vláda v budoucnu nerozhodne znovu vrátit k elitnímu systému školství.

Co si máme představit pod pojmem „elitní systém školství“?

To je systém, v němž studuje třeba jen 10 % maturantů. Dnes v České republice studuje vysokou školu přibližně šedesát procent z těch, kdo maturují, což je mezinárodně zcela běžné. V některých zemích je to dokonce osmdesát procent. Nicméně je možné, že se nějaká vláda rozhodne, že to bude znovu jen dvacet procent, i když si myslím, že by to byla škoda a velká chyba. Při současném nedostatečném financování je systém schopen dobře obsloužit třicet procent maturantů, nikoliv šedesát.

Zmínil jste, že na vysokou školu míří šedesát procent maturantů. Objevují se názory, že kvalita vysokého školství se snižuje se zvyšujícím se počtem vysokoškolských studentů, zatímco nám zároveň chybí lidé ve výučních oborech. Souhlasíte s tímto názorem?

Masový přístup na vysokou školu má být spojen právě s diferenciací vysokých škol, přičemž většina lidí, kteří jdou na vysokou, by měla studovat nějaké profesní programy určené pro konkrétní profese. Takový

typ vzdělání funguje v řadě vyspělých zemí, například v Německu či Rakousku, kde existují kromě univerzit také *Fachhochschulen*, kterým se nyní říká univerzity aplikovaných věd. Ve Francii jsou těmito školami polytechniky. Řada absolventů vysokých škol pak získává fakticky technické nebo profesní vzdělání umožňující dobré uplatnění na trhu práce. A právě trh práce se dramaticky mění. Teď je asi těžké předvídat, co přinese takzvaná čtvrtá průmyslová revoluce, tedy digitalizace a elektronizace. Je přirozené, že v řadě profesí, kde dřív byla typickou kvalifikací maturita na průmyslové škole, bude běžné, že tyto pozice zastane bakalář z právě takto odborně zaměřené vysoké školy. Kvalifikace se zkrátka posunou o stupeň výš. A pokud bychom ten systém nastavili dobře, nebude to ohrožovat kvalitu univerzitního vzdělání v tradičním slova smyslu, tedy obory jako je právo, medicína, filozofie, historie, matematika či biologie, u kterých je samozřejmě rozumné, aby

je studovalo jen malé procento studentské populace. Myslím si, že masový přístup nemusí vést ke snížení kvality. Nicméně vede k ní tehdy, pokud se masové publikum pustí do systému, který je de facto nastaven elitně. Pak dojde k dysfunkcím.

- [1] *Pozn. red.:* V současné době se jako matematická metoda pro převod hlasů na mandáty využívá D'Hondtův volební dělitel. Tento systém spočívá v dělení počtu platných hlasů získaných ve volebních krajích pro každou z politických stran, politických hnutí a koalic, které postoupily do sčítání, řadou přirozených čísel (1, 2, 3...). Mandáty jsou přidělovány podle velikosti takto vzniklých podílů. Tato metoda v kombinaci s rozdělováním v krajích vede k tomu, že silnější straně stačí na získání jednoho mandátu méně hlasů než slabší straně. Např. při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017 stačilo vítězné straně ANO 2011 na jeden mandát pouze 19 232 hlasů, zatímco poslední dvě strany z těch, které překročily hranici 5 %, TOP 09 a STAN, potřebovaly hlasů dvojnásobek, tj. 38 402 a 43 693 (zdroj: PSP ČR, volby.cz).

Foto: archiv Mikuláře Beka

O právním jazyku, právu a literatuře s Martinem Škopem

Božena Filipová a Štěpán Janků

Je úlohou soudu psát zajímavá rozhodnutí? Proč je důležité, aby právníci četli krásnou literaturu? Pozvání do studia Radia R přijal Martin Škop, proděkan Právnické fakulty Masarykovy univerzity a docent na tamější katedře právní teorie. Ve dvou z jeho nejnovějších publikací se zamýšlí nad významem a důležitostí schopnosti narace, právním jazykem a možnostmi jeho interpretace.

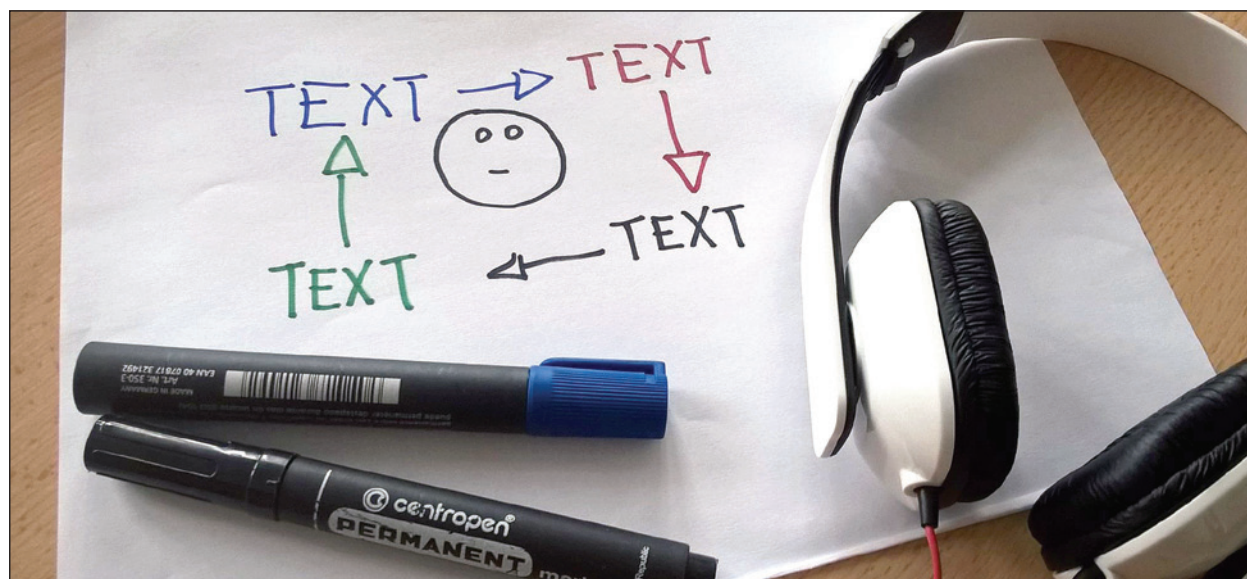
Martin Škop se zabývá sociologií, mediálním právem či spojením práva a umění. Bezesporu je jedním z těch, kteří to v právu vpravdě umí se slovy a bravurně si ohočí jakékoliv vyprávění. Vždyť právě on byl jedním z otců myšlenky stvořit studentské rádio na poli fakulty sociálních studií. „Přichomýtl jsem se k prvním úvahám o tom, že by tu nějaké studentské rádio mohlo být. Dokonce jsme si s Radimem Polčákem pohrávali s myšlenkou vysílat pořad s právníkovou tematikou

pod názvem Vrtule. Jak vidíte, pořad do dneška není,“ uvádí s úsměvem.

Jak zhmotnit právo

„Vybrali jste si toho nepravého, já přeci vůbec neumím kreslit!“ bránil se host Radia R podáváním barvám a vroucímu přání moderátorů, zda by mohl na úvod zhmotnit svou představu práva. „Je třeba si uvědomit, že právo je text. Nemáme nic jiného než jeho projev, který je skutečně textový,“ začal vysvětlovat.

„Právo je nástroj velmi komplikovaný a silný, možná bychom mohli říct, že dokonce mocný. Jen si vždycky musíme uvědomovat, že to všechno směřuje k člověku. Právo zde není čistě pro sebe, pro jednu skupinu, jak by některé sociologické teorie mohly tvrdit. Právo je tu pro člověka a jeho se vždycky týká. Lidské chování je jediný přípustný objekt a člověk do něho svoji vůli může zasahovat. Právo, text, je to, co obepíná člověka, a teď je otázkou, nakolik je to objektem přirozené a nakolik umělé,“ doplnil malíř svou kresbu.

Je právo věda, či umění?

Na dotaz, zda je možné hovořit o právu jakožto o umění, host uvedl, že i když je otázka velmi jednoduchá, odpověď na ni je složitá. Už velmi dlouho se dle něj uvažuje o tom, že právo je uměním a nikoliv vědou. Právo nemá klasickou vědeckou metodologii s axiomy a pevně daným objektem, který by se vzpíral poznávání, a to poznávání ho zanechávalo nijak nedotčeným. Škop vysvětluje: „Čím víc o právu píšeme a poznáváme ho, tím víc se mění. Všechny tyto poznatky jsou součástí práva. Právo není vědou. S ohledem na metodologii by mělo být uměním. Otázkou pak je, zda umění můžeme chápat v tomto našem pojetí, či zda je právo pouze protipólem té klasické, objektivní vědy.“

Právo v literatuře

Velmi blízko našemu pojetí práva nebo toho, co si pod právem představujeme, mají dle Škopa Bratři Karamazovi od Dostojevského. Čistě v tom, že tam není jeden popis práva, jeden obraz práva, ale je tam všechno. „Najdeme tam to, co od práva očekáváme, včetně toho dobrého i toho špatného, to co do něho společnost vkládá a jak ve společnosti působí. Je tam právo v akci, v nějakém svém průběhu. Dotýká se to dokazování, základních morálních otázek, trestního řízení, dotýká se to člověka,“ představil host svůj oblíbený obraz práva v literatuře.

Proč by nás však měla literatura jako právníky zajímat? „Právo a literatura vychází z téže společnosti, je to jeden z obrazů, které nám společnost nabízí. Má své nedokonalosti, ale na poměrně malé ploše dokáže vystihnout podstatu, která může právně-vědeckému uchopení ukázat to, co se mu vzpírá. Nadhození základních morálních i právních otázek a toho, jak právo ve společnosti působí,“ odvětil s lehkostí sobě vlastní.

Na nočním stolku mu dle jeho slov kralují spíše knihy odbornějšího charakteru. Momentálně stolek propojuje svazky Savignyho, Jheringa nebo Benthamy či Procházky s exempláři krásné literatury Petra Bezruče, Františka Gellnera či Václava Hraběte. Jestli má jmenovat knížku, jejíž stránky otáčí vždy rád,

pak je jí Saturnin a z těch dětských třeba Karkulín ze střechy.

Právní jazyk může být čitelný

„Právník by měl být kultivovaný člověk, protože rozhoduje o lidských životech, majetcích a otázkách, jež nejsou jednoduché, a rozhodování o nich může mít citelné dopady. Právníkem by měl být někdo, kdo zná společnost, kulturu, umí se vyjadřovat a chovat. K čemuž může literatura napomoci,“ navrácí se host k otázce kultivace právníckého ducha a estetické stránky práva.

Druhá věc, která se v literatuře dá dle Škopa naučit, je schopnost psát: „Právník produkuje velké množství textu a není důvod, proč by texty neměly být čitelné.“ Právníci občas užívají jazyka jen velmi těžko srozumitelného i jim samotným. „Jde často o autoritu, o určitou symboliku. Někdy mají právníci potřebu vyjadřovat se jazykem jako kněží. Není to ten laický, ale sakrální jazyk, který má svou hloubku. Občas k tomu sklouzávají, aby byl stále patrný aspekt nepřístupnosti, aby „právníčtině“, alespoň trošičku, zůstalo to „kouzlo“. Úplně zjednodušit právní jazyk nelze. V podstatě by to znamenalo, že z práva zůstane jen ta všednost,“ dodává host.

Představa toho, že normativní texty budou vyhrávat literární ceny a strhnou nás svým jazykem, je vzdálená snad každému, kdo nějaký předpis již otevřel. Avšak, proč by nemohlo být čtení právních norem alespoň zčásti krásným zážitkem? „Samozřejmě by jím být mohlo. Jen je třeba najít vhodný poměr mezi sdělností, odborností a precizností, která je důležitá, a přijatelností pro publikum. Nemusí to být krásné a strhující, nemusí to vyhrát knihu roku, ale můžeme se o to alespoň pokoušet.“

Zajímá-li vás celý rozhovor, je možné si jej poslechnout na facebookových stránkách Práva o páté či na Youtube.

Foto: archiv Práva o páté, Jelena Kudel a Božena Filipová

Martin Kopa: Snažím se řídit tím, že každý člověk je víc než nejhorší věc, kterou kdy udělal

Kamila Abbasi

Poslední den Martinova působení na pozici asistenta Ústavního soudu jsme vyzpovídali tohoto inspirativního právníka, kterého znáte z portálu Iurium Daily: Ústavní právo. Co Martina přimělo opustit justici a vydat se do advokacie? Jaké vidí nedostatky české justice a jak cennou zkušenost mu do života přinesla? A co by doporučil začínajícímu talentovanému právníkovi?

Při oznámení Tvého odchodu z Ústavního soudu a zapojení se do týmu špičkových právníků správního práva v advokátní kanceláři HAVEL & PARTNERS asi každého napadla jedna otázka. Proč ses rozhodl odejít z justice do korporátu?

Takhle nahlas to zní vážně, co? Jen pro upřesnění, korporát pro někoho může znamenat samé fúze a akvizice. Já se ovšem v advokacii budu věnovat veřejnému a zejména správnímu právu. HAVEL & PARTNERS jsou samozřejmě velká advokátní kancelář, kterou ovládá byznysové prostředí. Těším se ale na něco nového. Na nové perspektivy, zkušenosti. A taky na paragrafy namísto poletování mezi články.

Není škoda, že se alespoň v nejbližších letech nestaneš soudcem?

Pravdou je, že jsem strašně soudcem chtěl být. Byl jsem ale zřejmě nemístně rozmazlený, protože by mě lákalo asi jen správní soudnictví. Na civil nebo na trest bych si netroufl. Jenže vlastně nevím, jak se správním soudcem v České republice stát.

Myslíš, že by se na výběru správních soudců mohlo nebo mělo něco změnit?

Možná je škoda, že nejsou specializovaná výběrová řízení, jaká se konala například před pár lety na správní úsek Krajského soudu v Brně. Výběrová řízení na soudce, kterých jsem se v minulosti účastnil, akcentovala jiná odvětví práva, přestože třeba následně vedla k výběru správních soudců. A v těchto výběrových řízeních jsem zcela upřímně pro nedostatek praktických zkušeností v daných oborech selhal.

Jak hodnotíš testy, které připravuje Justiční akademie a které jsou první příčkou na cestě do soudcovského stavu?

Určitě je třeba pozitivně ohodnotit jejich transparentnost. Výsledky jsou rychle, včetně zpřístupnění správných odpovědí. Ale jsou opět dle zadání všeobecné. Cílem je pravděpodobně najít větší počet budoucích kandidátů na soudce, kteří budou jmenováni podle potřeby, tedy na jakékoliv zaměření. Preferoval bych, kdyby byla výběrová řízení specializovanější.

Chtěl by ses v budoucnu vrátit do justice, kdyby se naskytla příležitost? Podívejme se například na Nejvyšší správní soud. Soudci Tomáš Rychlý a Lenka Krupičková ještě nedávno působili v advokacii.

Jak jsem zmiňoval, v posledních letech jsem o tom snil. Je sice důležité mít dlouhodobé plány, ale nechám

se překvapit, kam mě osud zavane. Většina pracovních pozic, které jsem v životě přijal, nebyla v mém hledáčku ještě minutu před tím, než mi byla nabídnuta. Tak uvidíme. Za každou šanci – včetně té nynější advokátní – jsem neskonale vděčný.

„Alespoň kotníkem pravé nohy jsem chtěl vždycky zůstat v praxi.“

Co tě nakonec přilákalo ke správnímu právu?

Jednou na podzim v roce 2014 mi tehdy nově jmenovaný soudce Nejvyššího správního soudu Filip Dienstbier, který mě znal z olomoucké právnické fakulty, nabídl, abych mu šel na soud asistovat. Chyběla mi v té době praxe, spisy, reálné příběhy lidí. Alespoň kotníkem pravé nohy jsem chtěl vždycky zůstat v praxi. Toho se mi na Nejvyšším správním soudu dostalo z plna hrdla. Zažil jsem tam nejúžasnější léta ve svém právnickém životě. Z těch zkušeností dodnes čerpám. Veřejné právo se mi vrylo do srdce a DNA tak, že jsem je odtamtud už nikdy nedostal.

Pracoval jsi na Nejvyšším správním soudu pro Filipa Dienstbiera a následně přešel přes ulici na Ústavní soud k Ludvíku Davidovi. Mohl bys srovnat asistentenskou práci v obecné justici a na Ústavním soudu?

Je to hodně jiné. Na Nejvyšším správním soudu to bylo akčnější. Naprostá většina věcí se řeší meritorně rozsudkem. Práce je tím pádem do jisté míry náročnější. Selekční institut obdobný zjevně neopodstatněnosti, ke kterému se na Joštově ulici [1] přeci jen sahá nejčastěji, Nejvyšší správní soud k dispozici nemá.

A z hlediska povahy pracovních činností?

V prvním senátu Nejvyššího správního soudu, kde jsem působil, probíhaly pravidelně každý týden porady soudců s asistenty nad probíranými případy. Na těchto poradách se i od asistentů očekávalo aktivní vystupování ve věcech, k nimž soudcům připravují podklady k rozhodnutí. To na Ústavním soudu neprobíhá. Vidět soudce v akci, různé odborníky z různých prostředí, byla asi největší životní škola.

Jak takové prezentace případů před soudci vypadají? A jak probíhá následná debata?

Je to živá týmová diskuze o živých kauzách. Asistent musí být svému soudci po ruce, být připraven hledat ve spise a pomoci posunout debatu, dovysvětlit skutkový stav. V některých senátech je z hlediska jejich obsazení mix akademiků, odborníků z praxe i kariérních soudců. I když byla debata vyhrocená, vždy byla věcná, a to se mi líbilo.

Máš tedy pocit, že se soudci uvnitř jednoho senátu v rámci rozhodovací činnosti znalostně doplňují?

Mohu samozřejmě mluvit jen o soudcích prvního senátu Nejvyššího správního soudu v tehdejší složení. Soudkyně Marie Žiškova je spolu s Michalem Mazancem autorkou soudního řádu správního.

Dokázala nám tak zprostředkovat, jak výklad některých ustanovení tehdy při psaní mysleli. Můj šéf Filip Dienstbier je celou svojí kariérou zaměřený na obecnou teorii správního práva, stavební právo a právo životního prostředí. Lenka Kaniová byla odbornicí na daně. Josef Baxa vyšel z trestářského prostředí, což se projevovalo v pozitivním směru při projednávání přestupkových věcí.

Stejně tak asistenti těchto soudců byli zaměřeni na různé obory. Dobře jsme se doplňovali, bylo to motivační. Navíc na správním právu je super, že i když se primárně zaměřujete na jiný obor – v mém případě hlavně na základní práva, u jiných kolegů a kolegyně to bylo třeba unijní právo – tak si v té správě každý najde to své.

„Člověk si v justici osvojí,
jak je důležité vyslechnout si i druhou stranu.“

Dala ti justice něco do života?

Samozřejmě. Na spoustu věcí jsem měl před svým angažmá v justici naprosto jiné názory. Pochopil jsem, že náš život často vede k prvotním názorům, o kterých po hlubším zkoumání problému zjistíme, že můžou být úplně mylné. Je to podobné jako se čtením soudního spisu nebo s dlouhou diskuzí se soudci. Když se do problému člověk zahloubá, často zjistí, že si zpočátku myslel úplnou blbost.

Člověk si v justici osvojí, jak je důležité vyslechnout si i druhou stranu. Lidé často přehánějí, nejen v žalobách či stížnostech, ale i v životě. Justice mě zkrátka odnaučila dělat si silný první dojem a silné předběžné závěry. Možná mě i naučila pochybovat o čemkoliv, co někdo řekne, což ovšem obecně vzato není ideální vlastnost.

Kdyby sis měl vybrat mezi soudcovským talárem v České republice, nebo místem asistenta na americkém Nejvyšším soudu, co by sis zvolil?

Nemám pro to samozřejmě předpoklady, ale vyzkoušet si roli asistenta na americkém Nejvyšším soudu

(SCOTUS) by bylo určitě lákavé. Americké ústavní právo mě strašně baví a zajímá. Jen nevím, jestli bych to svedl. Záleželo by i na soudci, k jakému bych dostal nabídku nastoupit. Se soudcem si člověk musí hodnotově rozumět. Byť takový Antonin Scalia byl známý tím, že si do svého týmu vybíral alespoň jednoho liberálního asistenta, aby díky němu „testoval“ své konzervativní názory.

Považuješ tedy hodnotové souznění se soudcem v otázkách ústavního práva za důležité?

Na Ústavním soudu jsem každopádně hodnotově souznil se svým šéfem, soudcem Ludvíkem Davidem. Je to jediný soudce Ústavního soudu, který prošel celou soustavou soudnictví, a předtím byl dokonce ještě advokát. Za všemi kauzami proto vidí reálné příběhy. Často mi říkal: „To přeci nemůžeme těm lidem do soudního rozhodnutí napsat.“ Tak se pozná soudce, který měl reálný kontakt s lidmi a jejich osudy v soudní síni. Domýšlel také důsledky svých rozhodnutí v praxi, což by soudce neměl opominat, sebevš se v justici nachází. Pan doktor David mě obecně do života hodně naučil a za ty dva roky v jeho týmu jsem mu moc vděčný.

Do jaké míry je společenské postavení asistenta v nejvyšších patrech justice jiné v Americe než u nás?

V Americe fungují law clerks (asistenti soudců) jen na rok. Zjednodušeně řečeno, soudce s asistentem od sebe vzájemně načerpají maximum vědomostí a dovedností a následně spolupracují s někým jiným. Zde v ČR asistenti působí u soudců řadu let, na Ústavním soudě mnozí z nich ještě pamatují tzv. „První soud“, který začal fungovat v červenci roku 1993.

Jenže to není ten nejdůležitější rozdíl mezi americkým a českým pojetím asistentství. Zatímco v USA se na asistenty SCOTUSu hledí jako na vážené právníky, u nás to tak není. Zde se na asistenty z vysokých soudů pohlíží spíše negativně a přezíravě. A to i ze strany zástupců justice.

Setkal ses v minulosti s takovým přístupem u nás?

Zažil jsem to na několika výběrových řízeních, kde bylo mé angažmá na Evropském soudu pro lidská práva a Nejvyšším správním soudu spíše minus. V USA je tomu naopak, zde je to záruka kvality, člověk odtud míří do těch nejlepších advokátních kanceláří. Je to ale samozřejmě dáno zcela jinou „justiční atmosférou“ a sám tak trochu rozumím tomu, proč předseda českého okresního soudu po lidech z vysokých soudů netouží. Mnozí mí přátelé, kteří dříve působili u vysokých soudů, a stali se soudci okresních soudů, například po kratším čekatelství či asistentování, jsou nicméně důkazem toho, že i člověk se zkušenostmi z brněnských vysokých soudů to může v tom „prvním valu“ svěst.

„Soudní rozhodnutí často mají pro lidi řadu negativních důsledků, na jejichž zohlednění soud nemá prostor.“

Lituješ nějakých konceptů nebo podkladů, které jsi pro soudce ve své dosavadní justiční praxi připravil a které se následně staly rozhodovacím důvodem soudu v navazujícím rozsudku?

Litování je asi silné slovo, upřímně ale pochybuji o mnoha věcech. Jsem zastáncem názoru, že v právu neexistuje jediná správná odpověď. Jsem si vědom mnoha případů, jež byly v konečném důsledku rozhodnuty dobře, ale měly současně i určité minusy, které šly ruku v ruce se zamítnutím či vyhověním. Soud zkrátka musí své rozhodnutí „říznout“. Nemá často procesní možnost, jak zohlednit, že ve svém důsledku by každé z řešení, která přicházela v úvahu, mělo celou řadu minusů. Jsem si plně vědom, že soudní rozhodnutí často mají pro lidi řadu negativních důsledků, k jejichž předejití však už soud nemá procesní prostor.

Jaká justiční kauza na tebe nejvíce zapůsobila?

Obligátně musím odpovědět, že každá, na které jsem zrovna pracoval. Ale určitě se objevilo několik případů, které vyčnívaly, a asi na ně nikdy nezapomenu. Jedním z nich byla mediálně poměrně známá kauza, kdy muž se zbytkovým alkoholem nezvládl řízení a při dopravní nehodě způsobil smrt své manželky a staršího syna. Mladší syn nehodu přežil. Muž se doznal. V soudním řízení šlo jen o trest. Od spisového materiálu se prakticky nedalo odtrhnout, ten příběh byl v mnoha ohledech strašně silný. Mimo jiné i tím, že se za onoho muže kromě jeho zaměstnavatele, starosty obce či učitelky jeho dětí postavili i rodiče manželky, kterou zabil.

V této kauze byla problematická především přiměřenost uloženého trestu...

Okresní soud v Opavě rozhodl podle mě správně a dal pachateli jen domácí vězení. To však následně zvrátil odvolací soud, který pachateli uložil 4 roky nepodmíněně. Odůvodnil to v jednom odstavci na pár řádků. Jak pak Ústavní soud uvedl ve svém nálezu, takové odůvodnění bylo nedostatečné. V celé věci se nicméně také objevilo jedno procesní úskalí, kterým je otázka (ne)přiměřenosti trestu jako dovolacího důvodu. Podle dřívější judikatury Ústavního soudu je nepřiměřenost trestu otázkou ústavněprávní kvality. Přitom se pro ni v úpravě dovolání v trestním řádu těžko hledá dovolací důvod. Současně Ústavní soud chce, aby každá trestní věc v meritu šla skrze Nejvyšší soud. To dohromady úplně nesejde. V dané věci to pak vyvolalo několik problémů.

První Martinova práce byla na Centru pro klinické právní vzdělávání Univerzity Palackého v Olomouci, kde pracoval na částečný úvazek. Poté se stal – podle svých slov pouhou shodou náhod – asistentem Filipa Melzera, náměstka pro justici na Ministerstvu spravedlnosti. Ještě než na ministerstvu nastoupil, byl ale přijat na stáž u Evropského soudu pro lidská práva, proto v justiční sekci ministerstva působil již dopředu jen na dočasnou dobu. Čtvrt roku pak stážoval ve Štrasburku při současném doktorském studiu ústavního práva na olomoucké právnické fakultě. Po stáži nějakou dobu působil výhradně na akademické půdě, než zatoužil po kontaktu s praxí. Nastoupil jako koncipient do advokátní kanceláře svého bratra, kde se věnoval i rozhodčímu řízení. Poté však dostal nečekanou nabídku pracovního úvazku ve Štrasburku na Evropském soudu pro lidská práva, kde strávil necelý rok. Po jeho skončení se vrátil do ČR na analytické oddělení Ústavního soudu. Stal se také na částečný úvazek zaměstnancem katedry ústavního práva PF UPOL. Svou asistentenskou praxi v justici započal na Nejvyšším správním soudu u soudce Filipa Dienstbiera. Odtud odešel k soudci Ludvíku Davidovi na Ústavní soud. Nyní je advokátem v kanceláři HAVEL & PARTNERS.

Tebou zmiňovaný nález je velmi často dezinterpretován tak, že Ústavní soud dal pokyn k propuštění pachatele na svobodu.

Je to tak. Soud mohl říct jen: „Zkuste to znovu, odůvodněte své rozhodnutí dostatečně a zohledněte tyto skutečnosti.“ Rozhodně Ústavní soud nevyšlo, aby muze propustili bez trestu. Případ však nakonec skončil prezidentskou milostí. Z mnou připravovaných podkladů zůstal v rozhodnutí citát mého oblíbeného právníka, Bryana Stevensona. Ten řekl jednu klíčovou větu, kterou se snažím při pohledu na účastníky soudního řízení řídit: „Každý z nás je víc než nejhorší věc, kterou jsme kdy udělali.“ Důležitá je i právě ta druhá část každého z nás, kterou je třeba ústavně chránit jako součást naší důstojnosti. Uvidíme, jak budou s nálezem pracovat obecné soudy. Otevírá totiž kromě mnoha jiných otázek i téma restorativní justice.

V rámci asistentického stavu Ústavního soudu jsi považován za osobu, která prosazuje test proporcionality na složité případy s ústavním aspektem. Mezi právními teoretiky se však ozývá řada hlasů, že jej ani Ústavní soud nepoužívá zcela správně. Co si o tom myslíš?

Teď se takový Zdeněk Červínek, který v téhle zemi ví o proporcionalitě dnes asi nejvíc, musel hodně zakuckat. Nevím, jestli jsem skutečně takovým proponentem proporcionality, sám v otázkách proporcionality a s ní souvisejících mám velké mezery. Nicméně proporcionalita je mindset, ve kterém musí ústavní právník přemýšlet. S paragrafy si v ústavním právu nevystačíme, soulad opatření omezujícího základní práva se zákonem musí být nutně někde uprostřed našich úvah.

Měli bychom očekávat aplikaci testu proporcionality i od nižších soudů?

Obecné soudy na toto přemýšlení někdy rezignují. Podle mě jsme dnes všichni textualisté. Nutně musíme u textu začít a pracovat s ním. Poletováním mezi principy si v praxi fakt nevystačíme. Textualismus je také největší zárukou proti tomu, aby si soudce dělal, co chce. Nesmí se však stát alibi, pokud se v konkrétní

věci zákon omezující základní právo zcela míjí s cílem, který má sledovat.

V nálezů Ústavního soudu týkajícím se nedotknutelnosti obydlí provozovatelů spalovacích zdrojů na tuhá paliva se Ústavní soud přiblížil k původnímu Alexyho konceptu vázící formule [2]. Proč si myslíš, že to tak dlouho trvalo?

Asi to předtím zkrátka nikdo do rozhodnutí nena-psal. Studenty na olomoucké právnické fakultě učíme Alexyho formuli. Osobně mi připadne nejvíce „přezkoumatelná“ co do úvah, které v proporcionalitě vedete. Jsem proponent testů a algoritmů či metodologie soudního přezkumu. Člověka to nutí odkrýt pro případ důležité okolnosti. Vede to k transparentnosti a k práci s ústavním právem *lege artis*. Najednou je to pro čtenáře přehledné. Člověk se musí zamýšlet nad tím nejdůležitějším – jestli míře intenzity zásahu odpovídá míra uspokojení kolidující hodnoty.

V tomto nálezů Ústavní soud vyslovil, že zásah do domovní svobody provozovatele kotle byl vzhledem k okolnostem mírný a přitom byl uspokojen významný zájem veřejnosti na ochraně životního prostředí a zdraví osob dotčených kouřem.

Šlo ve skutečnosti o abstraktní přezkum zákona bez souvislosti s konkrétní věcí. [3] To neznamená, že v konkrétních věcech opět nemůže dojít k nějakým nepřiměřenostem. Naše právo však pak dává v těch konkrétních věcech dotčeným osobám procesní prostor, jak se bránit, což považuji za důležité. Pokud si nicméně mohu dovolit špetku kritiky k tématu metodologie, které jsme řešili předtím, Ústavní soud je metodologicky často ne úplně přesný. Nakonec to soud i za tento „kotlíkový nález“ schytl. Vázící formule prý nebyla dotažena úplně do konce.

„U nás pořád převažuje teoretická výuka a studenti pak často pro stromy nevidí les.“

Proč opouštíš Právnickou fakultu Univerzity Palackého? Byla to podmínka nového zaměstnavatele? Nelze akademickou činnost skloubit s advokací?

Bylo to čistě mé rozhodnutí. Práci v advokacii a na vysoké škole bych už nedokázal skloubit dohromady. Chci se teď soustředit jen na jednu věc a dělat ji poctivě. Byť mě bavilo učení, v posledních letech jsem při své akademické činnosti nabyt pocit, že mi ujíždí vlak. Nese ovoce, když se člověk dvanáct hodin denně zaměří jen na jednu věc. V poslední době jsem ležel jen v judikatuře a cítil jsem na sobě, že nejsem tak teoreticky zdatný, málo jsem psal. Částečně je to dáno tím, že nebylo etické, abych kritizoval zaměstnavatele nebo se vyjadřoval k živým právním kauzám, které můj zaměstnavatel může mít na stole. Učení mi ale bude chybět, vždy mě nabílo pozitivní energii.

Kdybys měl před sebou velmi nadějnýho studenta práv, co bys mu doporučil?

Napadá mě heslo Ivana Hlinky, který říkal: „Hlavně se z toho nepos*at.“ Studia jsou náročná. A jak říkával Otakar Motejl, jako právník pak poznáváte život z horší stránky. Je proto důležité dbát o své duševní zdraví. Moc se mi v této souvislosti líbí aktivity spolku Nevy-pusť duši. Například v Americe se tomu hodně věnují, u nás jsou v těchto věcech mezery. Sám jsem na sobě

pozoroval jisté známky vyhoření. Celkový profesní tlak je obrovský ve spojení s tím, kolik nás, právníků, je.

Ve svém příspěvku na blogu Jiné právo s názvem Pohádková právnická fakulta jsi ocenil klinické vzdělávání. Univerzita Palackého v Olomouci, kde jsi doteď působil, je průkopníkem právních klinik. Je opravdu klinické vzdělávání odpovědí na nedostatků vysokého českého školství?

Jsem v této věci silně zaujatý a mám možná až příliš radikální názor, protože podle mého názoru jde o nejlepší způsob, jak právníky vzdělávat. Musí to být samozřejmě vyváženo teorií, nicméně existují i modely, podle kterých lze právo vyučovat jen prostřednictvím klinik – například v Yorku v Anglii. U nás pořád převažuje teoretická výuka a studenti pak často pro stromy nevidí les. Nepřipravujeme studenty do praxe, učíme je z 95 % tak, jakoby všichni studenti měli být univerzitními profesory. Za tohle prohlášení mě možná nebudou mít právníci rádi, nicméně já zastávám názor, že právo je pro většinu z nás řemeslo. A člověk si to často uvědomí, pokud se střetne s praktikem. Ten ho jednoduše vyškolí v oblasti, ve které je knihomol odtržen od reality.

Domníváš se, že mohou být úspěšnými právníky i ryzí praktici?

Často se v této souvislosti uvádí jméno Roberta H. Jacksona, amerického prokurátora u Norimberského tribunálu, který byl jinak soudcem amerického Nejvyššího soudu. Byl snad nejlepší legal writer [4], který u Nejvyššího soudu USA působil, a dodnes se řadí mezi nejvýznamnější soudce. Přitom práva nikdy nevy-studoval. Jen to prostě dělal v praxi a šlo mu to.

Jak taková dobrá klinická praxe vypadá?

Za kliniku považuji pouze kontakt s reálnými klienty[5]. Kliniky studenty neučí jen profesní a etické závazky. Je silným zážitkem říct někomu poprvé v životě, že není v právu, že bude muset zaplatit částku, pro kterou je žalovaný. Že prostě nelze vyhrát. Člověk tím získá cit k aplikaci práva a právních institutů. Za každým teoretickým příkladem, který bude student v ostatních hodinách na fakultě probírat, uvidí příběh konkrétního člověka. Možná díky tomu bude právo vnímat jinak. Ideální by bylo, kdyby si klinikou mohl projít každý student.

Kam až může klinická praxe zajít, mohou studenti skutečně obstát i ve značně složitých sporech, nebo řeší jen jednodušší případy?

Zmíním jeden případ, ze kterého jsem byl v úžasu. Na Hofstra University School of Law na Long Islandu, kterou jsme před lety navštívili s Maxem Tomoszkem, dnes již globální hvězdou klinického právního vzdělávání, studenti zastupovali klienty z kliniky v investiční arbitráži. Proti nim stál právník, který bral za hodinu stovky dolarů. Studenti proti němu vyhráli. Z jednoduchého důvodu: měli čas se na případ připravit. Musí to být neuvěřitelná zkušenost.

Tvoje žena je Lucie Mohylová, právnička a moderátorka Týdne v justici. Jak vypadá domácnost dvou úspěšných právníků? Libujete si v právu i doma?

Jedna z mnoha věcí, kterou na Lucii miluji, je, že právo není středobodem jejího života. Baví ji, ale míň než

mě. Takže ho doma tolik neřešíme. Jen právě pokud se bavíme o tématech, která mají být obsahem Týdne v justici. Asi ale ani neví, jak moc jsem na ni pyšný za to, co si v ČT vydřela a jak se vypracovala.

- [1] Zde sídlí Ústavní soud
- [2] V roce 2003 přišel Robert Alexy se svou vážící formulací nástrojem k posouzení nejproblematictějšího ze tří kritérií testu proporcionality. Jedná se o třetí kritérium, jehož pravidlo poměrování formuluje Alexy takto: „Čím větší je míra nenaplnění či omezení jednoho principu, tím větší musí být důležitost naplnění principu jiného.“
- [3] Kontrolu norem z hlediska ústavnosti lze pojmově dělit na kontrolu abstraktní a konkrétní.
V případě abstraktní kontroly norem jedná Ústavní soud na základě návrhu aktivně legitimovaných subjektů, které jsou oprávněny se na něj obrátit s návrhem kdykoliv v průběhu platnosti napadených norem. Ústavní soud

pak činí abstraktní přezkum souladu norem bez jakéhokoliv vztahu ke konkrétnímu případu, v němž potřeba aplikace příslušných norem vyvstala.

Naopak konkrétní kontrola norem bývá přípustná buď z podnětu státního orgánu (zpravidla soudu), který při řešení konkrétního případu byl při aplikaci příslušných norem konfrontován s jejich nesouladem s normami vyšší právní síly, popř. může právní řád umožňovat zahájení takové kontroly i z podnětu jednotlivé fyzické či právnické osoby, jež se aplikací napadeného předpisu v určitém případě cítí být dotčena na svých právech (viz Wagnerová, E.; Dostál, M.; Langášek, T.; Pospíšil, I. Zákon o Ústavním soudu s komentářem, Praha, ASPI, 2007, str. 241 až 242).

- [4] překl. autor právních textů
- [5] Existují i přístupy, které pod právní kliniku řadí i různé interaktivní a netradiční formy výuky a dovednostního vzdělávání

Foto: HAVEL & PARTNERS

Humans of PrF – Barbora Kočtářová

Blogy Humans of... odkrývají příběhy skutečných lidí po celém světě, zachycují jejich myšlenky, rozmanitost. Okénko Humans of PrF takto zachycuje naše kolegy z fakulty a přináší tím pohled pod povrch ve světě mnohdy uniformních a uhlazených právníků. Barbora Kočtářová je úspěšnou reprezentantkou Masarykovy Univerzity v karate. Na posledním Akademickém mistrovství světa v Japonsku se svým týmem obhájila 3. místo z Portugalska. Nám prozrazuje, jak v sobě jedna osoba může snoubit hned několik aktivit, jen je třeba mít jasný plán.

„Od malička jsem byla vedená k tomu mít hodně různých zájmů. Začalo to hodinami klavíru, pokračovalo lekcemi angličtiny, plaváním, aerobikem, zpěvem a také skautem. V jedenácti letech jsem se rozhodla pro další koníček, a to karate. Tréninky jsem trávila velkou část týdne a dny jsem měla rozplánované do poslední minuty. Jak jsem postupně dospívala, karate se pro mě stalo spíše životním stylem. Nikdy jsem ho nebrala moc jako sport. Nedokážu si představit, že bych jej někdy úplně vymazala ze svého života. Jednou se již naše cesty na několik let rozešly poté, co jsem při nehodě utrpěla úraz kolene.

Když jsem začala chodit na práva, myslela jsem si, že mi škola zabere velkou část týdne a na nic jiného nezbude čas. Realita však byla trochu jiná. Byla jsem navyklá na přísný režim a tu hromadu volného času jsem nezvládala. Ve druhém ročníku jsem proto ze dne na den přijala nabídku účastnit se akademických soutěží v karate za Masarykovu univerzitu. Hlavou mi proběhlo, že buď můžu sedět doma, anebo se můžu znovu věnovat tomu, co mě neskutečně baví, i přes nevěli lékařů.

Jak jsem se vrátila ke karate, postupně se i zbytek mého života vrátil do normálu. Následovalo několik sportovních úspěchů, ze kterých si nejvíce vážím právě bronzu z Akademického mistrovství světa 2018 v Japonsku. Karate je v Japonsku národní sport, takže ta atmosféra dalece předčila závody kdekoli jinde. Místní lidé si brali dovolenou, jen aby se mohli dojit podívat na finálové zápasy. Japonsko je prostě místo, kde to karate opravdu žije. Bylo neskutečné v takovém prostředí jen trénovat, natož závodit, a navíc se ještě

dostat na stupně vítězů. Tyto závody pro mě byly velkou životní zkušeností a obohatily mě v mnoha směrech.

V brněnském klubu Taro kan trénuji děti karate. Každá jejich medaile jako by byla moje vlastní, tak moc s nimi závody prožívám. Donedávna jsem byla na stáži na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí a půso-

bila jsem také ve studentské organizaci ELSA, teď už se ale soustředím hlavně na práci ve spotřebitelské organizaci dTest. A když si potřebuji na chvíli od všeho vyčistit hlavu, věnuji se jízdě na koni anebo mému stále oblíbenému klavíru. Lidé se mě někdy ptají, jestli toho na mě není moc nebo jestli bych nechtěla žít jinak. Ano, někdy toho na mě je moc a je pro mě těžké se překonat a pokračovat dál. Ale právě tyto momenty mě ve výsledku dělají silnější. A když přijde další ocenění, vím, že mé úsilí za to stálo.”

Foto: Barbora Říhová

Lenka Dobešová: Rozhodnete-li se být matkou, musíte si uvědomit, že někde bude nutné ubrat

Filip Vlček a Marek Pivoda

Začínala v advokacii, ale brzy se rozhodla věnovat péči o své děti. „Advokátky kolem mě končily v šest, sedm večer, vystresované a vynervované. V ten moment jsem si řekla, že to zkrátka nejde,“ říká Lenka Dobešová, lektorka na Katedře občanského práva MUNI a šestinásobná matka. S námi si povídala o přístupu pedagogů ke studentům, skloubení kariéry a rodiny či o nedostatečných podmínkách přijetí ke studiu na právnickou fakultu.

Je to zhruba dva roky, co jste byla oceněna Cenou rektora Masarykovy univerzity pro vynikající pedagogy v oblasti sociálních a humanitních věd. Máte od té doby větší chuť učit, když víte, že svou práci děláte dobře a studenti si jí navíc cení?

Chuť učit mám pořád stejnou, nicméně to ocenění je velice zavazující. Možná si mě někdo vybral na seminář právě proto, že se o té ceně někde dočetl, což by mě samozřejmě velmi potěšilo. Před každým novým semestrem mám však strach, jestli jsem se nezhoršila a jestli takového studenta nezklamu. Snažím se na výuku být vždy dobře připravená. I tak jsem si ale vědoma toho, že například ranní semináře občas nevyjdou tak dobře jako třetí odpolední seminář v řadě. Všichni jsme prostě lidi (*úsměv*).

V současné době na fakultě stále zastáváte pozici lektorky. Nechybí Vám vedle učení i věda?

Permanentní kontakt s právní vědou je v určité míře samozřejmě nutný. V opačném případě bych měla pocit, že neplním povinnost vůči studentům, kterou přirozeně cítím. Nemohu přijít na seminář a mít stejné nebo horší vědomosti jako oni. Ale upsat se vědě nemůžu. Pokud máte rodinu jako já, tak to zkrátka nejde.

Myslíte si, že v současné době pedagogové spíše tíhnou ke vědě a nekladou dostatečný důraz na výuku studentů?

Vůbec mi nepřísluší hodnotit práci ostatních kolegů, a tak bych se do toho nerada pouštěla. Je však naprosto přirozená věc, že někdo upřednostňuje vědu před pedagogickou činností. Ačkoliv nepokládám za vhodné, aby byl někdo pouze vědec, vůbec ne pedagog a přitom působil na vzdělávací instituci. Za rozumné považuji rozvrstvení rolí jako například v mraveništi či včelím úlu. Pokud bychom totiž postrádali erudované vědecké pracovníky, dostali bychom se na úroveň – a teď nechci jmenovat – některých okrajových komerčních škol.

Když už jsme se dostali k rodině – jak jako několikánásobná matka vidíte možnost skloubení právnícké kariéry s rodinným životem?

Asi teď půjdu proti proudu a budu antifeministická. Pokud budu mluvit za sebe, je to moje volba. Ve chvíli, kdy se rozhodnete být matkou, musíte si uvědomit, že někde asi bude nutné ubrat. Bylo by fajn – a myslím, že to tak v tuto chvíli i funguje – kdyby studentkám bylo umožněno studovat s individuálním studijním plánem a kdyby se matkám absolventkám umožňoval zkrácený úvazek. Není však diskriminační ze strany zaměstnavatelů, že takové podmínky nemožno umožnit všem matkám. Pokud má matka ošidit buď práci, nebo rodinu, vždycky se to musí projevit, ať už v jednom, nebo v druhém. Nejsme zkrátka nafukovací. O nějaké genderové vyváženosti nemůže být řeč, protože muži zkrátka rodit nemohou. Mám pocit, že je trochu špatně nastavená morálka ve společnosti, kdy mladé holky berou budoucí mateřství jako handicap. V roce 1996 jsem měla rok po škole a čekala jsem druhé dítě. Musela jsem zvážit, jestli je pro mne kariéra v advokacii, kde jsem tehdy jako advokátní koncipientka působila, tou správnou volbou. Advokátky kolem mě končily v šest, sedm večer, vystresované a vynervované. V ten moment jsem si řekla, že to zkrátka nejde. Kdo mě diskriminoval? Nikdo. Poté jsem šla na fakultu, kde mi bylo umožněno – a je tomu tak dodnes – uzpůsobit si režim tak, abych mohla být odpoledne se svými dětmi. To je podle mě volba, nikoliv diskriminace.

S tím souvisí další otázka. Jak hodnotíte zastoupení a odměňování žen v advokacii, justici či akademické sféře?

Problém nevidím. Kdo chce dělat kariéru, ten ji dělá. Podobně je to i v jiných oborech, jednoduše to rozhodně nemají například ženy-lékařky. Zdá se mi, že si občas studentky medicíny neuvědomují, že je čekají noční, pět let do atestace a dlouhá pracovní doba v nemocnici. Je opět třeba zvážit, nakolik je lékařka schopna být méně v práci a více s dětmi. Na soudech se alespoň dodržuje zákonná pracovní doba, horší je to už v advokacii. Já osobně tedy žádný handicap žen necítím a mám za to, že na výplatní pásce mají soudkyně stejně jako soudci.

Vy sama se odborně zabýváte zejména dědickým právem. Co je v tuto chvíli největším úskalím tohoto oboru?

Největším problémem současné právní úpravy je to, že je stále relativně nová. Je nutné mít stále sepejití s praxí, znát názory notářů na to, jak se dívají na staronové instituty dědického práva. Mluvím například o dědické smlouvě. Nemůžeme o ní říci, že je úplně nová, když tu byla velmi dlouhou dobu a pak na několik desítek let z právního řádu vymizela. Rovněž je nutné diskutovat se studenty o reálném využití dědického práva. Je mi jasné, že na první pohled se jedná o složitou materii. Na druhou stranu to nemůžeme shodit ze stolu jen proto, že se nám to zdá složité. Složitě neznamená špatně. Život totiž je složitý a právo to musí reflektovat. Instituty jako svěrenecké nástupnictví či odkaz nebo například podmínky závěti slouží lidem a není to v zákoně jen proto, aby se jich právník zalekl. Mám tedy za to, že by se nejen studenti, ale i lidé z praxe, zejména starší advokáti a notáři, měli v tomto oboru dále vzdělávat.

Myslíte si, že právní vzdělávání obecně má v České republice nějaké nedostatky, a pokud ano, vidíte případně nějaký potenciál na změnu?

Co se týče klasického vzdělávání, už léta vidím problém v přijímacím řízení. Testy studijních předpokladů ve stávající podobě nejsou vhodně nastaveny pro profil studenta právnické fakulty. Dávají větší šanci exaktně myslícím studentům, které čeká následná deziluze, když po nich v prvním a druhém ročníku chceme filosofování a znalosti z teoretických předmětů. Nemůžeme totiž hned zkraje učit, jak se uzavírá smlouva. Tito studenti pak často odpadnou, a to na úkor těch, kteří by to sice zvládli, avšak byli pod čarou, protože nemají prostorové vidění nebo nezvládli matematickou část TSP.

V čem by měly přijímací zkoušky spočívat?

V porozumění a následném rozboru textu. Obecně studijní předpoklady taktéž, ale ve smyslu společenskovedním, a to prostřednictvím průřezových otázek z politologie, filosofie a historie. Právníci totiž, na rozdíl třeba od stavařů, musí vědět, odkud právo plyne. I na lékařské fakultě mají vlastní přijímací testy. Bojíme-li se toho – a to je pochopitelné – že hodnocení by nemuselo být objektivní, pokud bychom je tvořili přímo my, mohly by být zpracovány například Sciem či Cermatem.

Vidíte nějaký problém ve vlastní náplni výuky, tedy zejména přednášek a seminářů?

Žádný problém necítím. Myslím si, že kvalita samotné náplně výuky se nezhoršuje, ba naopak se v posledních letech zlepšuje, neboť kantoři se stále vzdělávají.

Česká republika je vcelku unikátní v tom, že na klasických právech neexistuje bakalářský stupeň. Měl by bakalářský studijní program smysl?

Bakalářští studenti mají těžší pozici, protože jakožto pracující lidé do něj investují mnoho času a sil, zároveň však musí v krátkém čase pobrat velké kvantum informací. Pokud jim mám během jedné přednášky vysvětlit celé dědické právo a během další celé delikttní právo, řekněte mi, co mám pro účely přednášek vybrat jako důležité a opomenout jako nedůležité, pokud jsou to posluchači oboru Právo a nemovitosti. Stejně tak si nedokážu pro účely bakalářského vědního programu představit, že z práva něco vypreparujeme. To je jako kdyby na lékařské fakultě učili chirurgii, ale „jenom trošku“.

Závěrem ještě poslední otázka: Pokud byste měla dát studentům jednu radu, jaká by to byla?

Já bych dala radu již studentům posledního ročníku gymnázií nebo středních škol, ať se opravdu dobře zamyslí, jestli práva chtějí skutečně studovat. Někteří možná poslouchají rodiče, kteří si stále myslí, že právníci nosí domů peníze v baťožu. To je ale velká chyba. Je důležité se zamyslet, co chce člověk po škole dělat, a nikoliv za kolik peněz. Rovněž by se měli připravit na to, že je čeká ve srovnání s řadou jiných fakult velké množství učení. Na právech totiž logické myšlení nestačí – pokud se k tomu ten člověk neposadí, nemá šanci. A teprve po tom všem ať ty přijímačky zkouší.

Foto: Muni/Ludmila Korešová

PRÁVO

Přehled vybraných legislativních novinek za leden až duben 2018

Vendula Vymazalová

Časopis Právo21 vám i v roce 2019 přináší přehled vybraných změn v právním řádu. S chutí se pusťte do čtení, aby vám neunikly zajímavé novinky, které si pro nás zákonodárci přichystali.

Novela občanského zákoníku: Předkupní právo

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, původně obsahoval úpravu předkupního práva pouze v omezeném rozsahu. Novelou č. 460/2016 Sb., která nabyla účinnosti 1. 1. 2018, došlo k rozšíření předkupního práva na všechny případy převodu podílu na společně nemovité věci. Předkupní právo se vztahuje na převody úplatné i bezúplatné. U bezúplatných převodů mají spoluvlastníci právo koupit podíl za obvyklou cenu.

Zákonodárce v důvodové zprávě uvedl, že opuštění úpravy zákonného předkupního práva pro převod spoluvlastnického podílu nebylo vhodnou volbou. Zdůraznil, že zákonné předkupní právo fungovalo v našem právním řádu desítky let. Jde o institut osvědčený, na který občané spoléhají. Jeho zrušení nepřineslo zlepšení, ale naopak mnoho komplikací při převodu spoluvlastnického podílu a při vypořádání spoluvlastnictví. [1]

Změna nařízení vlády o minimální mzdě: Zvyšování

Od 1. 1. 2018 došlo ke zvýšení minimální mzdy z 11 000 Kč na 12 200 Kč. Hodinová sazba stoupla z 66 Kč na 73,20 Kč. Změnu zakotvilo nařízení vlády č. 286/2017 Sb., kterým se mění nařízení vlády o minimální mzdě. [2] Ke zvýšení minimální mzdy došlo v souladu s Programovým prohlášením vlády České republiky. To stanoví, že minimální mzda má být zvýšena po projednání se sociálními partnery tak, aby zaměstnancům zajišťovala důstojný život, nezávislý na sociálních dávkách. Její úroveň má být dostatečně

motivační a měla by se postupně, s ohledem na ekonomické a sociální souvislosti, přiblížit 40 % průměrné mzdy. Českomoravská konfederace odborových svazů navrhuje stanovit minimální mzdu pro rok 2019 na úroveň 13 700 Kč. [3]

Novela zákona o obalech: STOP igelitkám

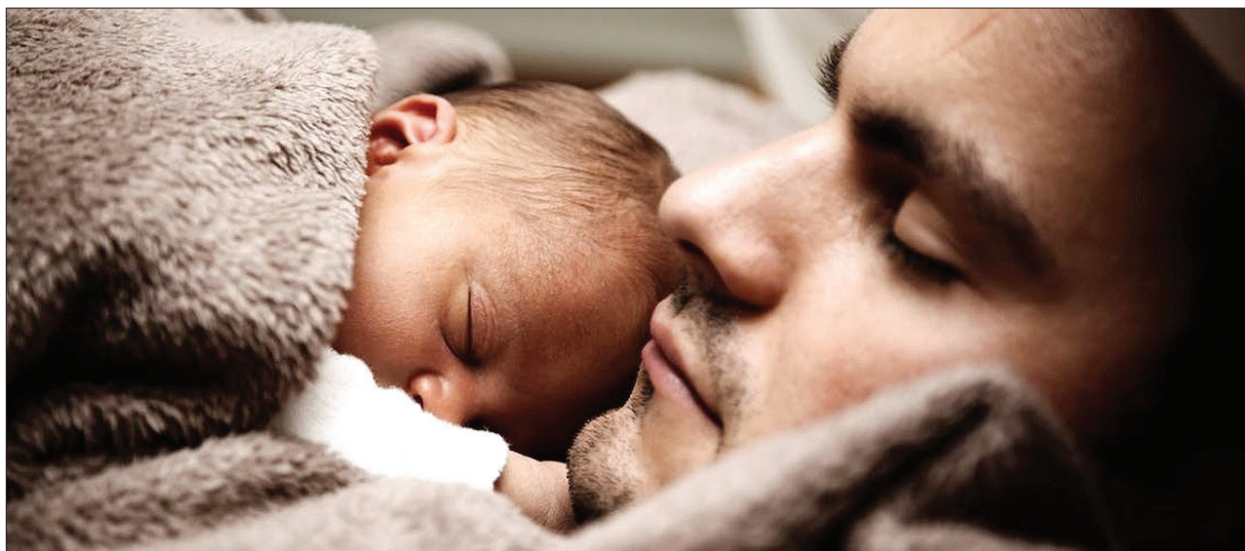
Zákon č. 149/2017 Sb. novelizoval zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, a zavedl s účinností od 1. 1. 2018 zákaz bezplatného poskytování jakýchkoliv odnosných plastových tašek. Zákaz se nevztahuje na takzvané mikrosáčky užívané typicky pro ovoce, zeleninu nebo pečivo. Při bezplatném poskytování plastových tašek se obchodníci dopouštějí přestupku, za který jim hrozí pokuta ve výši až 500 000 Kč.

Dle zákonodárce bylo nutné zohlednit aktuální stav životního prostředí a minimalizovat množství plastového odpadu. Dalším důvodem novelizace byla implementace směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 2015/720 ze dne 29. dubna 2015. [4]

Novela zákona o nemocenském pojištění: Otcovská dovolená

Mezi další novinky řadíme nárok na placené týdenní volno. Tatínkům ho zakotvila novela č. 148/2017 Sb. zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Nárok na placené volno mají od 1. 2. 2018 otcové, kteří v minulosti nepřetržitě hradili nemocenské pojištění alespoň tři měsíce. Týdenní volno mohou čerpat v průběhu prvních šesti týdnů po porodu nebo po prvním dni od osvojení dítěte. Volno musí otcové čerpat celý týden, rozdělení či přerušování možné není.

Zákonodárce v důvodové zprávě jako důvod změny uvádí zejména pozitivní sociální dopad na rodinu s novorozencem. Rozšíří se možnosti vyvážené péče o dítě mezi rodiči. To může vést k rovnějším šancím matky na trhu práce. Zdůrazňuje se pozitivní dopad

na psychiku matky, který spočívá ve větší podpoře ze strany otce dítěte. Zákonodárce se ho snaží přimět k větší angažovanosti na poli aktivního otcovství. Změna má vést k omezení stereotypu, že se o dítě stará (popřípadě má starat) jeho matka. [5]

Novela stavebního zákona: Koordinované řízení

Takzvané koordinované povolovací řízení zakotvila novela č. 225/2017 Sb. zákona č. 183/2006 Sb., stavebního zákona. Novela nabyla účinnosti 1. 1. 2018. V případě splnění zákonem stanovených podmínek je možné sloučit územní a stavební řízení (popřípadě i řízení o posuzování vlivu na životní prostředí). Zákon však ponechává volbu na stavebníkovi. Záleží na něm, zda využije možnost koordinovaného řízení, nebo bude absolvovat řízení jednotlivě. Mezi další změny provedené za účelem urychlení řízení můžeme zahrnout zkrácení lhůty pro přezkum nebo podání návrhu na zrušení opatření obecné povahy, kterým se vydávají územní plány, nebo použití koordinovaného řízení pro povolení záměru v území. [6]

Novela vyhlášky o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel: Bezpečnější silnice

Vyhláška č. 37/2018 Sb. novelizovala vyhlášku č. 277/2004 Sb., která upravuje podmínky zdravotní způsobilosti řidičů motorových vozidel, s účinností od 22. 3. 2018. Změny se týkají přílohy č. 3. Ta zahrnuje onemocnění, vady či stavy vylučující nebo podmiňující zdravotní způsobilost k řízení motorových vozidel. Nové podmínky způsobilosti jsou dány například u osob s neúčinně léčenou závažnou srdeční arytmií nebo kardiovaskulárním onemocněním, které

je spojeno s rizikem náhlé ztráty vědomí. Došlo rovněž k rozšíření počtu případů nezpůsobilosti u pacientů trpících diabetem.

Důvodem pro změnu dosavadní právní úpravy byla zejména nutnost implementace směrnice Komise (EU) č. 2016/1106 ze dne 7. července 2016, kterou se mění směrnice o řidičských průkazech. [7]

- [1] Zákon č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony.
- [2] Nařízení vlády č. 286/2017 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.
- [3] E-sondy. Odborová strategie: vyšší minimální mzda, kratší pracovní týden. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/7281-3/odborova-strategie-vyssi-minimalni-mzda-kratsi-pracovni-tyden>
- [4] Zákon č. 149/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), ve znění pozdějších předpisů.
- [5] Zákon č. 148/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- [6] Zákon č. 225/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- [7] Vyhláška č. 37/2018 Sb., kterou se mění vyhláška č. 277/2004 Sb., o stanovení zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel s podmínkou a náležitosti lékařského potvrzení osvědčujícího zdravotní důvody, pro něž se za jízdy nelze na sedadle motorového vozidla připoutat bezpečnostním pásem (vyhláška o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel), ve znění pozdějších předpisů.

Foto: Man, person, cute, young.pexels.com, CCO

Přehled vybraných legislativních novinek za květen až listopad 2018

Petr Jedlička

Předeevším v oblasti správního práva přinesl květen až listopad několik na první pohled drobných změn, které však vyřešily delší dobu diskutované otázky. Jedná se například o otázky systémové podjatosti, evropského vyšetřovacího příkazu či přestupkové imunity ústavních soudců.

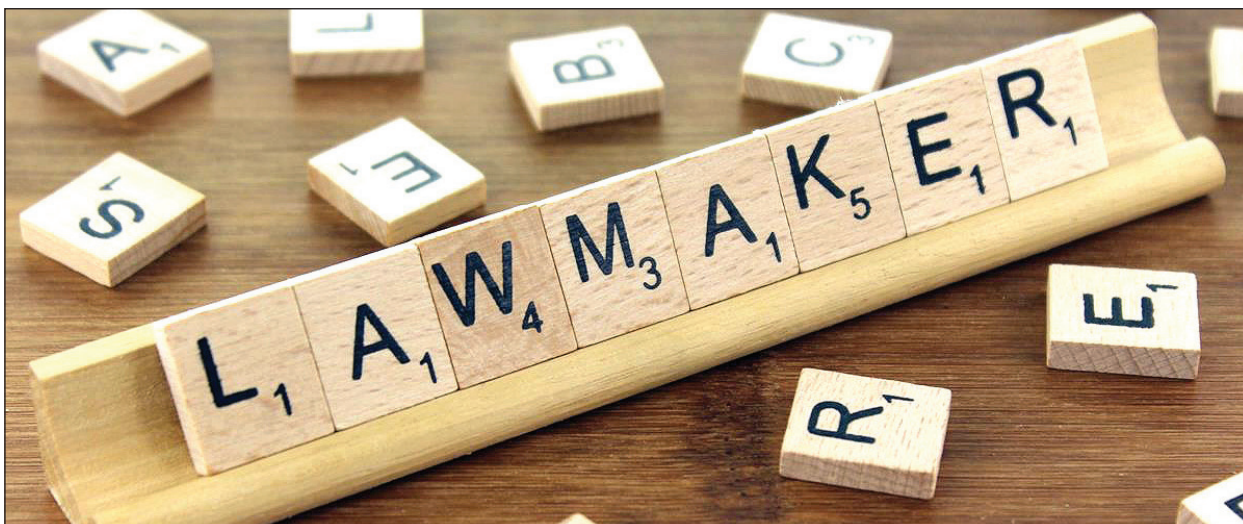
Zrušení přestupkové imunity ústavních soudců

S účinností od 1. 12. 2018 zmizel z ustanovení § 4 zákona o Ústavním soudu [1] odstavec druhý. Ten říkal, že soudce Ústavního soudu nelze stíhat pro přestupek. Změnu přinesla novela č. 173/2018 Sb. Přestupky se nově projednávají podle přestupkového zákona [2]. Soudce má možnost požádat o projednání věci v režimu kárného řízení. Takový postup je specifický tím, že věc projedná pětičlenný kárný senát složený ze soudců Ústavního soudu. Za kárné provinění lze uložit stejnou sankci, jaká by jinak příslušela za přestupek. Na dokazování se přiměřeně použijí pravidla trestního řízení a jako opravný prostředek slouží námitky, které projednává plénum Ústavního soudu.

Systémová podjatost

Systémová podjatost znamená, že správní orgán nedisponuje neustrannými osobami, které by mohly věc projednat. Všechny jsou podle pravidla uvedeného v ustanovení § 14 odst. 1 správního řádu vyloučeny. Typicky se jedná o situace, kdy je správní orgán zakotven v organizační struktuře subjektu, který má zájem na výsledku řízení – například pokud krajský úřad vede řízení, na jehož výsledku má kraj zájem. Systémovou podjatostí se podrobně zabývá mimo jiné usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2012, č. j. 1 As 89/2010-119. Dílčí úprava je obsažena i v ustanovení § 63 přestupkového zákona [2].

Předmětem diskusí byla otázka, na základě jakých důvodů lze o nepodjatosti úřednictva správního orgánu jako celku pochybovat. Novela správního řádu č. 176/2018 Sb. (účinná od 1. 11. 2018) z těchto diskusí výslovně vyloučila otázku služebního, respektive pracovního poměru k danému orgánu veřejné moci. Podle nového znění ustanovení § 14 odst. 2 správního řádu tak platí, že „Úřední osoba není vyloučena podle odstavce 1, pokud je pochybnost o její nepodjatosti vyvolána jejím služebním poměrem nebo pracovním nebo jiným obdobným vztahem ke státu nebo k územnímu samosprávnému celku.“

Stavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury

Novela č. 169/2018 Sb. zákona o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací [4] přináší mimo jiné novou povinnost (zákonně věcně břemeno) pro majitele nemovitostí. Vlastník musí umožnit provádění měření a průzkumných prací v rámci přípravy stavby dopravní infrastruktury prováděné oprávněným investorem, a to i před zahájením řízení, kterým se stavba umísťuje nebo povoluje, jakož i vstup investora na dotčený pozemek (§ 2f nového znění).

Pokud jde o správní rozhodnutí podmíněná závaznými stanovisky, nově se zavádí právní fikce, že rozhodnutí podmíněno není, pokud dotčený orgán stanovisko nevydá ani ve lhůtě 60 dní ode dne, kdy k tomu byl správním orgánem příslušným k vedení řízení vyzván. K později vydanému závaznému stanovisku se nepřihlíží (§ 2 odst. 7 nového znění).

Evropský vyšetřovací příkaz

Novela č. 178/2018 Sb. zavedla s účinností od 16. 8. 2018 institut evropského vyšetřovacího příkazu. Za takový příkaz se považuje tuzemský příkaz justičního orgánu vydaný za účelem opatření důkazu v cizině (členském státě) nebo obdobný příkaz vydaný v jiném členském státě za účelem opatření důkazu v tuzemsku [3].

Institut byl zaveden za účelem implementace směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. 4. 2014. Taxativně jsou vymezeny důvody pro odmítnutí výkonu příkazu – například pokud by výkon příkazu mohl poškodit bezpečnostní zájmy České republiky nebo pokud výkonu brání imunita nebo jiná překážka.

Justiční orgány ze zákona zavazují lhůty, ve kterých musí příkaz vykonat, pokud nebyl odmítnut nebo pokud nenastala jiná překážka. Preferují se přitom lhůty uvedené v samotném příkazu. Při výkonu evropského vyšetřovacího příkazu se musí justiční orgány řídit formálními náležitostmi a postupy v příkazu uvedenými, nejsou-li v rozporu se základními právními zásadami České republiky. Pokud justiční orgán zjistí, že by bylo vhodné provést další úkony právní pomoci neuvedené v příkazu, neprodleně o tom vyrozumí orgán jiného členského státu. Požádá-li o to justiční orgán

státu, který příkaz vydal, mohou být jeho zástupci přítomni úkonu, kterým bude vyšetřovací příkaz vykonán. Uvedené zásady snad výrazně urychlí spolupráci mezi členskými státy při opatrování důkazních prostředků.

Právní nárok na předškolní vzdělávání?

Původní poslanecká iniciativa [5] navrhovala zrušit větu druhou ustanovení § 34 odst. 1 školského zákona [6], která stanovila dětem starším 5 let povinnost předškolního vzdělávání. Výsledkem legislativního procesu o předmětném návrhu je, že tato povinnost zůstala zachována. Naopak se ale stanovilo, že dítě mladší 3 let nemá na přijetí do mateřské školy právní nárok. Změnu přinesla s účinností od 1. 9. 2018 novela č. 167/2018 Sb.

Co se projednává?

Senát schválil vládní návrh zákona [7] obsahující novelu trestního zákoníku usilující o zavedení tolik kritizované skutkové podstaty trestného činu maření spravedlnosti. Ožilo rovněž kyselé jablko sváru sociálních vrstev – karenční doba. Návrh skupiny poslanců [8] na její zrušení byl schválen ve třetím čtení a míří do Senátu.

- [1] Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.
- [3] Viz ust. § 358 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.
- [4] Zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů.
- [5] Návrh skupiny poslanců v čele s V. Klausem jr. ze dne 23. 1. 2018, sněmovní tisk 61/0, část č. 1/4, dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8 & t=61>
- [6] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění účinném od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018.
- [7] Vládní návrh zákona ze dne 8. 2. 2018, sněmovní tisk 79/0, dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=79 & O=8>
- [8] Návrh skupiny poslanců (Jan Hamáček, Jan Birke, Kateřina Valachová, Petr Dolínek) ze dne 21. 2. 2018, sněmovní tisk 109/0, dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8 & t=109 & snzp=1>

Foto: Lawmaker by Nick Youngson CC BY-SA 3.0
Alpha Stock Images

Influencerem snadno a rychle? Právní rámec odpovědnosti blogera za tzv. blog marketing

Lucie Smělá

S rozvojem sociálních sítí roste zájem podnikatelů o influencers. K poměrně nízkonákladové a zároveň efektivní formě propagace produktů či služeb využívají jejich vliv. Jak vytyčuje česká právní úprava meze pro marketing na sociálních sítích?

Influencerem je osoba, která svými názory, postoji či myšlenkami vyjadřovanými prostředky virtuální komunikace dokáže působit na myšlení a chování druhých lidí. Důvodů, které vedou podnikatele ke spolupráci s těmito „celebritami internetu“, je hned několik. Především se jedná o trend určující dnešní dobu. Noviny a časopisy jsou nahrazovány facebookovými, instagrameovými či twitterovými účty. Místo pořadů vysílaných v televizi fungují zase tzv. videoblogy převážně na platformě YouTube.

Hlavním lákadlem je veliký počet potenciálních zákazníků, kteří sledují svého oblíbeného blogera a považují ho za nezávislý zdroj informací všeho druhu. Dalším důvodem jsou nízké náklady, které musí podnikatel vynaložit, aby dosáhl virální, avšak nenásilné propagace svých produktů či služeb. Peněžní odměna pro influencera se odvíjí především od jeho popularity. Při porovnání nákladů, které by podnikatel vynaložil za inzerci v televizním vysílání či tisku, je tato odměna spíše symbolická. Najdou se i blogeri, jejichž spolupráce stojí podnikatele pouze poskytnutí produktu k testování.

Musí influencer přiznat spolupráci s podnikatelem?

Při úvahách o možnosti vztáhnout úpravu regulace reklamy na komerční sdělení obsažená v tomto druhu příspěvků je zásadní určit, kdy půjde o reklamu a kdy pouze o nezávislou uživatelskou recenzi.

U recenzí vyjadřuje influencer pouze své vlastní zkušenosti s daným produktem či službou, a proto na něj v takovém případě povinnost označit komerční sdělení nedopadá.

Pokud však cílem není pouhé předání svých osobních dojmů, ale podpora podnikání daného prodejce, bude se jednat o reklamu a její označení pak bude nezbytné. Dle ustanovení § 1 odst. 2 zákona o regulaci reklamy [1] je reklamou „oznámení, předvedení či jiná prezentace šířené zejména komunikačními médii, mající za cíl podporu podnikatelské činnosti, zejména podporu spotřeby nebo prodeje zboží, výstavby, pronájmu nebo prodeje nemovitostí, prodeje nebo využití práv nebo závazků, podporu poskytování služeb, propagaci ochranné známky, pokud není dále stanoveno jinak“.

Situace, kdy bloger věnuje inzerci celý svůj příspěvek, jsou méně časté. V takovém případě navíc většinou sám upozorní na fakt, že se jedná o reklamu. Problémovými jsou spíše reklamní sdělení fungující na principu tzv. product placement, kdy se inzerované zboží stane součástí příspěvku, jehož hlavním cílem

je něco jiného než podnitit zájem sledujících o daný produkt či službu.

Nikde není explicitně zakotveno, jakým způsobem má být na reklamní sdělení v příspěvku upozorněno. Lze se však řídit obecnou povinností jednat vůči spotřebitelům jasně a srozumitelně. Označení by mělo zaujímat viditelné místo a mělo by být na první pohled jasné, že se jím osoba přiznává ke spolupráci s podnikatelem. Ve světle těchto kritérií lze pochybovat o tom, zda je pouhé použití hashtagu #ad dostatečným.

Pokud influencer v příspěvku spolupráci sám nepřizná, může být pro sledovatele obtížné ji poznat. Výsledky průzkumu, který pro Fakultu sociálních věd Univerzity Karlovy vypracovala agentura Ipsos, ukazují, že neoznačenou reklamu u blogerů a youtuberů pozná pouze jedno dítě z deseti. [2] Obecně by hlavním určovatelem v takovém případě měla být především skutečnost, zda osoba za danou propagaci přijala protiplnění, či nikoliv a kdo stanovil podmínky propagace. Na každou takovou reklamu se budou vztahovat níže uvedená omezení a zákazy.

Odpovědnost influencera za zveřejňovaný obsah

Pro založení odpovědnosti dle zákona o regulaci reklamy musí být influencer jejím šířitelem ve smyslu § 1 odst. 7 zákona, tudíž právnickou či fyzickou osobou, která veřejně šíří komerční obsah naplňující výše uvedenou definici reklamy. V případě provozování videoblogu na platformě YouTube by byl za šířitele považován youtuber, který obsah skládající se mimo jiné z reklamního sdělení na platformu nahrává. [3]

Odlišnou míru odpovědnosti bude mít šířitel reklamy, který je zároveň v postavení podnikatele (tedy ten, kdo tak činí za účelem dosažení zisku). Na rozdíl od fyzické osoby nepodnikatele, na něhož se vztahují povinnosti především v podobě dodržování zákazů týkajících se specifických forem reklamy (např. reklama na zbraně a střelivo či veterinární léčebné přípravky), jejichž porušení představuje přestupek ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 daného zákona, je odpovědnost influencera – podnikatele podstatně širší. Kromě rozšířené odpovědnosti za přestupek (ustanovení § 8a zákona o regulaci reklamy) se na něj bude vztahovat také úprava zákona o ochraně spotřebitele, především její část o odpovědnosti za porušení zákazu nekalých obchodních praktik. [4]

Podnikající influencer nesmí ve svém příspěvku prezentovat svou osobní zkušenost s výrobkem či službou jako nestrannou spotřebitelskou recenzi, za danou propagaci obdrženou plnění a tuto skutečnost v příspěvku neuvést. Jednalo by se o klamavou obchodní praktiku ve smyslu přílohy č. 1 písm. u) zákona o ochraně spotřebitele.

Dalším z dotčených předpisů je občanský zákoník. [5] Při naplnění znaků generální klauzule v ustanovení § 2976 občanského zákoníku, tedy jednání v rámci hospodářského styku, které je v rozporu s dobrými mravy a zároveň způsobí přivodit újmu jiným soutěžitelům

či zákazníkům, se může influencer dopustit nekalé-soutěžního jednání či jedné z jejich zvláštních skutkových podstat (např. klamavé reklamy). Nutno zmínit, že delikt nekalé soutěže je objektivního charakteru, tudíž není relevantní, zda youtuber či bloger věděl, že se ho svým jednáním dopouští. Otázka zavinení však může hrát roli při uplatnění některých nároků z nekalé soutěže jako nároku na náhradu škody či na zaplacení přiměřeného zadostiučinění.

V českém prostředí byla k obvinění z nekalé soutěže nejbližší youtuberka známá pod přezdívkou Teri Blitzen. Ve svých příspěvcích propagovala nápoje společnosti Bubbleology, které však obsahovaly umělá barviva a větší množství cukru, než bylo uváděno. Konkrétní obvinění nakonec nepadlo, avšak tato poměrně medializovaná kauza vedla k takřka úplnému ukončení provozování YouTube kanálu mladé blogerky a ztrátě části jejich podporovatelů.

Kromě výše uvedených právních předpisů lze v kategorii tzv. soft law nalézt soubor zásad definovaných Radou pro reklamu sepsaných do podoby kodexu. [6] Vzhledem k omezené právní závaznosti obsahuje Kodex reklamy spíše obecná doporučení pro užívání jakékoliv formy reklamy, přičemž Rada pro reklamu zde působí jako samoregulační orgán, který může rozhodovat o namítaných porušeníh Kodexu. Tato rozhodnutí však nejsou právně závazná. V kontextu inzerce užívané influencerky může být relevantní zejména úprava zakazující skrytou reklamu (bod 2.3 kapitoly II) či odstavce týkající se tzv. osobních doporučení, která nesmějí být zavádějící nebo nepravdivá (body 5.1, 5.2, 5.3 kapitoly III).

Závěrem

Všudypřítomný boom rozličných forem blogování a sdílení co možná nejvíce událostí ze svého života

prostřednictvím sociálních sítí neušel pravděpodobně nikomu, natož pak pozornosti prodejců. Z činnosti influencerů se stala nejen záliba v podobě veřejného osobního deníčku, ale také prostředek sloužící k poměrně snadnému dosažení nemalého výdělku. Nic však není černobílé a s čerpáním výhod zákonitě přichází také povinnosti ve formě odpovědnosti za sdílený obsah. Kromě této odpovědnosti zároveň v případě neférového jednání hrozí, že osoba ztratí důvěru svých sledujících, a všechnen čas věnovaný budování fanouškovské základny tak může přijít vničeč. Klíčovým je dodržet výše uvedená omezení a především zřetelně označovat veškerou spolupráci.

Pokud jste se rozhodli být součástí blog marketingu a nejste si jisti, jaká pravidla jste povinni dodržovat, nechte si poradit na webových stránkách www.ferova-reklama.cz.

- [1] Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů („zákon o regulaci reklamy“).
- [2] Srov. článek „Neoznačenou reklamu u blogerů a youtuberů pozná jedno dítě z deseti, tvrdí průzkum“. 14. 5. 2018. <http://www.irozhlas.cz/> [cit. 14. 7. 2018].
- [3] Českými soudy nebyl daný problém prozatím řešen, lze však dovodit, že by dospěly ke stejnému závěru jako soud německý. Srov. článek „Německý soud rozhodl ve prospěch YouTube“. 9. 2. 2016. <http://www.rozhlas.cz/> [cit. 14. 7. 2018]. Konkrétně se jednalo o rozsudek odvolacího soudu v Mnichově z 28. 1. 2016, sp. zn. 29 U 2798/15.
- [4] Nekalé obchodní praktiky upravuje zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, zejména jeho přílohy č. 1 a 2 obsahující výčet klamavých a agresivních reklamních praktik.
- [5] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- [6] Kodex k zobrazení na <http://www.rpr.cz/> [cit. 14. 7. 2018].

Foto: Social media, pxhere.com, CC0 BY 1.0

Nedůslednost Ústavního soudu: Když se váží pouze jedna strana vah

Štěpán Paulík

Ústavní soud se v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/17 opět pokusil aplikovat test proporcionality. Bohužel znovu selhal, konkrétně při aplikaci třetího kroku testu. Nedávno jsme přitom byli svědky záblesku světla v podobě nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/17, zabývajícího se nedotknutelností obydlí provozovatelů stacionárních kotlů. Tehdy Ústavní soud aplikoval test proporcionality důsledně. Vrací se temné časy nemetodičnosti aplikace testu proporcionality?

Předmětem nálezu ze dne 2. 10. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 18/17 byla ústavnost řady ustanovení novely zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále ZoPK). Jednou z výtek navrhovatele byla nepřiměřenost úpravy ve vztahu k právu obcí a krajů na samosprávu. Bez ambic zabředávat do teoreticko-právních debat vedených o podstatě proporcionality nejprve krátce představím teoretické základy testu proporcionality. Následně shrnu argumentaci Ústavního soudu a na závěr poukážu na její nedostatky.

Základy testu

Princip proporcionality tvoří jeden ze základních kamenů současného soudního rozhodování o lidských právech. Jako takový stojí na představě lidských práv jakožto právních principů. Právní principy nelze realizovat absolutně, tedy na 100 %, protože jsou v neustálém vzájemném konfliktu. [1] Na jednu stranu zde existuje ideální představa lidských práv (dejme tomu absolutní nedotknutelnost vlastnického práva), která se na druhou stranu realizuje v nižší míře, než je myslitelná (limitem může být vlastnické právo jiné osoby). [2]

K tomuto pojetí lidských práv jako právních principů se přihlásil Ústavní soud, když například o rovnosti konstatoval, že „náleží k těm základním lidským právům, jež svou povahou jsou sociálními hodnotami konstituujícími hodnotový řád společnosti. V sociálním procesu plní tyto hodnoty funkci spíše jen ideálně typických kategorií vyjadřujících cílové představy, jež se nemohou zcela krýt se sociální realitou a lze je dosahovat jen aproximativním způsobem.“ [3]

Lidská práva konstruovaná jako právní principy jsou tedy relativní. To znamená, že jsou za určitých podmínek omezená. O jejich omezenosti lze hovořit zejména v situaci, kdy kolidují s jinými lidskými právy nebo veřejnými zájmy. Test proporcionality je jednou z metod, domnívám se tou nejvhodnější, jak omezení lidského práva svázat takovým způsobem, aby nám z něj vůbec něco zbylo.

Obecně se aplikuje ve třech krocích:

1. test vhodnosti odpovídá na otázku, zdali je omezení limitující lidské právo způsobitelné dosáhnout svého cíle,
2. test nezbytnosti zkoumá, zda neexistuje opatření, které je způsobitelné dosáhnout stejného cíle přinejmenším ve stejné míře a zároveň je šetrnější vůči omezenému lidskému právu,

3. test proporcionality *stricto sensu* vyvažuje mezi dvěma kolidujícími principy. [4]

První dva kroky pouze zkoumají vztah prostředků omezujících základní právo k jimi sledovanému cíli. Třetí krok ovšem zkoumá poměr mezi oběma kolidujícími lidskými právy či veřejným zájmem.

Tento třetí krok si lze tedy představit jako pomyslnou váhu, kdy vážíme na jedné straně mezi lidským právem a jeho omezením a na druhé straně mezi jiným lidským právem či veřejným zájmem a jeho naplněním na úkor prvního lidského práva. Jinými slovy třetí krok testu proporcionality zkoumá, zda převáží realizace jednoho lidského práva na úkor druhého kolidujícího práva.

Kde je zakopaný pes

Jak již bylo řečeno v úvodu, Ústavní soud přezkoumával přiměřenost několika ustanovení novely ZoPK ve vztahu k právu obcí a krajů na samosprávu. Nová ustanovení poměrně neurčitě definovala účel ochrany národních parků a z nich vyplývající omezení činností povolených na jejich území.

Ústavní soud nejprve ověřil, že novela sledovala legitimní cíl. Následně v bodě 55 obecně vymezil test proporcionality a správně popsal 3 komponenty testu. V bodě 56 pak konstatoval, že napadená právní úprava je způsobitelná dosáhnout legitimního cíle. První krok tedy aplikoval správně.

V bodech 57 až 60 provedl druhý krok, test nezbytnosti. Vzhledem k nedostatku argumentace navrhovatele správně nevymýšlel všechny možné hypotetické prostředky sloužící k dosažení legitimního cíle a uzavřel, že i druhým krokem napadená právní úprava prošla. I druhý krok tak provedl správně.

Ovšem ve třetím kroku přichází kámen úrazu aplikace testu proporcionality Ústavním soudem. Ústavní soud si při provedení třetího kroku vypůjčil přístup Roberta Alexyho, který pro zásah využívá tříúrovňovou stupnici nízký-mírný-podstatný (bod 62). Z neznámého důvodu ji nazval jako obecně používanou, nicméně na ní zdaleka nepanuje shoda a ani Ústavní soud ji donedávna vůbec nevyužíval. [5] Zásahu do práva na samosprávu krajů a obcí, přežila-li by napadená úprava, přisoudil míru nízkou. Pak Ústavní soud zničehonic konstatoval přiměřenost napadených ustanovení.

Otázka je, kam se podělo vážení s druhým lidským právem, tedy s právem na životní prostředí. Abychom totiž mohli posoudit přiměřenost nějakého omezení, musíme znát i druhou stranu vah. Opatření omezující lidské právo ob stojí v testu proporcionality, pokud ve třetím kroku převáží nad omezeným lidským právem. Ústavní soud tak selhal v tom nejpodstatnějším na testu proporcionality: ve zkoumání přiměřenosti, na které tímto *de facto* rezignoval a dopustil se tak logické chyby. Je to asi jako kdybychom si položili otázku: Co je těžší? Kilo železa?

Co za takovým pochybným postupem může stát? Mohlo by se jednat o nějakou vnitřní politiku na plénu – jinými slovy, že je znění odůvodnění výsledkem kompromisu kupříkladu formou vypuštění sporné části nálezu. Další možností je metodologické selhání soudců pléna. Jaromír Jirsa, který byl v daném případě soudcem zpravodajem, dosud v pozici soudce zpravodaje test proporcionality neaplikoval. Do vnitřního fungování Ústavního soudu nevidíme, takže lze jen stěží činit nějaké závěry ohledně toho, jak takové selhání Ústavního soudu vysvětlit.

Hypoteticky lze uvažovat i o jednom logickém vysvětlení. Při určení zásahu do práva na samosprávu obcí jako „nízkého“ lze už jen uvažovat o možnosti, že protichůdné právo bude zasaženo také „nízce“, jinak vždy převáží. Ústavní soud tak mohl „předvídat“, že jediný možný výsledek kromě ústavnosti úpravy je „remíza“ – tedy situace, kdy by obě práva v kolizi byla zasažena

stejně. Z remízy [6] pak soud dovodil ústavnost zákona, avšak celý tento logický postup v nálezu zamlčel. Zde nastiněný postup je sice logický, ale zároveň netransparentní.

Každopádně by bylo záhodné, aby Ústavní soud jako orgán ochrany ústavnosti vzhledem k významnosti testu proporcionality postupoval metodologicky důsledně. To se doposud až na výjimky [7] nedělo.

- [1] I tahle představa se neobejde bez kritiky. Viz např. Dworkin.
- [2] K rozlišení mezi scope a degree of realisation lidského práva viz BARAK, Aharon. *Proportionality: constitutional rights and their limitations*. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press, 2012.
- [3] Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/95.
- [4] BARAK, Aharon. *Proportionality: constitutional rights and their limitations*. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press, 2012, s. 303–344.
- [5] Výjimku tvoří např. výše citovaný nálezu ÚS sp. zn. Pl. ÚS. 2/17.
- [6] Teorii, jak postupovat v případě remízy po provedení vážení, je celá řada. Autor komentáře je přesvědčen, že v takovém případě má soud projevít zdrženlivost a ustoupit vůli parlamentu. Proto by šlo považovat postup Ústavního soudu za rozumný, nikoliv však za transparentní. Viz DA SILVA, V. A. *Comparing the Incommensurable: Constitutional Principles, Balancing and Rational Decision*. *Oxford Journal of Legal Studies* [online]. 2011, roč. 31, č. 2, s. 297–300.
- [7] „Kotlíkový nálezu“ sp. zn. Pl. ÚS. 2/17.

Foto: Ústavní soud (původně Zemská sněmovna, Zemský dům) v Joštově ulici v Brně. Stanislav Dusík, 3. 4. 2008. Wikimedia Commons CC BY SA 4.0

Nejstarší zákoník v Evropě pochází z Kréty. Na svou dobu byl velmi pokrokový

Petr Jedlička

Nejstarší dochovaný právní kodex v naší právní kultuře pochází jak jinak než z Řecka. Nalezen byl v obci Gortyna na Krétě jako nápis na zdi. Literatura o něm hovoří jako o „královně nápisů“. První osídlení se v tomto místě datuje až do 4. tisíciletí před Kristem. Krétským ženám i otrokům dával zákoník relativně volné postavení, což ve starověku nebylo typické.

Gortynský zákoník představuje pestrou směs hmotného i procesního práva. Zaměřuje se především na občanské a rodinné právo, některá pravidla však lze zařadit spíše do oblasti trestního práva. Reguluje například majetkové vztahy manželů při rozvodu, dědění, koupi otroka nebo prostředky ochrany před zajištěním a znásilněním.

Historie kodexu

Zákoník pochází asi z 5. století před Kristem. Představuje řeckou paralelu k římskému Zákonu dvanácti desek. Jeho text byl objeven na zdi v budově gortynského ódeia [1], což byla stavba sloužící k provozování hudby a scénického čtení. Ódeion vzniklo pravděpodobně přestavbou jiné, starší budovy. První zlomek zákoníku byl objeven v roce 1857 a nyní je vystaven v pařížském Louvru. Desky s nápisem se pak nacházejí v Gortyně na původním místě.

Koncepce předpisu předznamenává další vývoj soukromého práva

Z vnitřní systematiky zákoníku [2] vyplývá, že už v tehdejší době se rozlišovaly otázky práva statusového (zejména otázky osobní svobody), rodinného (osvojení, manželské majetkové právo), dědického či závazkového. V hrubých rysech kodex načrtl základy dalšího vývoje soukromého práva. Zákoník znal i institut neplatnosti a obsahoval dokonce přechodné ustanovení týkající se darování.

Zákoník sloužil především jako nástroj ochrany soukromých zájmů. Veškeré právní sankce byly pojaty jako soukromoprávní. Měly zásadně podobu pokuty. Její výše byla zpravidla stanovena zákonem samotným. Uvedení do předešlého stavu bylo naopak nárokem spíše výjimečným – využít jej bylo možno například při neoprávněném omezení osobní svobody.

Ve zvláštních případech bylo možno užít i svépomoci. Bylo tomu tak například u deliktu nevěry, kde manžel svedené ženy mohl svůdce zadržet ve svém domě do doby, než jeho příbuzní zaplatí výkupné jako sankci.

Proces a exekuce

Pro soudní řízení zákoník stanovil některá zvláštní pravidla hodnocení důkazů. Soudce někdy musel rozhodnout výlučně podle toho, co řekl svědek, či podle toho, které tvrzení bylo stvrzeno přísahou. Je rovněž pravděpodobné, že soudci se ve svojí agendě specializovali, neboť zákoník hovoří o soudcích pro věci sirotků.

Ačkoliv svépomoc při prosazování práva byla zásadně nepřipustná, výkon soudního rozhodnutí byl naopak ponechán vítězně straně sporu. Prodléval-li povinný (dlužník) s dobrovolným uposlechnutím rozhodnutí soudu, mohl po něm oprávněný (věřitel) v některých případech vymáhat i donucovací pokutu.

Z hlediska postavení žen byl kodex na svou dobu pokrokový

Je pozoruhodné, že ženy na Krétě požívaly větší volnosti než v jiných částech Řecka. Byly sice stále podrobeny manželově nebo otcově moci, svatbou však nepřicházely o svůj majetek. V případě rozvodu byla žena oprávněna ponechat si to, co do rodinné domácnosti vnesla, a polovinu ze zisku rodiny v tom objemu, v jakém se o zisk přičinila svým majetkem. Nadto mohla žádat ještě odstupné, zavinil-li rozvod manžel, a také polovinu rukodělných výrobků, které pro domácnost vytvořila.

Zákoník byl na svou dobu velmi progresivní. Kodex rovněž dokládá, že základy institutům soukromého práva nepoložil výhradně starověký Řím, jak by se někdy mohlo zdát. Na cestě za historií soukromého práva je tak třeba vydat se i do dalších oblastí antického středomoří.

[1] 1. pád „ódeion“, 2. pád „ódeia“, 3. pád „ódeiu“ atd.

[2] Text zákoníku v anglickém překladu ze staré řečtiny je dostupný v publikaci: ADONIS S. VASILAKIS a Aliki Koutsaki-Vasilaki. TRANSLATION. The great inscription with the law code of Gortyn. Heraklion: Mystis, 2006, s. 36. ISBN 9608853400.

Foto: *Tekst Gortyna kivide peal, Elen Jalak, flickr.com, CC0*

Princip omezené důvěry v dopravě na pozemních komunikacích

Marcela Lukášová

Doprava na pozemních komunikacích je spojena s mnohými riziky, řešením kolizních situací, ale také s problémy při posuzování odpovědnosti za zavinění dopravní nehody. Zásada principu omezené důvěry, která se na pozemních komunikacích uplatňuje, ovládá krizové situace v dopravě. Tuto zásadu lze zjednodušeně řečeno vysvětlit tak, že řidič motorového vozidla může předpokládat, že ostatní účastníci provozu si počínají dle pravidel silničního provozu.

Protože motorová vozidla ještě stále řídí lidé[1], spadá řešení situací vzniklých v provozu na pozemních komunikacích do jejich gesce a je jejich základní povinností, aby situaci vždy vyřešili nejlepším možným způsobem. To se však ne vždy stane, mnohdy řidič zpanikaří, situaci dobře neodhadne nebo se neodůvodněně spoléhá na dodržení pravidel silničního provozu ostatními řidiči a odmítá například snížit svou rychlost nebo se jinak přizpůsobit nastalé situaci.

Princip omezené důvěry

V dopravě na pozemních komunikacích se uplatňuje významná zásada, tzv. *princip omezené důvěry*. Tento termín označuje princip, který je užíván od čtyřicátých let minulého století. V České republice se pak prakticky začal uplatňovat až od padesátých a šedesátých let minulého století [2]. Do té doby se v ČSR uplatňoval opačný princip, tzv. *princip nedůvěry*, který se restriktivně uplatňoval pouze vůči řidičům [3]. Podporovaný byl především obecně pojímaným stanoviskem o nebezpečnosti samotných motorových vozidel za jízdy, nízkou znalostí dopravních předpisů napříč

veřejností a všeobecně tvrzeňým názorem, že si doposud člověk nezvykl na rychlý vývoj motorizace.

Obecně je třeba konstatovat, že každý účastník je povinen se dle § 4 zákona o provozu na pozemních komunikacích [4] řídit pravidly silničního provozu, dopravním značením a světelnými signály, případně i akustickými signály. Při nejasnostech si řidič tato pravidla a značky nemůže vykládat pouze ve svůj prospěch a stejně tak se nemůže ve své nastalé dopravní situaci rozhodovat podle značek, pravidel a signálů určených pro jiného účastníka provozu.

Uplatnění principu v rizikových situacích

Ve velkém množství případů tkví příčina dopravní nehody v tom, že se vozidlo jedoucí po hlavní silnici střetne s vozidlem jedoucím po vedlejší silnici, která se s hlavní silnicí kříží. K takovéto dopravní nehodě dochází často z důvodu, že řidič vozidla jedoucího po vedlejší silnici nedá přednost vozidlu jedoucímu po hlavní silnici. Příčinou nehody však může být i jednání řidiče vozidla jedoucího po hlavní silnici, a to například když tento řidič výrazně překročí povolenou rychlost [5].

U takové dopravní nehody je třeba posuzovat jednotlivě, které porušení povinnosti je významnější, a automaticky nelze označit za viníka nehody řidiče vozidla jedoucího po vedlejší silnici. Řidič motorového vozidla totiž může v souladu s principem omezené důvěry předpokládat, že ostatní účastníci provozu si počínají dle pravidel silničního provozu (v souladu se zákonem o provozu na pozemních komunikacích). Může předpokládat, že ostatní účastníci provozu přispějí svým způsobem jízdy dopravně stavebnímu stavu

vozovky nebo povětrnostním podmínkám a ostatním vnějším okolnostem, pokud z okolností konkrétního případu nevyplývá opak.

Představme si situaci, kdy se vozidlo jedoucí po hlavní silnici pohybuje rychlostí značně přesahující rychlostní limit – např. 130 km/h v úseku s povolenou maximální rychlostí 90 km/h. V takovém případě nelze vinit řidiče vozidla jedoucího po vedlejší silnici, který na vzdálenost od křižovatky nedokázal za snížené viditelnosti správně odhadnout rychlost příjezdějícího vozidla, na hlavní silnici vjel a v důsledku toho došlo k nehodě těchto dvou vozidel.

Existují však i situace, kdy nebude možné uplatnit princip omezené důvěry. Například když na přehledném úseku silnice řidič jedoucí po hlavní silnici spatří na vedlejší silnici příjezdět automobil. Ze způsobu jízdy auta příjezdějícího po vedlejší silnici evidentně vyplývá, že mu řidič nestihne dát před křižovatkou přednost v jízdě [6]. Pro řidiče jedoucího po hlavní komunikaci z tohoto plyne povinnost reagovat na nastalou situaci a své vozidlo zpomalit, či případně i zcela zastavit, nebo jinak adekvátně zareagovat na vzniklou krizovou situaci, byť sám dodržoval pravidla silničního provozu.

Judikatorní příklady

K vysvětlení podstaty principu omezené důvěry lze uvést příklad z judikatury. V rozhodnutí ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 953/2014 [7], které se týkalo situace, kdy řidič vozidla jedoucí po vedlejší silnici nebyl reálně schopný dát přednost v jízdě, jelikož v době vjíždění na hlavní silnici v zorném poli vůbec neregistroval rychle jedoucí vozidlo, Nejvyšší soud uvedl, že „[...] obviněný věděl, že pozbyl řidičské oprávnění [...] Přesto poté řídil v obci po silnici označené jako hlavní, v úseku s maximální povolenou rychlostí jízdy 50 km/h osobní motorové vozidlo Audi A8, které v důsledku prošlé technické kontroly nesplňovalo technické podmínky pro provoz na pozemních komunikacích, a v důsledku rychlosti jízdy nejméně 95 km/h v křižovatce s vedlejší pozemní komunikací zezadu narazil do osobního motorového vozidla Ford Mondeo v provedení taxi, jehož řidič vjel z vedlejší silnice do křižovatky proti příkazu dopravní značky P4 «Dej přednost v jízdě!» [...] Obviněný si počínal v příkrém rozporu s právními předpisy, mimo výše uvedené správní rozhodnutí dále překročil rychlost v místě povolenou o více než 80 %, což v konečném důsledku vedlo k závěru, že řidiči osobního automobilu taxi, vjíždějícímu z vedlejší ulice na hlavní komunikaci, nelze přičítat zavinění či spoluzavinění na vzniku dopravní nehody ani na způsobeném smrtelném následku.“

V této věci Nejvyšší soud dovodil, že řidič, který dává při jízdě křižovatkou přednost vozidlům příjezdějícím po hlavní silnici, nemusí dát přednost absolutně všem vozidlům, která v libovolné vzdálenosti od křižovatky vidí. Je tedy věcí odhadu řidiče na vedlejší silnici, aby řidiče na silnici hlavní nepřinutil k náhlé změně rychlosti nebo směru jízdy, přičemž při tomto svém odhadu samozřejmě vychází z rychlosti, kterou právní předpisy v místě křižovatky povolují.

K principu omezené důvěry se vztahuje požadavek existence příčinného vztahu mezi porušením právního předpisu a vzniklým ohrožením či způsobeným následkem a příčinného vztahu mezi účelem právního předpisu a vzniklým ohrožením či následkem [8].

Demonstrovat to lze na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 143/2011[9], ve kterém soud uvedl, že výjimkou ze zásady omezené důvěry v dopravě „jsou případy, kdy ze situace v provozu na pozemních komunikacích vyplývá povinnost dbát zvýšené opatrnosti nebo s předstihem reagovat na situaci, aby bylo zabráněno kolizi (např. na komunikacích nebo v jejich blízkosti se pohybují děti, osoby těžce zdravotně postižené, přestárlé, zjevně volně pobíhající zvířata, blízkost přechodu pro chodce nebo to dále vyplývá z existence instalovaných dopravních značek). Důvodně spoléhat na to, že tyto účastníci silničního provozu dodrží pravidla silničního provozu, může řidič jen v případě, pokud z konkrétních okolností neplyne obava, že tomu tak nebude. Mohou však nastat situace, kdy i tyto účastníci vytvoří řidiči svým náhlým neočekávaným a nepředvídatelným vstupem do vozovky překážku, jež může být pro řidiče i objektivně nezládnutelná. V takovém případě řidič neodpovídá za vzniklý protiprávní následek.“

Problematika související s principem omezené důvěry mívá s ohledem na závažné následky dopravních nehod i ústavní přesah. V relativně nedávné době se jí zabýval Ústavní soud ve svých dvou rozhodnutích. V prvním případě šlo o nález ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15 [10]. Obviněný byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody, zákazu řízení motorových vozidel a k náhradě škody za to, že před obchodním domem v prostoru parkoviště v obytné zóně nedbal zvýšené opatrnosti, zahájil couvací manévry z parkovacího místa a při couvání srazil dítě, které na následky poranění zemřelo. Tento případ ostatně byl i hojně medializován. [11]

V druhém případě se jednalo o nález ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3159/15 [12]. Řidič osobního automobilu byl odsouzen za přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, jelikož při odbočování vlevo narazil do zleva předjíždějícího motocyklisty. Řidič motocyklu v důsledku této nehody utrpěl závažná poranění hlavy s trvalými následky a s doživotním postižením. Řidič automobilu byl následně odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody na dobu čtyř měsíců a zároveň mu byla stanovena povinnost nahradit značnou škodu poškozenému.

Ústavní soud v obou výše zmíněných případech zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu, a to právě s odkazem na princip omezené důvěry. V souladu s ním vyložil Ústavní soud zákon příznivěji pro řidiče, kteří nehodu zapříčinili působením svých automobilů.

Důvodem zrušení v případě prvního nálezu, který se týkal couvání na parkovišti před obchodním domem, byla skutečnost, že řidič automobilu (v souladu s principem omezené důvěry) mohl spoléhat na to, že osoby dohlížející na dítě zamezí, aby se samostatně a nekontrolovatelně pohybovalo v prostoru parkoviště a vběhlo do dráhy vozidla. Podstatou názoru Nejvyššího soudu přitom byla skutečnost, že řidič je povinen couvat za pomoci výstražného signálu či jiné pověřené osoby vždy, není-li schopen přehlednout veškerý prostor za vozidlem. Ústavní soud k tomu konstatoval, že je zjevně nepřiměřené a v praxi nerealizovatelné splnit takto paušálně kladený požadavek Nejvyššího soudu.

V druhém případě, který se týkal ublížení na zdraví motorkáři, byla situace taková, že řidič automobilu odbočoval vlevo z hlavní silnice na vedlejší, použil při tom ukazatel směru, zařadil se ke středu vozovky a čekal,

až projedou protijedoucí vozidla. Přehlédl při tom, že se k němu ze zadu zleva přibližuje vysokou rychlostí řidič motocyklu. Ten přejel plnou čáru, porušil značku zákazu předjíždění a posilněn alkoholem začal zleva předjíždět stojící kolonu. V okamžiku, kdy motorkář míjel automobil obviněného, ten do něj z boku narazil, neboť již započal odbočovací manévr vlevo. Řidiči byli v obou případech odsouzeni pro nedbalostní trestné činy.

Ústavní soud shrnul, že řidič osobního motorového vozidla může v souladu s principem omezené důvěry v dopravě spoléhat na to, že pokud dává s dostatečným předstihem (řáděně) ostatním účastníkům silničního provozu najevo svoji vůli odbočit vlevo, a ověřil si předtím, že neexistuje překážka, která by mu v tom bránila, může odbočovací manévr dokončit. Výklad, který v tomto případě provedly obecné soudy dovozující porušení povinnosti řidičem automobilu, znamená, že povinnost dbát zvýšené opatrnosti je třeba interpretovat tak, že řidič musí zohlednit i možné úmyslné porušení pravidel silničního provozu jinými účastníky silničního provozu, současně tento výklad dle Ústavního soudu zakládal nerovnost v právech a povinnostech (čl. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny).

Objektivní a subjektivní hledisko

Abychom tedy shrnuli závěry, k nimž Ústavní soud dospěl: posuzují-li trestní soudy, zda byl trestný čin spáchan z nedbalosti, musí nejdříve zjistit, zda obviněný zachoval vyžadovanou míru opatrnosti. Tato míra opatrnosti je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení porušení či ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem. Pouze spojením těchto dvou hledisek může v trestním právu dojít k naplnění odpovědnosti za nedbalostní zavinění.

V případech projednávaných Ústavním soudem bylo objektivní hledisko vymezeno předpisy upravujícími provoz na pozemních komunikacích a obecně požadavkem na dodržování opatrnosti přiměřené nastalé situaci a okolnostem případu. Subjektivní hledisko

pak představovalo možnosti a schopnosti konkrétního pachatele k předvídání vzniku trestněprávně relevantního následku. Subjektivní hledisko nebylo v projednávaných případech naplněno. Princip omezené důvěry v dopravě tedy úzce souvisí se zachováním potřebné míry opatrnosti.

Závěr

Judikatura vrcholných soudů se k principu omezené důvěry v dopravě nestaví zcela paušálně, ale s citem pro konkrétní kauzu a specifické okolnosti. Konkrétně ve zmíněných případech, kterými se zabýval Ústavní soud, by například nebylo možné zprostit obžalovaného viny, pokud by couvající řidič z parkovacího stání vyjížděl nepřiměřenou rychlostí a před zahájením couvacího manévru by v blízkosti svého vozu skutečně viděl pobíhající dítě. V druhém případě by nebylo možné řidiče vozidla zprostit viny, pokud by kupříkladu slyšel rychle se přibližující motocykl a nedal by směrovým světlem znamení o směru jízdy.

Lze předpokládat, že se s uplatněním principu omezené důvěry budeme v judikatuře vrcholných soudů setkávat čím dál častěji, zejména s ohledem na dramatický technický rozvoj v automobilové dopravě v kontrastu s omezenou reakční schopností člověka – řidiče. Je to ostatně většinou právě selhání „lidského faktoru“, které nehody v konečném důsledku způsobuje navzdory technickému pokroku a moderním bezpečnostním prvkům.

Pozn.: Článek vznikl v rámci projektu specifického výzkumu MUNI/A/1142/2017 „Vývojové tendence trestní politiky II“.

[1] V současné době se vyvíjí autonomní vozidla, jejichž cílem je přesunout řízení vozidla z řidiče na autonomní systém. K této problematice např. blíže viz: Studie zpracovaná rešeršní službou Evropského parlamentu A common EU approach to liability rules and insurance for connected and automated vehicles. In: European Parliament [online]. [cit. 18. 7. 2018]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU\(2018\)615635](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU(2018)615635); nebo Volvo

- Drive Me Autonomous Driving Project. YouTube. [online], zveřejněno 12. 5. 2015, [cit. 18. 7. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=asKvI8ybJ5U>
- [2] POLCAR, Miroslav. Princip omezené důvěry v dopravě na pozemních komunikacích. Trestní právo 10. 12. 2015. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 7. 2018].
- [3] Ibidem.
- [4] Celé znění § 4 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích: „Při účasti na provozu na pozemních komunikacích je každý povinen a) chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní, aby nepoškozoval životní prostředí ani neohrožoval život zvířat, své chování je povinen přizpůsobit zejména stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, 1) povětrnostním podmínkám, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem a svěmu zdravotnímu stavu, b) řídit se pravidly provozu na pozemních komunikacích upravenými tímto zákonem, pokyny policisty, pokyny osob oprávněných k řízení provozu na pozemních komunikacích podle § 75 odst. 5, 8 a 9 a zastavování vozidel podle § 79 odst. 1 a pokyny osob, o nichž to stanoví zvláštní právní předpis, 5) vydanými k zajištění bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, c) řídit se světelnými, případně i doprovodnými akustickými signály, dopravními značkami, dopravními zařízeními a zařízeními pro provozní informace.“
- [5] K tomu bližší viz: rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2012, č. j. 7 As 91/2012 – 62. Nejvyšší správní soud [online]. Nejvyšší správní soud, © 2003 - 2017 [cit. 7. 7. 2018]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2012/0091_7As_120_20130131144938_prevedeno.pdf V tomto rozsudku soud uvedl, že „Příčinou dopravní nehody spočívající v tom, že vozidlo jedoucí po hlavní silnici se střetne s vozidlem jedoucím po vedlejší silnici, která se s hlavní silnicí kříží, je zásadně to, že řidič vozidla jedoucího po vedlejší silnici nedá vozidlu jedoucímu po hlavní silnici přednost. Výjimečně může být příčinou dopravní nehody jednání řidiče vozidla jedoucího po hlavní silnici, a sice tehdy, pokud řidič vozidla jedoucího po hlavní silnici v extrémní míře poruší stanovený rychlostní limit a současně rychlost jízdy vozidla jedoucího po hlavní silnici řidiči vozidla přijíždějícího po vedlejší silnici fakticky znemožní splnění povinnosti dát přednost. Faktické znemožnění splnění povinnosti se musí posuzovat s ohledem na konkrétní poměry místa, v němž ke střetu došlo. Rozhodnými okolnostmi tedy bude zejména to, nakolik jde o místo pro řidiče přijíždějícího po vedlejší silnici přehledné a nakolik mu umožňuje s dostatečným předstihem vidět vozidla přijíždějící po hlavní silnici a zohlednit jejich (případně i výrazně nadlimitní) rychlost.“
- [6] Povinnost stanovená § 22 odst. 1 a 2 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.
- [7] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 953/2014. Nejvyšší soud [online]. Nejvyšší soud, © 2010 [cit. 2. 7. 2018]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/133617D4D049A496C1257D8600306FED?openDocument&Highlight=0,
- [8] POLCAR, op. cit.
- [9] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 143/2011. Nejvyšší soud [online]. Nejvyšší soud, © 2010 [cit. 2. 7. 2018]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/DF9CF3644ACB798AC1257A4E0068ED61?openDocument&Highlight=0,
- [10] Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15. NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky [online]. Ústavní soud, © 2006 [cit. 8. 7. 2018]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>
- [11] Bližší viz: Ústavní soud se zastal muže, který při couvání na parkovišti zabil dítě. Novinky.cz [online]. Publikováno 8. 6. 2016 [cit. 1. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/405862-ustavni-soud-se-zastal-muze-ktery-pri-couvani-na-parkovisti-zabil-dite.html>; Ústavní soud se zastal řidiče, který dostal podmínku za přejetí batolete při couvání. LIDOVKY.cz [online]. Publikováno 8. 6. 2016 [cit. 1. 11. 2018]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/ustavni-soud-se-zastal-ridice-ktery-dostal-podminku-za-prejeti-batolete-pri-couvani.A160608_103601_ln_domov_sj
- [12] Nález Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3159/15. NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky [online]. Ústavní soud, © 2006 [cit. 8. 7. 2018]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>

Foto: A car accident in Tokyo, Japan, Shuets Udono, Flickr, CC BY SA 2.0

Prolomení internetové anonymity aneb Víím, kdo jsi a co máš rád

Jakub Klodwig

Pokud byste četli tento článek na internetu, souhlasili byste tím se znečištěním planety, topením štěňátek a čtrnáctidenní návštěvou svojí babičky. Že se vám to nelíbí? Pak webovou stránku opusťte, ale stejně vězte, že jste svůj souhlas již dali. Přesně takhle funguje praxe českých webových stránek při ukládání cookies do vašeho počítače.

Jestliže jste aktivní uživatel internetu a nevíte, co to soubory cookies jsou, kolik jich ve svém počítači máte nebo k jakému účelu slouží, pak tento stav potvrzuje protizákonnou praxi jejich používání. Za velmi krátkou dobu se jich totiž ve vašem prohlížeči nashromáždí desítky. Každá internetová stránka, která soubory cookies používá, by vám měla nejdříve vysvětlit, co to soubory cookies jsou a za jakým účelem je chce do vašeho počítače uložit. Teprve po vašem aktivním souhlasu by vám mohla daný soubor cookies do počítače nahrát. Jak však zjistil průzkum [1], i ty největší české stránky (například seznam.cz) se na nic neptají a mlčky vám již při prvním zobrazení stránky nahrají do počítače řadu souborů cookies.

Co jsou to soubory cookies?

Cookies jsou malé textové soubory sloužící k identifikaci osob na internetu. Webové stránky jsou schopné je uložit do koncových zařízení uživatelů (počítače, mobily, tablety apod.) už při prvním zobrazení stránky. Při dalším průchodu stránka soubor cookies rozpozná a přečte kód, který do něj sama zašifrovala. V kódu mohou být uloženy nejrůznější informace získané o uživateli. Potřebou rozlišovat cookies podle jejich účelu se zabývala i Mezinárodní obchodní komora v Paříži a vytvořila praktické členění vhodné pro další právní kvalifikaci:

1. Nezbytně nutná cookies (např. e-shopové vkládání do košíku);
2. Výkonnostní cookies (např. návštěvnost stránky);
3. Funkční cookies (např. přizpůsobení stránky či poloha zařízení);
4. Cílené neboli reklamní cookies (např. reakce na reklamu).

Jak vidíme, cookies se používají k nejrůznějším účelům a jsou mnohdy pro uživatele prospěšné, ba dokonce nezbytné. Málokdo ví, že i díky cookies existuje

internetové bankovníctví nebo nákupy na e-shopech. Stránky totiž potřebují udržet kontakt s uživatelem při procházení různými webovými stránkami. Pokud by si stránky uživatele neoznačily pomocí cookies, nevěděly by, který uživatel si zboží „vloží do košíku“ či prošel konkrétní fází platby. Nezbytně nutné cookies plní funkci užitečného prostředku, který umožní správný výkon uživatelem kýžené funkce.

Výkonnostní cookies jsou také užitečným prostředkem, tentokrát ale pro webovou stránku. Slouží ke zlepšování výkonu datových stránek, přičemž nikterak nenarušují soukromí uživatele. Pokud se použijí například ke sledování návštěvnosti stránky, pracují na principu virtuálního počítadla. Zaznamená se pouze průchod stránkou, ale nikoliv už další informace o uživateli.

Funkční cookies slouží k modifikaci uživatelského rozhraní webové stránky. Jsou v nich uloženy informace o přizpůsobení stránky potřebám uživatele (velikost písma nebo jiné variabilní prvky). Mohou obsahovat například informaci o geografické poloze uživatele a zobrazovat mu denně relevantní předpověď počasí. Pro řadu uživatelů se ale může jednat o příliš osobní data. Zde se mohou rozcházet názory na přiměřenost zpracování údajů na ose komfortu a soukromí uživatele. [2]

Jindy však cookies působí vyloženě jako špión stránek navštívených v minulosti. Narušují soukromí uživatele a obtěžují ho při prohlížení internetového obsahu. Cílené neboli reklamní cookies obsahují například počet zobrazení reklamy a její úspěšnost z hlediska prokliku. Slouží k cílení reklamy a jsou tedy výrazně v zájmu stránky. V současné době je při inzerci využívá drtivá většina online reklamního průmyslu. [3] V praxi

to může znamenat, že když omylem kliknete na banner s reklamou na novou desku Evy a Vaška, bude vás celý internet ještě další týdny zahrnovat nabídkami na kvalitní dechovou muziku.

Právě doba trvání cookies je velmi důležitou proměnou, kterou lze volně nastavit. Jednoduchost a široký způsob využití činí z cookies skvělý nástroj k překonání anonymity prostředí http [4]. Existuje totiž více možností, jak nastavit dobu trvání, a s tím přichází důležité rozlišování cookies podle jejich trvanlivosti. Zatímco krátkodobější cookies, která nazýváme cookies pro relaci, se automaticky se zavřením prohlížeče mažou, u persistentních cookies tomu tak není. Persistentní cookies mají podstatně delší životnost, která je vázána na pevně určenou časovou hodnotu. Typicky reklamní cookies bývají nastaveny na dlouhé měsíce a roky trvání.

Právní úprava

Ptáte se, kde se zmatek vzal? Jak je možné, že v prostředí českého internetu nerušeně existuje stav, který je protiprávní? Odpověď je jednoduchá. Ryba smrdí od hlavy.

Problematiku cookies upravuje v českém právním řádu § 89 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích (neboli ZEK), který implementuje směrnici o soukromí a el. komunikacích (čl. 5 odst. 3) [5]. Po sedmi letech účinnosti se však směrnice novelizovala. Změna spočívala v přechodu od režimu opt-out na režim opt-in. V režimu opt-out mohly stránky ukládat soubory cookies, dokud jim to uživatel nezakázal. Opt-in naopak zakazuje nahrávat cookies do okamžiku výslovného souhlasu uděleného uživatelem. A zde začínají být věci zajímavé.

Český zákonodárce do své důvodové zprávy napsal, že: „získání přístupu k údajům uloženým v koncových zařízeních účastníků nebo uživatelů, je možné pouze se souhlasem“. Tím deklaroval, že chce změnu provést tak, jak mu ukládá směrnice, nicméně v samotném textu § 89 ZEK se v tomto smyslu nezměnilo vůbec nic. Vadu implementace obvykle řeší právní figl zvaný eurokonformní výklad. Národní ustanovení, která neodpovídají evropské úpravě, máme vykládat tak, aby s ní byla v souladu. I toto šikovně zaklínadlo má však své limity. Stejně jako výslovné „ANO“ nelze ani výkladem změnit na „NE“, tak i opt-out nelze ani eurokonformním výkladem vyložit jako opt-in. [6] Tudíž zkráceně – směrnice je implementovaná špatně a Česká republika porušuje své mezinárodní závazky, k jejichž dodržování se ve své ústavě zavázala.

Jak byste mohli nesouhlasit?

Dá se předpokládat, že nejasná právní úprava režimu opt-in přispěla k nedodržování celé řady dalších požadavků, které jsou kladeny na používání cookies. Kombinace nejasného východiska Úřadu pro ochranu osobních údajů, personální neodbornosti panující v první dekádě jeho působení a nízkých sankcí, které může ukládat, prakticky vedla k jeho profesní impotenci. Není proto divu, že s protřečící si právní úpravou a bezzubým dozorovým úřadem se problematika cookies v praxi vůbec neřešila. Kdo by se pak zabýval výkladem Čechům ještě vzdálenějších evropských orgánů, jako je WP29 [7], která pro souhlas s cookies požaduje:

1. Určitost
2. Načasování
3. Aktivní projev vůle
4. Skutečnou volbu [8]

Tedy specifikaci, o jaký konkrétní druh cookies se při požadavku souhlasu jedná, za jakým účelem a po jak dlouhou dobu jsou cookies zpracovávány. Přičemž dle druhého požadavku WP29 nelze akceptovat praxi, kdy jsou cookies uloženy do počítače již při prvním zobrazení, a až následně si uživatel čte hlášku informující o jejich použití. I kdyby dodatečně uživatel souhlas udělal, pouze by mohl chybu konvalidovat. Taková logika je naprosto scestná, protože pak nějaký souhlas nedává smysl, a to ani v konkludentní formě. Konkludentní forma, která je u českých stránek nejčastější (tedy pouze hláška informující, že setrváním na stránce s jejími cookies souhlasíte), tak nedává smysl hned dvakrát, protože zřetelně neobstojí ani před požadavkem aktivního projevu vůle.

Surfováním na českém webu souhlasíte s používáním cookies, zvykněte si. Nikdo se vás neptá, jakých cookies? Po jak dlouhou dobu? Komu se informace budou předávat? Nebo jestli vlastně víte, co to cookies jsou. Český zákonodárce jim nerozumí, dozorový úřad asi taky ne, a pokud ano, dodržování předpisů nevynechává. A něco jako požadavek „skutečné volby“, kterou (naprosto racionálně) WP29 požaduje? K čemu taky, vždyť u nás přece souhlas není chápán jako výraz volby. To bychom první museli mít možnost cookies odmítnout, že?

Ignorantia maxima!

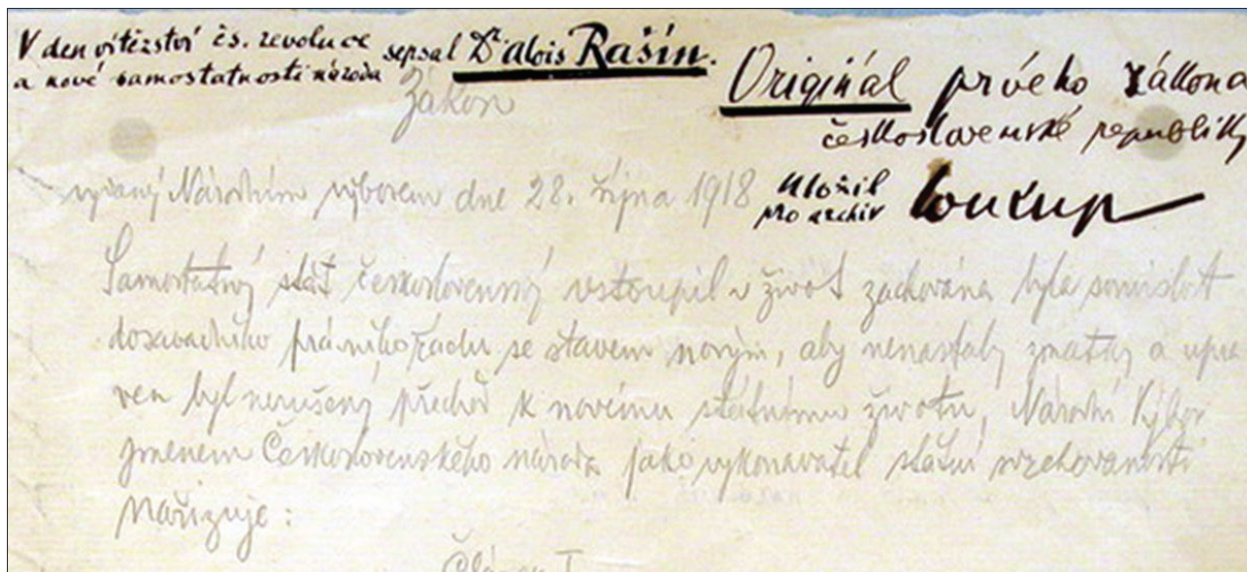
Česká republika nedodržuje své mezinárodní závazky. Česká právní úprava cookies je v přímém rozporu s tou evropskou. České weby právní úpravu cookies neřeší. Pokud ji řeší, řeší ji špatně. Proč by se cookies taky zabývaly, když dozorový úřad dosavadní praxi nesankcionuje?

Českým občanům to nevádí – nerozumí tomu. Ti, co tomu rozumí, spoléhají na zákaz ukládání cookies, jež se dá nastavit v prohlížeči. Dokonalý řetězec ignorace, zdá se. Jenže vězte, že existují i lepší techniky než cookies, proti kterým se technicky bránit nelze (evercookies, flashcookies, fingerprinting...) [9], a pokud se proti nim nebráníme legislativně, pak se nebráníme vůbec.

Jo, s a přečtením tohoto textu s tím souhlasíte.

- [1] KLODWIG, Jakub. Aktuální otázky právní úpravy cookies. Brno 2018. Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 45.
- [2] KLODWIG, Jakub. Aktuální otázky právní úpravy cookies. Brno 2018. Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 17.
- [3] Cookies umírají, reklamní branže si ale najde náhradu – Root.cz [online]. [vid. 13. srpna 2018]. Získáno z: <https://www.root.cz/clanky/cookies-umiraji-reklamni-branze-si-ale-najde-nahradu>.
- [4] Hypertext Transfer Protocol je nejpoužívanější internetový protokol, který funguje na principu dotaz → odpověď. Jednotlivé dotazy nejsou z pohledu serveru rozlišitelné, a tedy je označován za bezstavový protokol. To může být výhodné u jednoduchých internetových prezentací, ovšem při programování složitějších webových aplikací jako je „vkládání do košíku“, není dostatečný. Tento nedostatek je řešen pomocí cookies.
- [5] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací.
- [6] KLODWIG, Jakub. Aktuální otázky právní úpravy cookies. Brno 2018. Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 25.
- [7] WP29, neboli český Pracovní skupina založená podle článku 29 směrnice 95/46/ES, je nezávislý evropský poradní orgán složený z vedoucích představitelů národních dozorových úřadů na ochranu osobních údajů. Jejím úkolem je zejména výklad GDPR (Obecného nařízení o ochraně osobních údajů) a vydávání pokynů a doporučení k jednotnému uplatňování GDPR ve členských státech EU. Po účinnosti GDPR se proměnila v Evropský sbor pro ochranu osobních údajů.
- [8] PRACOVNÍ SKUPINA PRO OCHRANU ÚDAJŮ ZŘÍZENÁ PODLE ČLÁNKU 29. Pracovní dokument č. 2/2013 poskytnutí pokynů pro získávání souhlasu se zpracováním cookies 2. září 2013 [online]. [vid. 13. srpna 2018]. s. 2. Získáno z: <https://www.pdpjournals.com/docs/88135.pdf>.
- [9] Rozšíření blokace cookies uživateli pomocí nastavení v prohlížeči vedlo k vytvoření nových typů cookies, které jsou schopny blokaci překonat různými způsoby. Evercookies jsou schopny se po smazání ihned obnovit. Flashcookies jsou místo do prohlížeče, ukládány do Adobe Flash, který je užíván 98 % uživatelů. Metoda fingerprintingu funguje jako otisk prstů ve virtuálním světě, přičemž za pomoci mnoha proměnných zjištěných z metadat je možné uživatele identifikovat díky jedinečné kombinaci jeho vlastního nastavení.

Foto: Václav Pokorný

První, a přesto jedenáctý v pořadí. Několik zajímavostí k zákonu z 28. října 1918

Adam Pálka

Nejstarší československý zákon byl sepsán v Praze během noci z 27. na 28. října. V této době Národní výbor československý očekával porážku Rakouska-Uherska v první světové válce. Nabízela se proto vhodná příležitost k revoluční změně: vyhlášení samostatného státu Čechů a Slováků. Zmiňovaný zákon je navzdory své stručnosti v mnohém zajímavý. Dodnes je o něm možné vést diskuzi, zda byl skutečně prvním zákonem Československa.

Ke schválení a publikaci zákona Národním výborem došlo 28. října. [1] Pražská veřejnost se toho dne od ministra zahraničí dozvěděla, že Rakousko-Uhersko přistupuje na mírové podmínky amerického prezidenta. Tuto tzv. Andrásyho nótu si lidé mylně vyložili jako souhlas Habsburků s českou, případně československou samostatností. [2] Vše mělo rychlý spád – kromě Zákona o zřízení samostatného státu československého bylo sepsáno i svolání Lide československý [3] a dalšího dne se oba texty dočkaly otištění v novinách.

Co zásadního zákon obsahoval? V preambuli se kromě jiného píše o vstoupení samostatného Československa v život. Následuje pětice článků nařízených Národním výborem v roli vykonavatele státní svrchovanosti. Dle čl. 1 má být forma státního zřízení určena Národním shromážděním (v tu dobu ještě neexistujícím). Čl. 2 stanovuje ponechání všech dosavadních zákonů a nařízení v platnosti. Čl. 3 podřizuje Národnímu výboru veškeré státní, krajské či samosprávné úřady. Dle čl. 4 nabývá zákon účinnosti 28. říjnem 1918. Poslední čl. 5 ukládá Národnímu výboru československému provedení zákona. [4]

Proč první československý zákon z 28. října není tak úplně první

Zákon o zřízení samostatného státu československého byl prvním schváleným zákonem Československa. Na počátku listopadu se ale v nově publikované Sbírce zákonů a nařízení státu československého objevil pod číslem 11/1918 Sb. z. a n. Kde hledat příčinu?

Při vzniku nového státního útvaru vyvstala otázka, zda má být v zákoně č. 1/1918 Sb. z. a n. právně ošetřena existence státu, nebo Sbírky zákonů a nařízení. Zákonodárce se nakonec přiklonil ke druhé variantě, tudíž zákon č. 1/1918 Sb. z. a n. (účinný od 2. listopadu 1918) upravuje vyhlášení právních předpisů ve Sbírce zákonů a nařízení. V jeho textu je přitom odkaz na nejstarší československý zákon: „Do této sbírky pojímají se dodatečně i zákony a nařízení Národním výborem československým před vyhlášením tohoto zákona vydané. Jich účinnost počítá se však ode dne, kdy byly veřejně vyhlášeny.“ [5] Zákon o zřízení samostatného státu československého byl vyhlášen 28. října a tohoto dne rovněž nabyl účinnosti.

Národní výbor nepokládal za nutné umístit klíčový Zákon o zřízení samostatného státu československého na druhé místo hned za zákon č. 1/1918 Sb. z. a n. Zákon byl publikován 6. listopadu pod č. 11/1918 Sb. z. a n.

Z ryze formálního hlediska bychom měli za první československý zákon považovat ten o vyhlášení právních předpisů. Za rozhodující kritérium je však třeba považovat nabytí účinnosti a v tomto ohledu drží jasný primát zákon č. 11/1918 Sb. z. a n. [6]

Jeden zákon, více verzí

Oficiální znění nejstaršího československého zákona publikované na počátku listopadu ve Sbírce bylo

samozřejmě jen jedno. Je ovšem pozoruhodné, že toto znění se v některých detailech odlišovalo jak od zákona vyhlášeného 28. října Národním výborem, tak textů otištěných o den později v periodikách.

Zmínku si zaslouží především formulace „zákon tento nabývá účinnosti dnešním dnem“. Takto vypadá pátý článek v zákoně č. 11/1918 Sb., ale předešlé verze (včetně té z 28. října) uvádí „zákon tento nabývá platnosti dnešním dnem“ a ve slovenském znění dokonce stojí „zákon tento vstupuje do života dnešním dnem.“ Tato skutečnost má prostě vysvětlení: pro autory tehdejších zákonů mohl někdy pojem platnost znamenat to stejné co účinnost. [7] V dnešní době (doufejme) nemyslitelné.

Státní zřízení existovalo od samého počátku

Právní historik Ladislav Vojáček podotýká, že ačkoliv zákon č. 11/1918 Sb. z. a n. ukládal Národnímu shromáždění určení státního zřízení, neznamená to, že by do onoho křehkého okamžiku československý stát státní zřízení neměl. [8] Jak je to možné? Národní výbor československý se v zákoně z 28. října označil za vykonavatele státní svrchovanosti. Touto formulací bylo v podstatě vymezeno provizorní státní zřízení, neboť z ní šlo odvodit, že v čele státu stojí Národní výbor československý.

Reálnou moc měl Národní výbor zpočátku jen v Praze, ale během několika dní se jeho vliv rozšířil do dalších českých měst. Provizorní forma republiky zanikla 13. listopadu 1918, když z nově přijaté prozatímní ústavy vyplynulo, že Československo je parlamentní republikou v čele s prezidentem. Den poté revoluční Národní shromáždění zvolilo za prezidenta v zahraničí pobývajícího Masaryka.

Úskali recepční normy

Jistá nedokonalost zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. je patrná z čl. 2 (tzv. recepční norma), který stanovil přetrvávající platnost všech dosavadních zákonů a nařízení. Sám o sobě tento článek nedává smysl. Z dob Rakouska-Uherska totiž existovalo mnoho právních předpisů, jež v podmínkách nového státu nemohly nadále platit (např. jakékoliv zákony či nařízení bezprostředně se vztahující k monarchistickému zřízení Rakouska-Uherska). Další problém představují slova zákony a nařízení. Touto formulací nebylo dostatečně zohledněno, že na územích obývaných Slováky platilo uherské právo. Zde kromě zákonů a nařízení měly velký význam právní obyčeje či soudní usnesení. [9]

V každém případě se recepce staršího práva na území Československa neobešla bez problémů především proto, že v různých oblastech republiky platily před rokem 1918 různé právní řády (rakouský v českých zemích, uherský na Slovensku, německý v Hlučínsku apod.). Jejich důsledná recepce logicky vedla k jakési „právní roztržitosti“ první republiky.

Autoři Martinské deklarace o zákonu vůbec nevěděli

Zmínku též zasluhuje dokument z 30. října známý jako Martinská deklarace. V něm slovenští politici vyjádřili odhodlání vytvořit společně s Čechy nezávislý státní útvar: „Pre tento česko-slovenský národ žiadame i my neobmedzené samourčovací právo na základe úplnej neodvislosti.“ [10]

Zdá se vám, že Slováci sepsali tento památný dokument v přímé reakci na schválení prvního československého zákona 28. října? Skutečnost byla zcela odlišná. Nikdo z lidí přítomných v Martinu neměl ponětí, co se před dvěma dny v Čechách odehrálo. Impulsem pro sepsání Martinské deklarace mohla být stejně jako při pražském převratu Andrassyho nota, která je v textu jednoznačně zmíněna. [11]

Vymezení hranic – otázka budoucnosti

Ačkoliv 28. říjen 1918 byl i z právního hlediska počátkem Československa, v danou dobu šlo o stát, jehož hranice nebyly ještě ani naznačeny, natož pak přesně vymezeny. Sám zákon č. 11/1918 Sb. z. a n. o teritoriu Československa nic neříká. Je to ale sotva překvapivé. V té době ještě nikdo v Národním výboru netušil, do jaké míry budou hranice české části republiky odpovídat historickým hranicím Čech, Moravy a (českého) Slezska a kde bude uměle vytvořena jižní hranice Slovenska. Stejně tak asi nikdo nepočítal s česko-polskými střety o Těšínsko, ziskem Hlučínka a Valticka na úkor Německa, respektive Rakouska a přičleněním Podkarpatské Rusi k Československu.

- [1] Národní výbor československý existoval v Praze od července 1918 a sdružoval představitele českých politických stran, které měly zájem na vytvoření suverénního československého státu.
- [2] Takto mylně byla pochopena Andrassyho slova, že rakousko-uherská vláda souhlasí také s jeho názorem, obsaženým v poslední notě o právech národů rakousko-uherských, zejména o právech Čechoslováků a Jihoslovanů. Prezident USA ale ve svých „14 bodech“ nepsal přímo o samostatnosti Čechoslováků, nýbrž jen o jejich autonomním rozvoji. Celý text Andrassyho noty viz <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/andrassyho-nota-27-10-1918>
- [3] Někdy též označováno za provolání o vzniku republiky. Text dokumentu dostupný na <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/provolani-narodniho-vyboru-28-rijna-1918>
- [4] Kromě fotografie v článku lze text zákona nalézt na mnoha jiných webech, např. <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzge4f6mjrfuya>
- [5] Viz <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzge4f6mjnga>
- [6] Podrobněji in Ladislav VOJÁČEK: První československý zákon. Pokus o opožděný komentář. Praha 2018, s. 6–7.
- [7] Podrobněji tamtéž, s. 39–48, 199–201.
- [8] Tamtéž, s. 252–254.
- [9] Tamtéž, s. 162–164.
- [10] Viz https://sk.wikisource.org/wiki/Martinsk%C3%A1_deklar%C3%A1cia
- [11] V deklaraci konkrétně stojí: „Na základe tejto zásady prejavujeme svoj súhlas s tým novo utuoreným medzinárodným právnym položením, ktoré dňa 18. oktobra 1918 formuloval predseda Wilson a ktoré dňa 27. oktobra 1918 uznal rakúsko-uhorský minister zahraničia (myšlen Andrassy – pozn. A. P.).“

Foto: České a československé právní dějiny Ústavní základy ČSR v letech 1918–1938, Ladislav Vojáček, slideplayer.cz

Vlk způsobuje statisíkové škody. Co s tím?

Gabriela Procházková

V uplynulém roce jsme mohli sledovat zvyšování počtu útoků vlků na zvířata v soukromých chovech, především na ovce a kozy. Znamená zmíněná eskalace, že bychom tyto zvláště chráněné živočichy měli přestat chránit? Případně rovnou povolit jejich odstřel? Podobné otázky se aktuálně řeší nejen v České republice.

Od konce 19. století se u nás vlk (*Canis lupus*) v důsledku intenzivních lovů téměř neobjevoval. Jedním z vedlejších následků jeho absence v české přírodě byl i rozmach pastevectví jako podnikání. Kromě toho stoupla potřeba zařadit vlka mezi zvláště chráněné živočichy a 13. 8. 1992 se stal dokonce kriticky ohroženým druhem, jímž je dodnes. Na evropské úrovni je druhem vyžadujícím přísnou ochranu v zájmu Společenství [1] a na mezinárodní úrovni druhem přímo ohroženým vyhynutím. Na ochraně vlka je proto nepochybně veřejný zájem.

Kdo uhradí způsobenou škodu?

Zvláště chránění živočichové jsou z pohledu práva tzv. *res nullius*, tedy věci ničí, a proto ani neexistuje nikdo, komu bychom mohli odpovědnost za jimi způsobenou škodu přičíst. Aby stát šetřil veřejný zájem společnosti na jejich ochraně a zabránil jejich samovolnému vybití nebo jinému poškozování, převzal za některé z nich odpovědnost, kterou jakožto zákonodárce zakotvil do zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 115“). Samozřejmě by bylo finančně neúnosné, aby převzal odpovědnost za všechny. Byli proto vybráni ti, u nichž je možnost způsobení hospodářských škod nejvyšší. [2]

Podmínky k poskytnutí náhrady škody jsou tři – škoda způsobená vybraným zvláště chráněným živočichem ve vymezené kategorii, splnění prevenční povinnosti a podání žádosti. Náhradu škody vyplácí v zastoupení státu krajské úřady. Proti jejímu neposkytnutí je možné se bránit žalobou, což vyplývá ze soukromoprávní povahy vztahu krajského úřadu s poškozeným. Ten je totiž v pozici věřitele a žádost o poskytnutí náhrady škody je v podstatě výzvou k plnění. [3] Dochází zde tedy ke střetu veřejnoprávní ochrany se soukromoprávními nároky.

Je náhrada způsobené škody správným řešením?

Zatímco v roce 2013 bylo za škodu způsobenou vlkem vyplaceno 34 300 Kč, [4] v roce 2017 se částka vyšplhala už na 788 089 Kč. [5] Samotné poskytování náhrad škod situaci více neřeší. V dubnu roku 2018 se proto celou věcí zabýval Zemědělský výbor Poslanecké sněmovny ČR. Výsledkem předmětné schůze byl poněkud překvapivý požadavek na redukci počtu vlků. Na tomto místě je vhodné doplnit, že v České republice máme aktuálně pouze pět vlčích smeček. Agentura ochrany přírody a krajiny dokonce údajně zpracovává seznam lokalit, kde by byli vlci chráněni se záměrem je v ostatních oblastech redukovat. Vzhledem k migrační povaze vlků se jedná o neúnosné řešení, které je navíc v přímém rozporu s účelem zákona č. 115, neboť podle něj „není možné přistupovat obecně jako k jedinému řešení ke snižování stavů takových druhů“. [6] Doufejme, že tato varianta řešení byla pouhou úvahou bez reálného následku.

Problémem zůstává řešení situace, kdy je ochrana daného druhu natolik účinná, že dojde k jeho rozšíření a vzniku potenciálního rizika pro zbytek druhů v přírodě. I zde je třeba hledat zákonnou cestu a dlouhodobě

řešení. Poučení můžeme nalézt v ne tak dávno diskutované problematice škod způsobovaných kormoranem velkým, jehož náhle vyrazení ze seznamu zvláště chráněných živočichů přineslo spíše zmatek než řešení. Především také nesmíme zapomínat na možnost povolení k odstřelu problematického jedince či několika jedinců v případě přemnožení druhu v konkrétní lokalitě podle § 56 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“).

Není přítomnost vlka v přírodě prostě „riziko podnikání“?

Před úvahou o snižování počtů jedinců jednotlivých druhů je nasnadě zamyslet se nad tím, jestli je to opravdu třeba, nebo zda se jedná jen o snazší řešení toho, jak odstranit nepříjemnost stojící v cestě pohodlného podnikání. Vlk byl do 17. století v přírodě četným úkazem a už v té době tak trochu i strašákem (vezměme si třeba pohádku O vlkovi a sedmi kůzlátkách pocházející již z 1. století našeho letopočtu). Avšak pastevectví se historicky traduje dokonce ještě před počátkem našeho letopočtu. Z toho můžeme usuzovat, že tehdy bylo soužití vlka se soukromými chovy ovcí nejen možné, ale dokonce zcela běžné. Proč je tedy dnes výskyt pár jedinců vlka takovým problémem? Domnívám se, že se jedná spíše o jakýsi šok způsobený návratem vlka do přírody po více než 100 letech jeho absence v České republice a jeho řešení vidím především v zajištění prevence (což je i jedna z podmínek poskytnutí náhrady škody podle zákona č. 115) před útoky vyplývající z povinnosti vlastníků alespoň v nezbytné míře chránit svůj majetek. [7]

Podle mého názoru se nejedná o omezení vlastnického práva jednotlivých chovatelů, neboť preventivní řešení naopak jejich majetek pomáhá chránit. Co se týče financování nástrojů prevence, velkou část nákladů je možné získat z dotací poskytovaných Evropskou unií v rámci Operačního programu Životního prostředí 2014 – 2020. Nemůžeme tak mluvit ani o nepřiměřené finanční zátěži chovatelů a omezení jejich práva na podnikání. I kdyby však k tomuto externímu financování nedocházelo, bylo by možné zvýšené náklady považovat za nutnou investici do samotného podnikání. Ostatně pořízení elektrického ohradníku jde řádově do tisíců korun a při správném použití je účinným způsobem zajištění prevence a nezbytnou součástí chovu ovcí nebo koz, nejsou-li pod neustálým

dohledem člověka nebo pasteveckého psa, popřípadě chované v uzavřeném objektu. Všechny tyto varianty se považují za splnění prevenční povinnosti podle zákona č. 115 a každý chovatel si tak může vybrat tu, která mu nejvíce vyhovuje.

Jaké je tedy řešení?

Žádná situace nemá jen jedno správné řešení a jinak tomu není ani zde. Jak vyplývá z výše uvedeného, rostoucí počet útoků vlka na zvířata v soukromých chovech se dá eliminovat pomocí prevenčních opatření podporovaných i na evropské úrovni. Sekundární možnosti je udělení výjimky ze zákazu odstřelu podle § 56 ZOPK a poskytnutí náhrady způsobené škody podle zákona č. 115. Zvyšující se vlčí populace v České republice tak není třeba se bát a dopředu zavádět nepřiměřená opatření ohrožující jejich výskyt, neboť aktuální zákonné možnosti jsou na tuto situaci připraveny. Řešením je tedy prevence, prevence a ještě jednou prevence.

- [1] Pojem Společenství používá směrnice Rady č. 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin jako legislativní zkratku pro Evropské hospodářské společenství, které se na základě tzv. slučovací smlouvy začlenilo pod Evropská společenství a později se díky Maastrichtské smlouvě stalo součástí I. pilíře Evropské unie. Po ratifikaci Lisabonské smlouvy se tímto pojmem tedy myslí Evropská unie.
- [2] Viz Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.
- [3] PROCHÁZKOVÁ, Gabriela. Náhrada škody způsobené vlkem jako vybraným zvláště chráněným živočichem. Studentská vědecká odborná činnost 2018, s. 15.
- [4] Ministerstvo financí České republiky. Žádost o poskytnutí informací ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, č. j.: MF-51687/2014/21/830 IK ze dne 23. července 2014 [online]. MF ČR, © 2005 – 2013 [cit. 23. 9. 2018].
- [5] Ministerstvo životního prostředí. Odpověď k žádosti o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, č. j.: MZP/2018/130/255 ze dne 12. 4. 2018. Ministerstvo životního prostředí [cit. 23. 9. 2018].
- [6] Viz Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.
- [7] PROCHÁZKOVÁ, Gabriela. Náhrada škody způsobené vlkem jako vybraným zvláště chráněným živočichem. Studentská vědecká odborná činnost 2018, s. 20–23.

Foto: *Gray Wolf Standing in the Snow*, Eric Kilby, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-2.0

Donucovací prostředky: Násilí, nebo nutné zlo?

Klára Setváková

Policisté při zákrocích běžně používají donucovací prostředky. Samozřejmě by k nim vždy měli přistupovat v souladu se zákonem, jinak se jedná o policejní násilí. Společnost se však na policejní zákroky dívá velmi kriticky. Mezi nutným zlem a policejním násilím vidí jen velmi tenkou hranici.

Vzpomínám si na jeden zážitek z Národního divadla v Brně. Ve hře Teror [1] se mezi diváky hlasovalo o vině, či zproštění viny obžalovaného vojenského pilota Larse

Kocha. Paní, která seděla vedle mě, hlasovala pro vinu. Na můj dotaz, co ji přimělo hodit skleněnou kuličku do odsuzujícího kastlíku, odpověděla: „Protože má uniformu! A kdyby si každý, kdo má uniformu, dělal, co chce, potom se ocitneme opět před rokem 1989.“

Její argument mě vyděsil. Jsem totiž policistka. Byť se domnívám, že postupuji v rámci zákona a interních aktů řízení, [2] přesto sama často čelím podobným soudům.

Policistka ve službě

Donucovací prostředky: Násilí, nebo nutné zlo?

Ideální policista. Existuje?

V České republice slouží u policie přes 40 tisíc mužů a žen. Jejich kvality, znalosti a dovednosti jsou různé. Každý policista je bez výjimky povinen dodržovat zákon, Ústavu i zmíněné interní akty řízení. [3] Mezi hlavní úkoly policistů patří především sloužit veřejnosti, chránit bezpečnost osob i majetku a veřejný pořádek. Ze zákona se rovněž musí chovat zdvořile a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní. [4]

K prototypu správného policisty se v minulosti nejednou vyjádřil náš Ústavní soud. V usnesení ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 839/17 na policii apeloval, aby své zásahy vždy vedla s respektem k důstojnosti a právům osob, vůči nimž vystupuje. Soud zdůraznil, že „(...) v demokratickém právním státě je zcela nezbytné, aby si policie zachovala důvěru ze strany veřejnosti, již má sloužit, a naopak se vyvarovala jednání a praktik působících svévolně, diskriminačně, či dokonce šikanózně vůči osobám nacházejícím se na území České republiky.“ Za tím účelem musí policisté při každém svém jednání dbát zásad zákonitosti a přiměřenosti. Zkrátka nesmí zneužívat svých zákonných oprávnění.

Oproti šedé teorii přináší praxe pestrobarevnou škálu situací. Problém může například nastat, když policista ze svého subjektivního pohledu vyhodnotí situaci neadekvátně. Třeba proto, že se mnohdy musí rozhodovat v řádu vteřin. Při zákroku se policista může ocitnout ve stresu, což ovlivňuje jeho finální úsudek v dané situaci. To může ve svém důsledku vyústit v to, že nepřistoupí k „donucovákům“ tam, kde by z hlediska veřejné bezpečnosti byly namístě. Nebo naopak nepřiměřeně vůči člověku zakročí.

Užití donucovacích prostředků nebo zbraně

Použití zmíněných donucováků, tedy slovy zákona „donucovacích prostředků“, vychází zejména z hlavy IX. zákona o Policii ČR. Podle § 51 tohoto zákona je policista oprávněn použít při zákroku donucovací prostředek i zbraň, k jejichž používání byl vycvičen. Co si lze pod tímto zákonným pojmem představit? Jedná se o rozličné nástroje či formy, kterými lze osobu v krajním případě zpacifikovat, například: údery, kopy, slzotvorné prostředky, nechvalně známý obušek nebo zastavovací pás.

Jak použití donucovacích prostředků, tak použití zbraně podléhá důsledně vnitřní kontrole. Pokud je policista použije, musí to neprodleně hlásit svému nadřízenému. Následně o tom sepíše úřední záznam. Jakkoliv se to může zdát být přehnaně administrativní, záznam slouží ke zpětnému vyhodnocení (ne)oprávněnosti postupu a jednání policisty. Proto se záznam vyplňuje vždy.

Při výkonu služby mohou nastat mimořádné situace. Policista použije donucovací prostředek, jako například taser, [5] ke kterému nebyl řádně vycvičen. Představme si situaci, kdy se nezraněný policista musí rozhodnout, zda proti aktivnímu útoku pachatele použije střelnou zbraň, nebo zda použije taser svého zraněného kolegy, ačkoliv nebyl k jeho použití vycvičen. V takovém případě by použití taseru s ohledem na konkrétní následky mohlo být považováno za zákonné. [6]

Ne vždy jsou předpisy k policistům nakloněny takto vlivně. Při překročení zákonných mantinelů se každý policista vystavuje hrozbě disciplinárního řízení. Stejně tak proti němu může být vedeno trestní řízení pro zločin zneužití pravomoci úřední osoby. A to dokonce s fatálními následky, které představuje například ztráta zaměstnání. V obecné rovině jsou totiž postupy policistů kontrolovány hned v několika rovinách. Ať už nadřízenými, odborem vnitřní kontroly, vnější kontrolou Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS), veřejností nebo médií. Nejdůležitější je dle mého názoru vlastní sebekontrola policisty ve službě.

Lidskoprávní aspekty donucovacích prostředků

Překonat pasivní odpor osoby, která má policistu následovat, nemusí být vždy snadné. Policie však ani v těchto případech nesmí donucovací prostředky bez rozmyslu použít. Ústavní soud v minulosti vydal nález, v němž se věnoval (slovy zákona) „stlačení tlakových bodů v oblasti krku“. Policisté v tehdy projednávaném případě zakročili proti ekologickému demonstrantovi Janu Skalíkovi. Ten v roce 2011 demonstroval proti kácení šumavského lesa. Byl připoután ke stromu. Policisté mu dle jeho tvrzení startovali motorovou pilu u hlavy, plnou vahou mu stouplí na lýtko a především ho dusili a škrtili.

Ústavní soud tento postup označil za nepřiměřený. Účelem užití donucovacího prostředku totiž nesmí být působení na vědomí. Je nepřipustné, aby pod tíhou fyzické bolesti demonstrant změnil svůj názor, rozhodl se sám odpoutat a místo opustit. Takové použití donucovacího prostředku bylo Ústavním soudem vyhodnoceno nezákonně.

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) se zabýval případy, kdy byli lidé vůči policistům neuctiví, arogantní a slovně je provokovali, aniž by policisty fyzicky napadli. Jakkoliv se lidé chovají neuctivě, nepředstavují tím skutečné nebezpečí pro jiné. V těchto situacích proto policista nemůže použít hmaty, chvaty, údery, ani kopy. Ve věci Bouyid proti Belgii ESLP konstatoval, že nelze použít donucovací prostředky, je-li osoba pouze arogantní, nezdvořilá a drzá. V opačném případě by se jednalo o demonstraci nadřazenosti a síly. [7]

Ve věci Tali proti Estonsku se pak ESLP zabýval oprávněností použití slzotvorného spreje proti osobě ve vězeňské cele. Konflikt v tehdy projednávaném případě vznikl na základě příkazu vězeňské služby k odevzdání matrace. Po neuposlechnutí vězeňská služba zakročila. Ovšem i zde ESLP zopakoval názor, že slzotvorný sprej je potenciálně nebezpečná látka. Jako takový by neměl být používán v uzavřených prostorách a rozhodně ne proti vězni, který je už z povahy věci pod absolutní kontrolou. Je-li někdo omezen na osobní svobodě, nelze proti němu namířit slzotvorný sprej.

Poutat, či nepoutat cizince

Kancelář Veřejného ochránce práv v minulosti označila preventivní užití pout při policejní eskortě za ponižující a hrubý zásah do důstojnosti spoutaných. Policii bylo vytýkáno plošné používání pout při eskortách cizinců jakožto zranitelných osob. Jak lze na tuto kritiku nahlížet z pohledu policie?

O eskortovaném se ví pouze málo informací. O jejich původu a minulosti mnohdy není možné zjistit nic. Laskavá tvář nebo vzhled mohou vést k povrchnímu vyhodnocení situace a eskorta celou věc podcení. Nikdo z nás však druhému do hlavy nevidí. I změna prostředí může zavdat příčinu k jinému než obvyklému chování člověka, který je v těžké životní situaci, omezený na osobní svobodě. Takový člověk se mnohdy doposud choval klidně a třeba i během řízení s policisty řádně spolupracoval. Lze policii vyčítat užití pout v takovém případě?

Jinou situaci představuje eskorta občana České republiky, u kterého lze minulost (a třeba i jeho vznětlivou povahu) vypátrat z lustračních systémů. I v těchto případech však velitel eskorty musí v řádech minut zvážit hned několik rizik. Obecně jsou policisté již od počátku základní odborné přípravy metodicky vedeni k tomu, aby si od druhých osob z bezpečnostních důvodů udržovali bezpečnou vzdálenost. Jen ta totiž umožní pohotovou reakci. Eskortovaná osoba se nachází v přímé blízkosti policisty, a je proto nutno dbát opatrnosti, aby nedošlo například k útoku či pokusu odcizit střelnou zbraň.

Jak z toho ven?

Přímá ochrana jednoho práva mnohdy znamená potlačení práva jiného. Dáma, jež vedle mě kdysi seděla na divadelní hře Teror, možná opomněla, že pod uniformou obžalovaného byl také člověk. Něčí syn, manžel, otec, který má také svá práva, tužby nebo obavy. Z mého pohledu je velice důležitá bezpečnost společnosti, stejně jako je důležitá bezpečnost zasahujících policistů.

Můj postoj je bezpochyby ovlivněn pracovními zkušenostmi. Každé naše rozhodnutí vychází z dosavadních znalostí a našeho subjektivního vnímání, které může být i chybné. Každou kritiku směřující k práci policistů je však dle mého názoru nutné pečlivě zvážit. Rozhodně tím však nemyslím, že by se policie kritizovat neměla. Největší hodnotou svobodné společnosti je skutečnost, že kritika (ať už je jakákoliv) vůbec zazní. Ostatně právě to nás policisty může v našem budoucím jednání pozitivně ovlivnit.

Autorka je policistka ve službě.

- [1] Divadelní hra, kterou Národní divadlo Brno představuje jako „strhující morální drama ze soudní síně s aktivní účastí diváků“.
- [2] Interní akty řízení jsou další předpisy, jimiž je policista vázán a které vydává pro svůj postup „interně“ sama Policie ČR.
- [3] Podle článku 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod „Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon“. Tedy neplatí zde pravidlo „každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“
- [4] Podle § 2 a § 9 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR.
- [5] Jde o elektricky dočasně zneschopňující prostředek.
- [6] Metodická příručka č. 1/2017, část II.
- [7] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 11. 2013 ve věci Bouyid proti Belgii.

Grafika: Kamila Abbasi

Přístup k internetu jako základní lidské právo

Jaroslav Hroch

Využití internetu pro osobní potřebu představuje zásadní zlom ve vývoji lidstva a takzvané informační revoluci. Internet slouží jako prostředek pro masivní a rychlé šíření informací, usnadnil proces globalizace, modernizace a digitalizace. Díky internetu můžeme také například plně vykonávat své právo na informace či svobodu projevu. Nabízí se proto otázka, zda je přístup k internetu mezinárodně uznávaným základním lidským právem, které musí státy respektovat i zajišťovat.

Přestože je internet prostředkem pro páchaní kybernetických útoků nebo šíření materiálu zachycujícího sexuální zneužívání dětí, přináší společnosti zejména obrovské výhody. I přes to však v současné době zhruba 4 miliardy lidí (cca 60 % světové populace) přístup k internetu nemají. V zemích jako Čína, Rusko nebo Írán je internet předmětem blokáce, filtrování a cenzury. V západní společnosti je přitom život bez internetu takřka nepředstavitelný a z lidskoprávního pohledu je internet jakýmsi katalyzátorem některých základních práv.

Stejně jako všechny právní normy jsou i základní lidská práva společenským konstruktem. K jejich uznávání a dodržování se státy zpravidla zavazují prostřednictvím mezinárodních smluv a rovněž ve svých ústavách. Význam internetu a přístupu k němu si dnes některé státy uvědomují a reflektují to ve svých vnitrostátních právních rádech. Například Estonsko v roce 2000 přijalo zákon o telekomunikacích, podle kterého by měl být internet univerzálně přístupný všem jeho uživatelům bez ohledu na jejich zeměpisnou polohu a také za jednotnou cenu. Finsko a Španělsko šly ještě dále. Podle tamního zákona musí být každé širokopásmové připojení (například Wi-Fi nebo ADSL) poskytováno v rychlosti minimálně 1 Mb/s. Na úrovni práva EU pak nalezneme směrnici o tzv. univerzální službě z roku 2002, jejímž cílem je mimo jiné zajistit, aby na území každého členského státu EU bylo připojení k Internetu dostupné pro každého – bez ohledu na jeho polohu a za dostupnou cenu.

Případ HADOPI

Jako základní právo byl přístup k internetu uznán v roce 2009 francouzským ústavním soudem (*Conseil constitutionnel*) v případě známém jako HADOPI. Předmětem řízení byl francouzský antipirátský zákon, podle kterého mohl nově vzniklý úřad po třech předchozích upozorněních „odstříhnout“ od internetu osobu, která přístup k internetu využila za účelem porušování autorského práva (například neoprávněné zpřístupňování děl). Ústavní soud v této věci uznal přístup k internetu jako základní právo a rozhodl,

že o omezení přístupu osoby k internetu může rozhodnout pouze soud, nikoliv úřad.

Právo na přístup k internetu soud dovodil z francouzské ústavy z roku 1789 čl. 11, podle něhož je jedním z nejcennějších práv člověka právo na svobodné sdělování myšlenek a názorů. Podle soudu toto právo implikuje svobodný přístup ke komunikačním službám jako je internet. K tomuto závěru soud dospěl s ohledem na současný stav prostředků komunikace, vzhledem k obecnému rozvoji veřejných online komunikačních služeb a k významu těchto služeb pro účast na demokracii a vyjadřování vlastních myšlenek a názorů.

Francie na základě tohoto rozhodnutí přijala zákon HADOPI 2, který nadále umožňuje po třech předchozích upozorněních pozastavit přístup k internetu, avšak nově tak může učinit pouze soud. Tento zákon byl francouzským ústavním soudem schválen, přesto dodnes stále vyvolává kontroverze, tentokrát z pohledu ochrany osobních údajů. Podobný systém jako Francie v roce 2010 představilo i Spojené království či Nový Zéland.

Právo na přístup k internetu v mezinárodním měřítku

Přístup k internetové síti nemůže z povahy věci patřit k tradičním lidským právům, jakými jsou například právo na život, spravedlivý proces či soukromí. Nalezneme ho proto v původních zněních mezinárodních dokumentů, které byly uzavírány dlouho před masivním rozšířením internetu.

Bez ohledu na možnost aktualizace těchto dokumentů však v současné době není v žádné mezinárodní lidskoprávní ani jiné smlouvě výslovně uznáno právo na přístup k internetu jako základní lidské právo. Skutečnost, že žádná mezinárodní smlouva výslovně neuznává právo na přístup k internetu, však neznamená konec diskuze. Přístup k internetu totiž může být chápán jako velmi významný prostředek, skrze který lidé vykonávají svá jiná základní práva. Z opačného pohledu tak může omezování přístupu k internetu znamenat zásah například do práva na informace či svobodu projevu.

Svoboda projevu a právo na informace

Příkladem omezení přístupu k internetu a tím pádem neoprávněným zásahem do jiných lidských práv je případ ve věci *Yıldırım proti Turecku*, který v roce 2012 rozhodoval Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku (dále jen ESLP). V tomto případě turecký soud zablokoval přístup na webové stránky Google Sites, kde měl svou vlastní webovou prezentaci turecký občan, který čelil trestnímu stíhání za urážku památky Mustafy Kemala Atatürka, zakladatele a prvního prezidenta Turecké republiky vzniklé v roce 1923. Turecký soud nicméně zablokoval přístup na stránky Google Sites nejen trestně stíhanému, ale i všem ostatním. Stěžovatel Yıldırım proto namítal, že ačkoliv neměl s trestním stíháním vůbec nic společného, byl mu zamezen přístup na jeho webovou prezentaci na Google Sites.

ESLP rozhodl, že plošnou blokadou přístupu na stránky Google Sites bylo porušeno právo na svobodu projevu obsaženou v čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále jen EÚLP). Podle ESLP byl turecký soudní příkaz k blokadě arbitrární a bez možnosti dostatečného soudního přezkumu. Soud se podle ESLP ani nepokusil poměřovat zájmy různých osob a zkoumat, zda neexistuje méně radikální prostředek. Nakonec ESLP konstatoval, že se internet stal jedním z hlavních prostředků výkonu práva na informace a svobody projevu. Dále naznal, že omezení přístupu k internetu (jakožto zdroji informací) je možné, existuje-li striktní právní rámec, jež případnou blokadu upravuje.

O tři roky později se ESLP zabýval podobným případem opět z tureckého prostředí. Věc *Cengiz a další proti Turecku* se týkala stížnosti několika akademiků proti plošné blokadě přístupu na stránku YouTube. Ta byla v Turecku zablokována soudem z důvodu, že se na ní nacházela videa, která podle tamního zákona urážela památku Atatürka. ESLP konstatoval, že YouTube je platformou umožňující šíření informací politické a sociální povahy. Její blokace má za důsledek nemožnost přístupu k určitým informacím jiným způsobem. ESLP také zmínil, že YouTube slouží k šíření takzvaného občanského žurnalismu, který může šířit politické informace odlišné od těch, které šíří tradiční média. Tím, že turecký soud plošně zablokoval přístup na YouTube, tak zasáhl do práva stěžovatelů na přijímání a rozšiřování informací.

Svědčí toto právo i vězňům?

Z výše uvedených dvou případů řešených před ESLP plyne, že ačkoli není přístup k internetu uznán jako základní lidské právo, je významným katalyzátorem

pro výkon jiných lidských práv. Platí přitom, že omezení přístupu k internetu často může snadno představovat zásah do práva na svobodu projevu a práva na informace. Problematickou otázkou zůstává, zda lze toto aplikovat i v případě vězňů, kteří zpravidla žádným přístupem k internetu nedisponují.

V USA je v současné době zhruba 2,3 milionů vězňů a žádný z nich nemá přístup k internetu. Někteří s okolním světem komunikují prostřednictvím e-mailů, které mohou napsat na svých tabletech, ale odesílány jsou centrálně přes věznicí. Chelsea Manning, americká aktivistka, která byla v roce 2010 odsouzena k 35 letům[1] vězení za zveřejnění 700 tisíc vládních dokumentů na stránce WikiLeaks. Využívala internet prostřednictvím svých známých tak, že jim po telefonu diktovala články a oni je poté zveřejňovali online.

V některých státech USA je dokonce zakázané, aby za vězně jeho přátelé nebo rodina přidávali příspěvky na jeho facebookový účet. Za porušení zákazu přístupu k internetu hrozí vězňům tvrdé kázeňské tresty. Je tento striktní přístup ale skutečně efektivní?

Smysl trestu odnětí svobody totiž tkví zejména v nápravě pachatele a je v zájmu společnosti, aby se odsouzený po odpykání trestu odnětí svobody vrátil a začlenil do společnosti. Jsou-li však vězni de facto odříznuti od okolního světa, nebude to znamenat náročnější návrat do společnosti? Těto skutečnosti jsou si některé americké státy vědomy: ve svých věznicích zavádějí tablety částečně připojené k internetu obsahující různé aplikace (jako například e-mailový klient, čtečka e-knih, hudební přehrávač, ale také edukativní videa). Sledováním naučných videí a vyplňováním testů mohou vězni získávat body, které mohou utratit např. za hraní her. Tyto tablety ale zejména umožňují vězňům sledovat sítě, posílat e-maily či nahrávat a posílat videa svým známým (leč mnohdy za velmi vysoké ceny). Tyto aktivity online jsou však přísně kontrolovány a plný přístup k internetu vězňům není umožněn. Hlavním důvodem je obava z vyhrožování obětem či jejich obtěžování, páchání zločinů online nebo např. organizace dodávek zakázaného zboží do věznic.

Přístupem k internetu pro vězně se zabýval také ESLP ve svých dvou případech. První, *Kalda proti Estonu* z ledna roku 2016, se týkal odmítnutí přístupu ke stránce HUDOC, která je spravována Radou Evropy a obsahuje databázi rozhodnutí ESLP, a ke státní estonské stránce obsahující překlady některých rozhodnutí ESLP. V Estonu přitom existovalo zákonné ustanovení, podle kterého měli vězni mít přístup k oficiálním online databázím právních předpisů a soudních rozhodnutí prostřednictvím vězeňských počítačů a pod dohledem.

ESLP nejprve zdůraznil, že čl. 10 EÚLP (právo na informace a svobodu projevu) neznamená obecnou povinnost státu poskytnout přístup k internetu nebo specifickým webovým stránkám pro vězně. Soud také zmínil, že „Přístup k internetu je stále více chápán jako právo a objevují se hlasy žádající vypracování účinných politik pro dosažení univerzálního přístupu k Internetu a překonání digitální propasti.“ ESLP dále uznal, že internet hraje důležitou roli v každodenním životě lidí, a že se neustále zvyšuje množství služeb a informací přístupných pouze na internetu. V tomto případě bylo podle ESLP porušeno právo vězně přijímat

informace. Argument, že zákaz přístupu k uvedeným stránkám byl odůvodněn bezpečnostním rizikem, nebyl podle ESLP dostatečně podložen.

Druhým případem projednávaným před ESLP se stal případ *Jankovskis proti Litvě* z roku 2017. ESLP zde potvrdil rozsudek ve věci *Kalda proti Estonsku*, když řekl, že odmítnutí přístupu vězně k webové stránce provozované litevským Ministerstvem pro vzdělání a vědu, která obsahuje informace o vzdělávacích programech, porušilo jeho právo přijímat informace.

Právo na přístup k internetu v nepravých dokumentech

Jak vidíme, z nedávných rozhodnutí ESLP vyplývá, že přístup k internetu je důležitou součástí jiných lidských práv, přestože jako samostatné lidské právo uznáno na mezinárodněprávní úrovni není. Jako takový je zejména v posledních pár letech přístup k internetu častým předmětem diskuzí na mezinárodní politické úrovni.

Zvláštní zpravodaj David Kaye zdůrazňuje ve své zprávě pro Radu OSN pro lidská práva důležitou funkci internetu v souvislosti se svobodou projevu. Poukazuje na bezprecedentní zákazy přístupu k internetu ze strany některých států. Tyto podle Davida Kaye omezují sami nebo prostřednictvím třetích stran přístup k internetu například v dobách občanských nepokojů a demonstrací.

Podle Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. CM/Rec(2014)6 by uživatelé neměli být proti své vůli odpojeni od internetu vyjma případů, kdy tak rozhodne soud nebo kdy to vyplývá ze smlouvy (např. nezaplacení za službu). Přístup k internetu by měl být dostupný a nediskriminatorní a každý uživatel by měl mít přístup k co nejvíce obsahu na internetu. Dle Doporučení by se měl stát rozumnými prostředky pokusit zajistit přístup k internetu pro obyvatele žijící ve venkovských a geograficky odlehlých oblastech, i pro obyvatele s nízkým příjmem, se speciálními potřebami nebo s postižením.

Přístup k internetové infrastruktuře

Přístup k internetu lze chápat jako přístup k jeho obsahu, ale také jako přístup k technické

infrastruktuře, díky které se lze k internetu připojit. Přestože je internet nezbytnou součástí moderní společnosti, je přístupný jen zhruba 40 % populace. [2] Pro lidi je to však možnost, jak se například dostat k edukativním informacím.

Podle zvláštního zpravodaje OSN Franka La Rueho internet podporuje ekonomický rozvoj a výkon velké škály lidských práv, přičemž určité skupiny osob a rozvíjející se státy zůstávají uvězněny v takzvané digitální propasti. Přístup k internetu je podle La Rueho kritickým pro boj s nerovností. Je podstatný pro přijímání informací, účast na veřejných debatách týkajících se sociálních, ekonomických a politických změn a pro zlepšení stávající situace.

Neutěšující situací, kdy více než polovina světové populace nemá přístup k internetu, se snaží napravit například Google se svým projektem Loon. Ten se zaměřuje na pokrytí méně rozvinutých oblastí světa připojením k internetu pomocí výškových balónů. Pro Google je to samozřejmě investice do budoucích uživatelů jeho služeb, ale tamním obyvatelům se tím naskýtá možnost využívat nespočetné výhody této celosvětové komunikační sítě.

Za zmínku stojí také projekt vlády Baracka Obamy *ConnectHome* z roku 2015, na základě kterého mělo být k internetu připojeno zadarmo či za velmi nízkou cenu na 275 tisíc domovů v USA. Co se týče OSN, v roce 2015 přijalo generální shromáždění rezoluci nazvanou „Transformace našeho světa: agenda pro udržitelný rozvoj 2030.“ Dle této rezoluce státy chtějí výrazně zvýšit přístup k informačním a komunikačním technologiím a snažit se poskytnout univerzální a dostupné připojení k síti v nejméně rozvinutých státech do roku 2020.

Dočká se „základní právo na internet“ plošného uznání?

Vzhledem ke stále narůstajícímu významu internetu však není vyloučeno, že se v brzké době setkáme s legislativními snahami minimálně na regionální úrovni (v případě jednotlivých států či organizací jako EU) uznat přístup k internetu jako základní lidské právo. Důsledkem toho by bylo povinnost států zajistit možnost výkonu tohoto práva (například zaváděním technické infrastruktury) a zdržet se zásahů do tohoto práva (tedy kupříkladu blokad některých webových stránek).

Jednalo by se o velmi odvážný krok, jehož realizace vyvolává mnoho otázek. V některých státech si lze se současnou perspektivou těžko představit, že se tak stane. Je ale třeba mít na mysli, že omezenost přístupu k internetu některým skupinám populace může představovat prohlubování ekonomické a digitální propasti. Naopak jeho podpora může přinést možnosti přístupu ke vzdělávacím, zdravotním či politickým informacím, čímž může podpořit jak vzdělanost a prosperitu společnosti, tak i úroveň demokracie.

[1] V lednu roku 2017 ji byl trest snížen na 7 let prezidentem Obamou.

[2] Viz <http://www.internetlivestats.com/internet-users/>

Foto 1: *Internet Email*, Flickr, CC BY 2.0

Foto 2: *Josef Bártů*

Vše, co jste chtěli vědět o online streamování her, ale báli jste se zeptat

Ondřej Woznica

Možná jste již někdy slyšeli o lidech, kteří se žijí hraním počítačových her. Pokud ne, můžete se spolehnout, že vám vaše ratolesti jednoho dne svým vysněným povoláním dost možná vyrazí dech. Cesta k němu u velké části adolescentních chlapců a rostoucího počtu dívek vede skrze temný les právní illegality. Nás bude zajímat nejen faktická, ale zejména právní stránka online streamingu.

Počítačové hry?

Hned v úvodu je nutné vymezit, co přesně chápeme jako počítačovou hru. Jedná se o program. Zákonem chráníme samotné slovní vyjádření programu. Ve stejný moment je hra i mnohem více, což reflektuje soudní praxe napříč celým světem. Ve svých počátcích soudní praxe odmítala přiznat hrám status autorského díla a hry tedy nepožívaly žádné ochrany. [1] Chápání her se dnes již posunulo, avšak nevyvíjelo se globálně jednotně, což ve výsledku nutně vedlo k roztržité právní úpravě. Například v Jižní Koreji je hra chápána jako audiovizuální dílo, [2] čímž je naprosto opomíjena složka interakce mezi hráčem a samotným programem, který na jednotlivé příkazy hráče reaguje.

Na evropské úrovni se formovalo chápání počítačových her jednotně. Chráněny jsou všechny složky počítačových her individuálně. [3] Samostatně chráníme příběh hry, hudební doprovod, vizuální stránku hry, slovní vyjádření programu či grafické uživatelské prostředí zprostředkávající interakci hráče s programem. V tomto kontextu je potřeba zdůraznit, že při živém přenosu počítačové hry není veřejnosti sdělováno grafické uživatelské prostředí. To znamená, že musíme mimosmluvní odpovědnost za škodu vzniklou zásahem do jednotlivých složek počítačové hry chráněných autorským právem posuzovat samostatně.

Princip financování činnosti hráčů

K plně peněžence zásluhou počítačových her vedou dvě hlavní cesty – hraní na vrcholové úrovni a online streamování. V dnešní době se vnímání počítačových her posunulo. Chápeme je více jako moderní sport. Enormní turnaje s výhrami dosahujícími tisíců či milionů dolarů nejsou výjimkou. [4] O popularitě svědčí i úvahy o zařazení počítačových her jako sportu na olympiádu v Paříži v roce 2024. [5] Jediný soutěžící na vrcholové úrovni je považován za špičkového sportovce. Žije z peněz sportovního klubu, pokud je některého členem, a turnajových výher.

Druhou možností je streamování počítačových her. O co se jedná? Můžete si představit hokejový zápas přenášený z pohledu hráče, který má na hlavě kamerku GoPro. Komentátorem dění na obrazovce není Robert Záruba, ale samotný hokejista. Vše se přenáší živě. Často jde streamování ruku v ruce s hraním na vrcholové úrovni. Streamování je oproti hraní na absolutní špičce mnohem přístupnější. Hráč nemusí být dobrý

jako spíše zábavný, o čemž svědčí i počet hráčů zapojených do Twitch Partner Program. [6]

Nejpopulárnější herní streamovací platformou dneška je jednoznačně služba twitch.tv. [7] V této části považuji za nutné vysvětlit způsob fungování platformy a jednotlivé vztahy mezi zapojenými stranami.

Na jedné straně stojí divák platicí za sledování přenosů vlastním časem a pozorností, neboť část příjmů platformy pochází z reklam. Pokud je hráč zapojen v Twitch Partner Programu, může si divák zaplatit předplatné, skrze které hráče podporuje. Odměnou předplatitelům je sledování bez reklam, speciální emotikony, unikátní odznaky, exkluzivní chatovací místnost či soutěže. Polovinu z předplatného si nechává samotná platforma. Poslední možností jsou přímé dary hráčům.

Další stranu představuje platforma, která koncentruje všechny platby uživatelů a příjmy z reklam. Část z celkových zisků se přerozděluje mezi hráče zapojené v Twitch Partner Programu. Vzhledem k povaze služby a jejímu vlastnímu profitu na porušování autorských práv k počítačovým hrám lze debatovat o mimosmluvní odpovědnosti platformy a uplatnění „safe harbor“ [8] výjimky na službu twitch.

Třetí stranou zapojenou do online streamingu je hráč, který hru získal na základě herní licence. Hráč živě přenáší své video, zatímco hraje hru doprovázenou vlastními komentáři, hudbou a dalšími rozptylujícími prvky. Pokud je hráč součástí Twitch Partner Programu, platforma mu vyplácí podíl na zisku za herní stream. Jestliže součástí programu není, veškeré zisky připadnou platformě.

Poslední stranou celého právního vztahu je herní vývojář jako osoba oprávněná z autorského práva. Ten poskytuje hráčům herní licence, avšak ve vztahu k platformě v žádném smluvním vztahu není. Můžeme tedy vysledovat smluvní vztah herního vývojáře s hráčem, mimosmluvní vztah herního vývojáře a samotné platformy, smluvní vztah mezi hráčem a platformou a smluvní vztah mezi divákem a platformou.

Porušení herní licence a praktické dopady

Budeme-li analyzovat smluvní ujednání jednotlivých her, dojdeme k závěru, že vývojáři přistupují rozdílně k rozsahu oprávnění uděleného držiteli licence. Na jedné straně máme licence zakazující hráči veřejně zejména komerční využití. [9] Druhou, méně početnou skupinu, tvoří herní vývojáři nabízející možnost o povolení ke komerčnímu využití počítačové hry požádat. Problematickou zůstává skutečnost, že tyto licenční podmínky většina uživatelů vůbec nečte. Důvodem je nízký věk hráčů, kteří nemají téměř žádné ponětí o právních aspektech své činnosti. [10] Třetí, nejméně početná skupina herních vývojářů, dovoluje hráči komerční využití automaticky. [11]

Platforma twitch a činnost hráčů na této platformě mají jednoznačně komerční povahu. Ostatně, pokud veškerý váš příjem plyne z online streamování her, nelze tuto skutečnost příliš rozporovat. Vystává otázka

vymáhání smluvních ustanovení herními vývojáři. Současnou realitu představuje naprostá pasivita herních vývojářů vůči porušováním herních licencí. Důvody k této pasivitě ze strany herních studií jsou pragmatické, neboť je pro ně online streamování skvělou reklamou. [12] Zároveň by vymáhání práv nutně vedlo k pobouření herní komunity, a proto se jeví jako sebedestruktivní krok. V minulosti se o ně pokusila například společnost Viacom. [13]

Závěr

Právo je ze své podstaty konstruktem lidského ducha vyznačujícím se intersubjektivní povahou, tedy není objektivně vnímatelné. [14] Nevychází z objektivní reality, nýbrž si ho vytváří sám člověk pro potřeby koordinace chování celé společnosti, na jejíž potřeby má odpovídat. Právo je tak vnímatelné pouze subjektivně, avšak není samo závislé na jedinci. Naopak, je závislé na celé společnosti. [15] Jediným způsobem, jak lze upravit intersubjektivní fenomén, je přetvořit myšlení celé společnosti. Pro takové změny existuje formální způsob změny a tvorby nového práva. Vedle formálního postupu existuje i proces neformální spočívající v právní praxi.

V našem konkrétním případě přesně tento tichý proces již dávno probíhá. Pravidla, dle kterých funguje celé právní odvětví, se diametrálně liší od ujednání na papíře. Zúčastněné strany se dostávají do stavu právní nejistoty. Jako hráč v lepším případě víte, že se licenčními ujednáními nikdo neřídí a že je nikdo nevymáhá. V tom horším případě ani netušíte, že se svou činností můžete dostat do rozporu s právem.

Dále se musíme ptát, jak pohnutou praxi přiblížit právu jako takovému. Je lepší nutit celé průmyslové odvětví, aby podřadilo své chování pod právní normy, které neodpovídají jeho potřebám? Nebo je správnou cestou pokus o přizpůsobení práva lidskému chování? Evropský zákonodárci zvolil druhou variantu, jak můžeme vidět na příkladu návrhu nové Copyright směrnice. [16] Je otázkou, k jakému budoucímu uspořádání vzájemných vztahů nás tato iniciativa dovede.

- [1] ATARI, Inc. v. Amusement World, Inc. Více na: WOZNICA, Ondřej. Autorskoprávní aspekty online streamovacích služeb. Brno 2018, Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 8.
- [2] WOZNICA, Ondřej. Autorskoprávní aspekty online streamovacích služeb. Brno 2018, Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 8.
- [3] Nintendo proti PC Box a 9Net, C-355/12. Více na: WOZNICA, Ondřej. Autorskoprávní aspekty online streamovacích služeb. Brno 2018, Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 11.
- [4] WOZNICA, Ondřej. Autorskoprávní aspekty online streamovacích služeb. Brno 2018, Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 15.
- [5] eSports could be medal event at 2024 Olympics, Paris bid team says. [online]. Guardian. [cit. 20. 9. 2018]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/sport/2017/aug/09/esports-2024-olympics-medal-event-paris-bid-committee>
- [6] Přes 150000 hráčů bylo součástí tohoto programu v roce 2017. Více na: WOZNICA, Ondřej. Autorskoprávní aspekty online streamovacích služeb. Brno 2018, Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 15.

- [7] Ve druhém čtvrtletí roku 2018 zaznamenala platforma twitch celkem 1,37 milionu aktivních streamerů. Druhá nejpopulárnější služba YouTube Gaming zaznamenala pouhých 517 tisíc aktivních hráčů. Více na: Livestreaming Q2'18 Report [online]. Streamlabs. [cit. 20. 9. 2018]. Dostupné z: <https://blog.streamlabs.com/livestreaming-q218-report-streamlabs-obs-doubles-tipping-breaks-record-36-m-twitch-hits-1m-ef41d2c61923>
- [8] Pokud poskytovatel služby informační společnosti nebyl seznámen s protiprávní činností na své platformě a není si vědom skutečností, z nichž by zjevná protiprávní činnost plynula, tak nemůže být z této protiprávní činnosti odpovědný. Více na: Čl. 14 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti [online]. Evropská komise. [cit. 9. 10. 2018]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN>
- [9] Jako např. licenční podmínky PlayerUnknown's Battlegrounds. Více na: WOZNICA, Ondřej. Autorskoprávní aspekty online streamovacích služeb. Brno 2018, Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 16.
- [10] Pouhých 42 % spotřebitelů čte celé obchodní podmínky při koupi zboží na internetu. Celých 27 % je nečte vůbec. Více na: SPECIAL EUROBAROMETER 342 Consumer empowerment [online]. Fieldwork: February – April 2010 European Commission, 2011. [cit. 20. 9. 2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_342_sum_en.pdf
- [11] Např. Dota 2. Více na: Video Policy. [online]. Steam. [cit. 20. 9. 2018]. Dostupné z: https://store.steampowered.com/video_policy
- [12] Případ PlayerUnknown's Battlegrounds je toho příkladem, neboť sami vývojáři hru přiliš nepropagovali. Známá se stala až díky online streamům, které jí pozvedly na dlouhodobý vrchol prodejů. Více na: WOZNICA, Ondřej. Autorskoprávní aspekty online streamovacích služeb. Brno 2018, Studentská vědecká odborná činnost. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta. s. 22.
- [13] Viacom International, Inc. v. YouTube, Inc.
- [14] Pomineme-li přirozenoprávní teorii.
- [15] HARARI, Yuval N. *Sapiens: úchvatný i úděsný příběh lidstva*. V nakladatelství Leda vydání druhé. s. 104. Voznice: Leda, 2014. ISBN 978-80-7335-388-9.
- [16] Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o autorském právu na jednotném digitálním trhu. [online]. Evropská komise. [cit. 19. 9. 2018]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0593>

Foto: Gamer playing first person shooter game on high end pc, Lynconf Games, flickr.com, CCO

GLOSA ZÁVĚREM

Eda

Josef Kotásek

Ve třídě jedné z mých dcer se zrodil nový spolužák. Jmenuje se Eda. Příjmení nemá. Dělohou Edovi byla nespravedlnost. Jeden z žáků ve třídě rád zhasínal. Třídě tma nevadila, naopak, po původních protestech a přetahování o vypínač se vše vyladilo. O přestávce vše najednou ztichlo a děti seděly v úplném klidu, jakoby se sbíraly na další hodinu. Má to sílu, když pětadvacet dětí sedí v nikým nenařazeném tichu deset minut. Už jen ta představa.

Jednou ale do takového meditativního stavu třídy vpadla kolemjdoucí učitelka. Taková ta mimochodná neukotvená čtyřicítka, která rozehrává svá školní traumata z 80. let. Jala se agresivně vyšetřovat, kdo že zhasnul. Když se pachatel zločinu, spočívajícího ve zhasnutí světla ve třídě během přestávky, přiznal, zařídila tomu nešťastníkovi ředitelskou důtku. A tak se – pod ostrou lampou vyšetřovatelky a v potu úzkosti – narodil Eda.

Eda se teď zjeví, kdykoliv se nějaký učitel zeptá, „kdo to udělal“. Kdo zhasnul, nezhasnul, zavřel okno, neza-vřel okno, pomaloval sprostě tabuli, pomaloval sprostě tabuli nesmazatelnou fixou, obrátil učitelský stůl šuplíkem k žákům, zničil kytku, rozbil okno, namaloval na dveře WC kosočtverce. Reakce žáků je: „To Eda.“

Eda se stal univerzální odpovědí na klasickou sovětskou otázku „kto vinovat?“ Třídního neoklame, ale znamenitě se hodí třeba pro odpálení suplenta či dozorujícího učitele, který jen „vyšetřuje“ nějaký nešvar na chodbě.

Jak jinak chcete čelit sovětské úče, která ve výtvarné výchově známkuje i to, jak je uklizený kufřík s malířskými potřebami? A obrázek, který dítě malovalo celou hodinu, zkritizuje nejprve slovy k osobě: „Ty vůbec neumíš malovat,“ a poté i činy tím, že obrázek před očima dítěte nebo dokonce nad jeho hlavou jako „špatný“ roztrhá.

Čelíte-li jako dítě učitelským démonům z 80. let minulého století (ve skutečnosti démonům o dost starším) a vůbec celému represivnímu systému, kterému říkáme „školství“, jeví se angažmá Edy, který na sebe vezme všechnu odpovědnost, jako nevyhnutelné.

Ano, Eda je démon, joker, a není divu, že se už se na něj se zájmem ptala školní psychologička. Čekám, že se časem zhmotní v nějakém konkrétním artefaktu a třeba jako Morana ze slámy bude sedět v první lavici. Příběh si pak pro sebe můžeme doplnit o hororové momenty. Představte si, že ráno najdou Edu vždy na jiném místě a v jiné poloze, než jej nechali minulý den. Nebo jej třeba děti dostanou za úkol namalovat.

To tu výtvarku ale musí učit někdo, kdo se už probudil z noční můry „Bildung“.

Ta škola má v sobě všechno, všechno, je to edukace i „edakace“ v jednom. Třeba teď v úterý byla velká sláva. Jeden chlapec na mistrovství Evropy v karate vybojoval třetí místo. Super úspěch, škola to slavila, nástup k řediteli, před třídou, zasloužené fanfáry. Pak si učitelka v hodině vzpomněla na Marušku (skutečné jméno je jiné): „Maruško, tys na tom mistrovství vlastně byla taky, že?“ Maruška, aniž by zvedla oči od sešitu: „Jo, já byla první.“

Asi nejsilnější zážitek už jen pro posluchače příběhu, natož pro jeho aktéry, nám ale přinesla druhá třída. Učitelka (říkalo se o ní, že „je přísná, ale naučí“, fujtajbl) se rozhodla osmileté Romce názorně připomenout, že nemá, NEMÁ, do školy nosit boty s černou podrážkou barvicí podlahu. Přinesla malý kartáček, vrazila jí ho do ruky a před celou třídou ji nechala na kolenou čistit ty šmouhy. Když ji dcera chtěla pomoci, učitelka ji zadržela: „Nepomáhat, jen dívat, jen dívat.“

Každé ráno, kdy vezu děti to školy, nebo je popoháním z domu, aby stihly autobus, přijde nezvaný host. Sevření z toho, kam je to vlastně posílám a že s tím nic nedělám. A můžu si to racionalizovat, jak jen chci. Třeba tím, že nemůžu čekat, že matrixové školství bude lepší než okolní svět (zbožně segregovaný waldorf se svou pod práh zametenou temnotou není výjimka, naopak). Že jde o objednané lekce, které je v životě posunou a „nakonec bude všechno dobré“ (ale co když je to celé jen vnucená vstupenka na povinné představení?). A že „není všechno špatné“, sám s láskou vzpomínám na několik skvělých učitelů, navíc některé děti do školy utíkají před daleko větším peklem doma.

Stejně ten svíravý pocit přijde a je to, jako by mé srdce každé ráno pomalu okusoval velký černý brouk.

Eda.

Foto: Crossroads Elementary School, DoDEA, flickr.com, CC BY-NC-ND 2.0

VAŠÍČEK A PARTNEŘI

ZMĚNA JE
ŽIVOT

LIDICKÁ

2018

JALTA

2019

Chtějte víc a buďte s námi!

redakce@pravo21.online

www.pravo21.online

www.facebook.com/pravo21